

Únor 2012

KOPÍRUJTE

SDÍLEJTE

POSÍLEJTE

TISKNĚTE

open Magazin

Stáhnout
ePUB

Kancelář

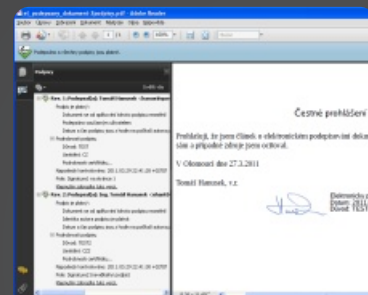

Nenechte si
ujít nové číslo

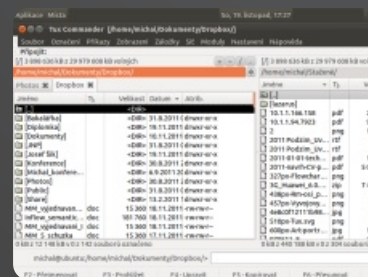
SROVNÁNÍ KANCELÁŘSKÝCH BALÍKŮ

30 + 1 rozšíření
pro OpenOffice.org
a LibreOffice

Jak vytvářet
elektronické podpisy?

Tux Commander

Líbí se vám openMagazin?

Snažíme se, abyste dostali kvalitní informace, dozvěděli se něco nového a mohli číst cestou do školy nebo do práce. OpenMagazin děláme pro vás! Kdybyste nás chtěli pochválit nebo nám poděkovat, přečtěte si článek na adrese www.openmagazin.cz/kontakty – děkujeme!

Obsah

TÉMA ČÍSLA

Srovnání LibreOffice, OpenOffice.org a Microsoft Office	4
Srovnání kancelářských balíčků: Jednotlivé programy	8
Srovnání kancelářských balíčků: Vhodnost použití ve firmách	14
Zmena štandardného vzhľadu dokumentu	17
30+1 rozšírení pre OpenOffice.org/LibreOffice	19
Elektronický podpis aneb Šetříme papír a zrychlujeme komunikaci	24
Jak elektronicky podepsat PDF	27
Instalace certifikátu elektronického podpisu ve Windows a Linuxu	29
Instalace certifikátů v Adobe Readeru	32
Tux Commander: souborový manažer z české dílny	33

RECENZE

Oxford Advanced Learner's Dictionary 8 – výkladový slovník i pro Linux	35
Qcad – jednoduše použitelný nástroj pro editaci dvourozměrných výkresů	38
Linux Mint 12: Je to opravdu takové terno?	42

NÁVODY

Scribus: Jak vytvořit efekty textu	45
Scribus: Jak vytvořit text vyplněný obrázkem	46

PRAXE

Proč by se školy neměly bát open source a Linuxu	47
Úředníci finských Helsinek jsou spokojeni s kancelářským balíkem OpenOffice.org	49
Kancelářský balík OpenOffice.org používá firma MOUKA TIŠNOV, s. r. o.	50

Z BLOGU

The Clean IT Project – EU proti zločincům na internetu	51
--	----

strana 35

strana 38

strana 42

strana 46

strana 47

Kancelář

4

Srovnání LibreOffice, OpenOffice.org a Microsoft Office

8

Srovnání kancelářských balíků: Jednotlivé programy

14

Srovnání kancelářských balíků: Vhodnost použití ve firmách

17

Zmena štandardného vzhľadu dokumentu

19

30+1 rozšíření pro OpenOffice.org/LibreOffice

24

Elektronický podpis aneb Šetříme papír a zrychlujeme komunikaci

27

Jak elektronicky podepsat PDF

29

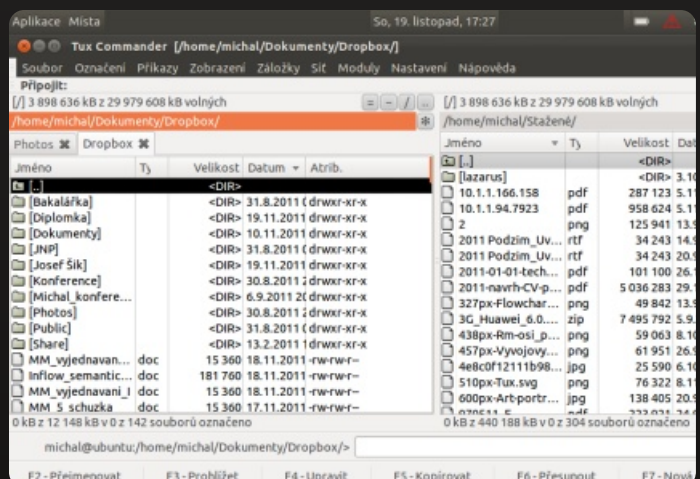
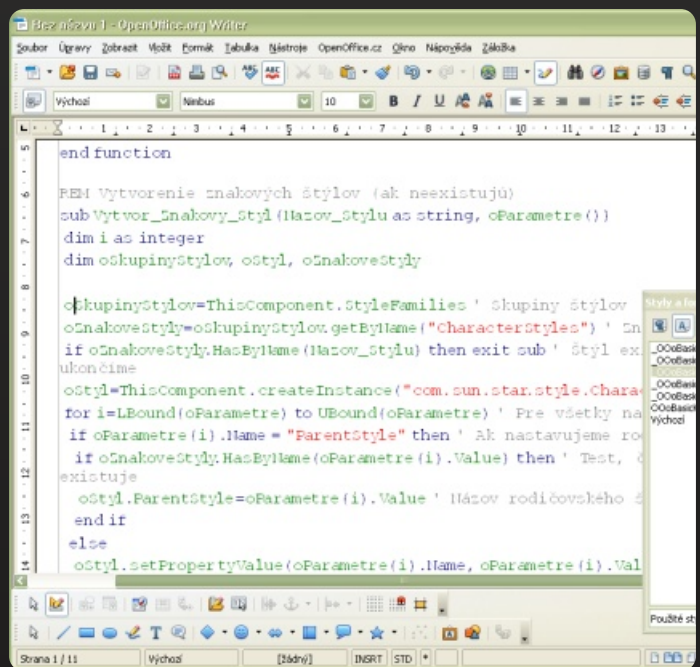
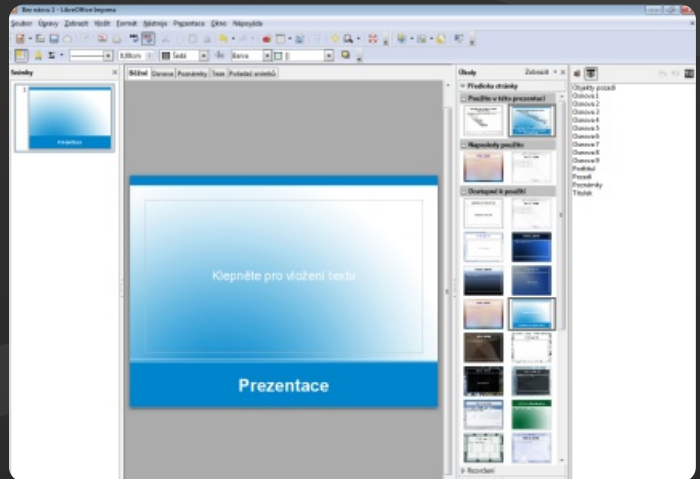
Instalace certifikátu elektronického podpisu ve Windows a Linuxu

32

Instalace certifikátů v Adobe Readeru

33

Tux Commander: souborový manažer z české dílny

Srovnání LibreOffice, OpenOffice.org a Microsoft Office

Lukáš Jelínek

Úvahy o kvalitách kancelářských balíků a o jejich vhodnosti pro použití doma, ve firmách, v neziskových organizacích apod. patří v dnešní době k častým tématům diskusí. Tento článek přináší přehledné srovnání různých vlastností tří nejvýznamnějších kancelářských balíků, nejprve v celkovém pohledu, později i z hlediska jednotlivých obsažených programů.

Historický vývoj kancelářských balíků

Kancelářské balíky, tedy sady složené z různých programů používaných v kanceláři (vždy je mezi nimi textový procesor a tabulkový procesor, dále často nástroj k tvorbě prezentací, program pro kancelářskou grafiku, jednoduchý databázový nástroj atd.), mají historii velmi dlouhou. Významněji se prosazovaly již v 80. letech 20. století, skutečný rozmach pak přišel v následující dekádě.

Tehdy existovala řada produktů, jejichž jména už často zmizela v pro-

padlišti dějin. Jednalo se prakticky výhradně o proprietární, relativně drahé programy. Postupně se vyprofiloval jediný balík, který ty ostatní téměř převálcoval. Jedná se samozřejmě o balík Microsoft Office, který získal na přelomu tisíciletí téměř monopol na tuto softwarovou oblast.

Teprve příchod balíku OpenOffice.org, vzniklého otevřením podstatné části kódu skomírajícího balíku StarOffice, konečně „rozčeřil stojaté vody“ a nabídl konkurenceschopnou možnost volby, a to zejména od své verze 2.0.

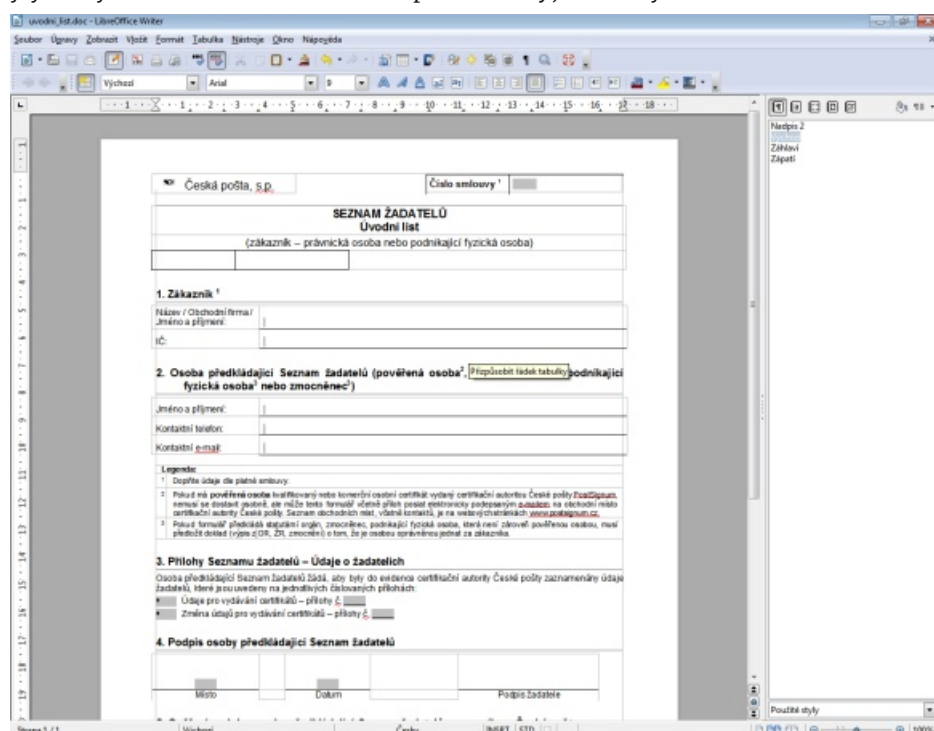
Právě tento balík je spjat se vznikem formátu Open Document Format (ODF), prvním mezinárodně standardizovaným (ISO/IEC) formátem kancelářských dokumentů.

Rok 2010 znamenal další významnou událost v dějinách kancelářských balíků. Na základě nespokojenosti významné části vývojářské komunity OpenOffice.org s tím, jak k tomuto balíku firma Oracle (která se akvizicí Sun Microsystems dostala mimo jiné i k řízení vývoje tohoto balíku), ale i ke svobodnému softwaru obecně přistupuje, vznikla nová vývojová větev nesoucí název LibreOffice. Funkčně jsou si oba balíky zatím relativně blízké, nicméně v budoucnu se mohou výrazněji rozejít. Je to vidět už na tom, že u verze 3.3 oba balíky ještě v zásadě držely krok; verze 3.4 ale existuje u LibreOffice již delší dobu, zatímco OpenOffice.org je ještě stále u 3.3.

Co, jak a kde se srovnává

Následující srovnání má sloužit v první řadě jako vodítko pro ty, kdo stojí právě teď před rozhodnutím ohledně kancelářského balíku pro běžné použití. Proto se bude jednat o srovnání aktuálních verzí – LibreOffice 3.4, OpenOffice.org 3.3 a Microsoft Office 2010 Professional. Testovací platformou bude systém Microsoft Windows 7 Professional, 64bitová verze (což je nyní nejčastější systém pořizovaný na počítače do firem).

Některé položky v tabulce mají komentář/poznámku. Pokud podržíte kurzor myši na čísle poznámky, zobrazí se.

Licence, instalace, operační systémy

	LibreOffice 3.4	OpenOffice.org 3.3	Microsoft Office 2010
Licence	svobodná (hlavně LGPL ¹)		proprietární ²
Cena	zdarma ³		od cca 2000 Kč ⁴
Instalátor lze stáhnout	ano		
Instalátor lze získat na médiu	ano ⁵		ano ⁶
Velikost instalátoru	189 MB ⁷	129 MB ⁸	900 MB
Podporované OS	Microsoft Windows (XP a novější), GNU/Linux , Mac OS X, neoficiálně další OS	Microsoft Windows (XP a novější), GNU/Linux , Mac OS X, * BSD , Solaris , některé další	Microsoft Windows (XP SP3 a novější), Mac OS X

Čeština a další jazyky

	LibreOffice 3.4	OpenOffice.org 3.3	Microsoft Office 2010
České prostředí	ano		
Ostatní jazyky	v instalátoru	lze doinstalovat	samostatné instalátory ⁹ , lze doinstalovat
Česká nápověda	lze doinstalovat (není nutné, umí pracovat s on-line verzí)	v instalátoru	v instalátoru
České slovníky	lze doinstalovat ¹⁰		v instalátoru

Paměťová náročnost

	LibreOffice 3.4	OpenOffice.org 3.3	Microsoft Office 2010
Paměťová náročnost ¹¹ (prázdný dokument v textovém procesoru)	76 MB	77 MB	39 MB
Paměťová náročnost ¹¹ (3 textové dokumenty, 2 tabulkové dokumenty, 1 prezentace)	195 MB	209 MB	116 + 70 + 47 MB ¹²

Datové formáty

	LibreOffice 3.4	OpenOffice.org 3.3	Microsoft Office 2010
Možnost otevření dokumentu z libovolné aplikace ¹³	ano		ne
Export do PDF	ano ¹⁴		
Export do PDF/A	ano, PDF/A-1a		ano, PDF/A-1 ¹⁵
Import PDF	ano (do aplikace Draw)		ne
Podpora ODF	ODF 1.2 ¹⁶		ODF 1.1, neúplná
Podpora OOXML	neúplná (většina pokryta)	neúplná (většina pokryta), jen čtení	ISO/IEC 29500 Strict (jen čtení), ISO/IEC 29500 Transitional
Podpora binárních formátů Microsoft Office ¹⁷	neúplná (většina pokryta)		ano
Možnost publikace/sdílení ¹⁸	web (v doplňcích: wiki, blogy, Google Docs, Zoho a další)		web, SharePoint, blogy ¹⁹

Další vlastnosti a funkce

	LibreOffice 3.4	OpenOffice.org 3.3	Microsoft Office 2010
Makrojazyk	LibreOffice API (Basic, JavaScript, BeanShell, Python) ²⁰	OpenOffice.org API (Basic, JavaScript, BeanShell, Python) ²⁰	Visual Basic for Applications
Uživatelské rozhraní	klasické ²¹		ribbonové
Zamykání dokumentů	ano ²²		
Elektronické podepisování	ano		
Doplňkové moduly	ano ²³		ano
Možnost automatického obnovení po pádu	ano		
Sledování změn	ano		

Poznámky

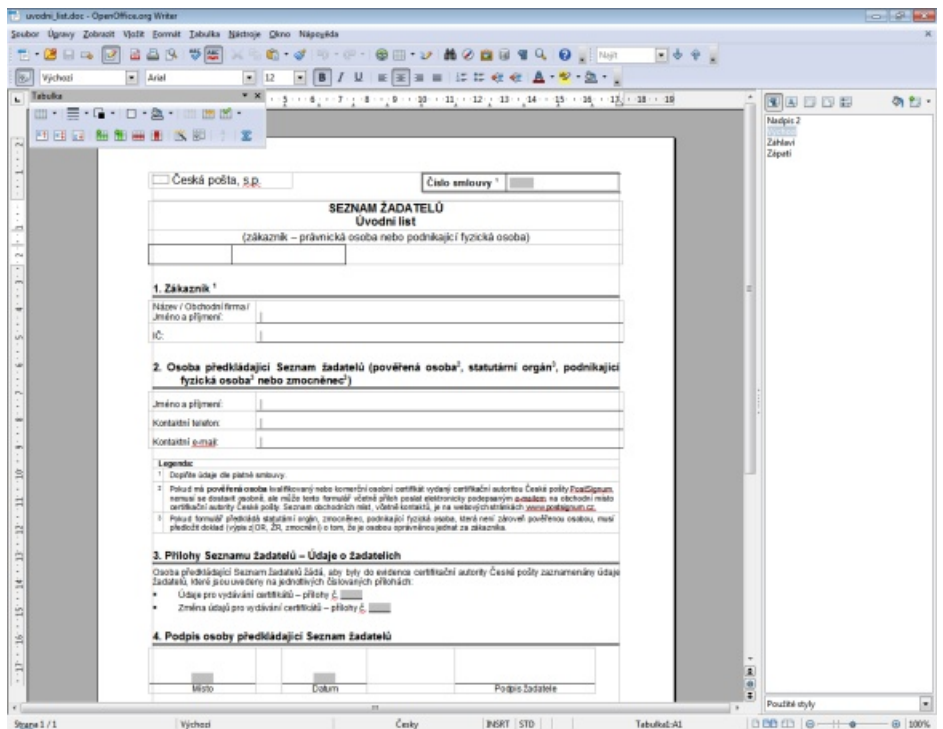
- Část kódu je i pod jinými (obecně permissivnějšími) svobodnými licencemi. Vzhledem k charakteru licence LGPL existují i modifikace balíků obsahující rovněž proprietární kód.
- Balík je poskytován pod různými licencemi – krabicové, OEM, multilicence, licenční program SELECT pro školství atd.
- Některé firmy poskytují placené modifikované balíky (kde je předmětem platby licence k přidanému proprietárnímu SW, případně doplňkové služby).
- Cena se odvíjí od varianty balíku (různé programy v sadě), druhu licence a uživatele (nejlevnější je verze pro studenty a domácnosti za cca 2000 Kč při pořízení s novým počítačem; krabicová verze stojí od 2800 Kč, ale lze ji používat až na 3 počítačích).
- Rozšiřování na médiích není omezeno. Některé obchody nabízejí CD/DVD s verzí pro Windows, instalační CD/DVD systému GNU/Linux běžně obsahují instalační balíčky LibreOffice nebo OpenOffice.org.
- Krabicové verze, lze také objednat samostatně (za poplatek).
- Multijazyčná verze (včetně češtiny), neobsahuje nápovědu v češtině (dalších 9 MB).
- Český instalátor včetně nápovědy.
- Jednotlivé jazykové verze jsou poskytovány (a licencovány) samostatně. Je ale možnost získat a nainstalovat další jazyky.
- Z licenčních důvodů (slovníky pro

kontrolu pravopisu a gramatiky a pro dělení slov jsou pod GPL, slovník synonym má proprietární licenci) nemohou být slovníky distribuovány jako integrální součást balíku.

- Paměťová náročnost je měřena jako velikost „pracovní sady“ (working set) bezprostředně po spuštění, resp. po otevření náhodně zvolených dokumentů uvedených typů.
- Na rozdíl od LibreOffice a OpenOffice.org se jednotlivé aplikace spouští samostatně (v případě programu Excel dokonce pro každý dokument zvlášť), proto jsou paměťové požadavky uvedeny jednotlivě (nelze je

aritmeticky sčítat).

- Tím je myšlena možnost přímo otevřít z jedné aplikace balíku dokument jiné aplikace (např. z LibreOffice Writer tabulkový dokument nebo z Microsoft Excel prezentaci).
- Podpora výstupu do PDF je ve všech balících v zásadě kompletní. LibreOffice a OpenOffice.org mají rozsáhlejší možnosti konfigurace výstupu.
- Není jasné, o kterou verzi formátu PDF/A-1 se jedná (zda 1a, či 1b).
- Oba balíky podporují ODF 1.2 ve standardizované i rozšířené verzi, ale i starší verze 1.0 a 1.1.

OpenOffice.org Writer

■ TÉMA ČÍSLA

17. Tím jsou myšleny binární formáty Microsoft Word, Excel atd., používané v Microsoft Office verzích 1997–2003 (.doc, .xls, .ppt atd.).
18. Jsou uvedeny pouze možnosti výchozí instalace (bez přidání doplňků).
19. Lze si přímo vybrat z předdefinovaných blogů (např. WordPress nebo Blogger) či použít jiný, pokud podporuje formát MetaWebLog.
20. API pro makrojazyky LibreOffice a OpenOffice.org je prakticky 100% kompatibilní. Kromě uvedených jazyků lze použít také Javu a případně i (externě) další jazyky. Makra ve Visual Basicu lze spouštět jen ve velmi omezené míře.
21. Klasickým uživatelským rozhraním se myslí to obecně známé, založené na nabídkách (menu) a nástrojových lištách.
22. Všechny balíky nabízí, v případě pokusu otevřít uzamčený dokument, možnost otevřít ho jen ke čtení či vytvořit kopii. Microsoft Office umožňuje sledovat zámeč a oznámit odemčení.
23. Doplňkové moduly LibreOffice a OpenOffice.org jsou vzájemně prakticky 100% kompatibilní.

V dalších dílech srovnáme jednotlivé komponenty kancelářských balíků a podíváme se na vhodnost balíků pro konkrétní nasazení.

Poděkování

Tento trojčlánek mohl vzniknout především díky finanční podpoře těchto dárců (řazeno chronologicky dle data zaslání daru):

- Vojtěch Trefný
- David Tatarčiak
- Ubuntu ČR
- Dalibor Hellebrant
- Jan Feřtek
- Věroslav Kaplan
- Lukáš Grygera
- Lukáš Pokorný
- rionka
- Marek Mahut
- Helena Polovinčáková
- Jiří Konopáč
- David Sulaiman
- Pavel Hrnčíř

Děkujeme za podporu naší práce.

2. OSEPA KONFERENCE Open Source v evropské veřejné správě JIHLAVA, CZ 28.-29. března 2012

Konferenci s názvem *Open Source v evropské veřejné správě*, která se uskuteční v Jihlavě ve dnech 28. a 29. března 2012, pořádá konsorcium partnerů evropského projektu OSEPA (www.osepa.eu) a jejím hostitelem je Krajský úřad Kraje Vysočina. Cílem konference je zmapovat strategický vliv využívání Free Open Source Software (FOSS) a demonstrovat jeho potenciál v podmínkách stávajícího technologického a servisního prostředí institucí evropské veřejné správy. Mezi diskutovanými problémy budou tato témata:

- FOSS v evropské veřejné správě – osvědčené postupy a případové studie
- Právní a hospodářské aspekty FOSS v kontextu EU
- FOSS řešení pro důvěryhodné a inovativní veřejné služby v Evropě

Konference se zaměřuje na lokální i evropské aspekty využití FOSS ve veřejné správě. Přednášet budou odborníci z oboru i vývojáři FOSS. Mezi přednášejícími jsou zástupci veřejného i soukromého sektoru z českého i evropského prostředí. Pozvání přijali např. za veřejný sektor: OSS Alliance, Ministerstvo vnitra ČR, Emilia-Romagna Region (IT), Town of Schoten (BE), Town of Schwäbisch Hall (DE), Town of Valmiera (LV); univerzity: University of Leeds (UK), University of Linköping (SE), University of Sheffield (UK), Vysoká škola polytechnická Jihlava (CZ); výzkumné instituce: Computer Technology Institute & Press "DIOPHANTUS" (GR), Spanish Centre of Reference in Open Source (ES), Centre for Public Administration Research (AT), Estates General of Innovation (IT); firmy a zástupci FOSS produktů: Microsoft, SUSE Linux, ELOS Technologies, AutoCont CZ a.s., Red Hat, ICZ a.s., K2 atmitec s.r.o., Ubuntu, Red Turtle Technology; v neposlední řadě také iniciativa Evropské komise Joinup.

Registrovat se můžete na <http://osepa.kr-vysocina.cz/>, kde také najdete předběžný program a další informace o konferenci.

EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ
INVESTICE DO VAŠÍ BUDOUCNOSTI

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL
DEVELOPMENT FUND

INTERREG IVC
INNOVATION & ENVIRONMENT
REGIONS OF EUROPE SHARING SOLUTIONS

Kraj Vysočina

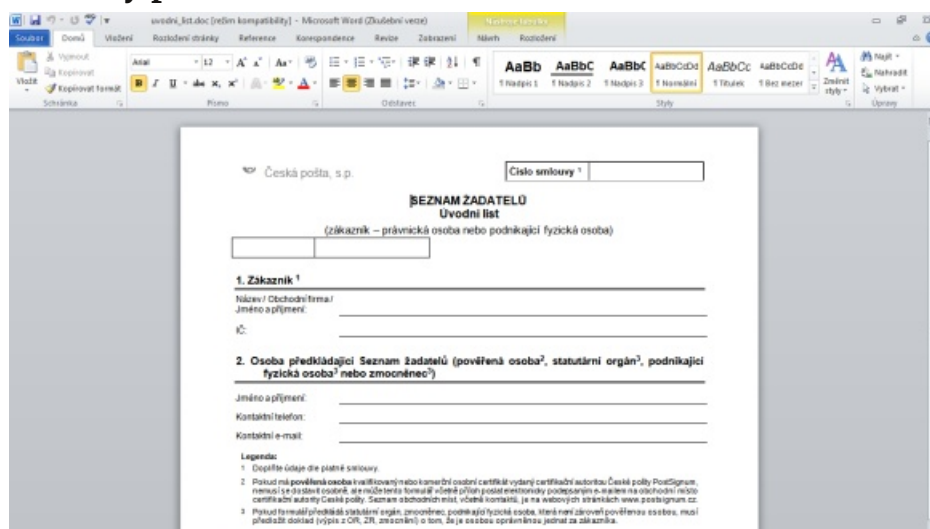

Srovnání kancelářských balíků: Jednotlivé programy

Lukáš Jelínek

Úvahy o kvalitách kancelářských balíků a o jejich vhodnosti pro použití doma, ve firmách, v neziskových organizacích apod. patří v dnešní době k častým tématům diskusí. Tento článek přináší přehledné srovnání různých vlastností tří nejvýznamnějších kancelářských balíků, tentokrát z hlediska jednotlivých obsažených programů.

Textový procesor

Microsoft Word

Datové formáty

	LibreOffice Writer	OpenOffice.org Writer	Microsoft Word
 Import formátů ¹	ODF, OOXML, MS Word (verze 5–2003, XML), OpenOffice.org 1, StarOffice, StarWrite, Lotus WordPro, WordPerfect, RTF, T602, HTML, holý text	OpenOffice.org Writer	OOXML, ODF, MS Word (verze 6–2003, XML), WordPerfect, MS Works, RTF, HTML, holý text
Export formátů ²	ODF, OOXML , MS Word (verze 6–2003, XML), RTF, HTML, PDF, holý text	ODF, MS Word (verze 6–2003, XML), RTF, HTML, PDF, holý text	OOXML, ODF, MS Word (verze 97–2003, XML), MS Works , RTF, HTML, PDF, XPS , holý text

Zobrazení a formátování dokumentu

	LibreOffice Writer	OpenOffice.org Writer	Microsoft Word
 Zobrazení	tisk, web, celá obrazovka (osnova v okně navigátoru)	OpenOffice.org Writer	tisk, web, celá obrazovka, osnova, koncept
Formátování Druhy stylů	přímé formátování, styly, šablony odstavec, znak, rámeček, stránka, seznam		rychlé styly (motivy, barvy, písma, mezery mezi odstavci), písma, odstavce
Možnost získání stylů	nové vytvoření, odvození, styl z výběru, styl z jiných šablon/dokumentu		nové vytvoření, odvození, styl z výběru
Styly stránek sudá/lichá ³	ano		jen ručně

Jazykové nástroje

	LibreOffice Writer	OpenOffice.org Writer	Microsoft Word
Automatické opravy	tabulka náhrad, výjimky, opravy častých chyb ⁴ , dokončování slov ⁵ , automatické texty, další akce		tabulka náhrad, výjimky, opravy častých chyb ⁴ , další akce
Kontrola pravopisu a gramatiky – volba jazyka	celý text, odstavec, výběr		celý text
Synonyma	nepříliš rozsáhlá zásoba ⁶		středně rozsáhlá zásoba ⁷
Dělení slov	automatické (styl odstavce, vlastnosti odstavce), ruční komunitní		automatické, ruční
České slovníky			Microsoft ve spolupráci s ÚJČ AV ČR

Jazykové nástroje

	LibreOffice Writer	OpenOffice.org Writer	Microsoft Word
Práce s obrázky	rozsáhlé možnosti ⁸		
Formáty obrázků	JPEG, PNG, GIF, BMP, TIFF, SVG, EPS, DXF, EMF, WMF, PSD a některé další	JPEG, PNG, GIF, BMP, TIFF, SVG, EPS, DXF, EMF, WMF, PSD a některé další	JPEG, PNG, GIF, BMP, TIFF, EMF, WMF a některé další
Tabulky	rozsáhlé možnosti ⁹		

Jazykové nástroje

	LibreOffice Writer	OpenOffice.org Writer	Microsoft Word
Možnosti tisku	rozvržení ¹⁰ , rozsah, výběr druhu objektů ¹² , tisková úloha ¹³ , náhled ¹⁴		rozvržení ¹⁰ , rozsah, okraje ¹¹ , výběr druhu objektů ¹² , tisková úloha ¹³ , náhled ¹⁴
Hromadná korespondence – druhy	dopis, e-mail, obálka, štítek		
Hromadná korespondence – zdroje dat	ruční vytvoření, databázové soubory (LibreOffice Base ¹⁵ , MS Access, DBF), tabulky (ODF , MS Excel, CSV), textové soubory		ruční vytvoření, kontakty (Outlook), databázové soubory (MS Access, DBF), tabulky (MS Excel, CSV), připojení (ODBC, MS Data Link) , textové dokumenty (MS Word, ODF, RTF, HTML , holý text)

Poznámky:

- Jsou uvedeny i vlastní formáty aplikací, tj. ODF v případě LibreOffice a OpenOffice.org, resp. OOXML v případě Microsoft Office.
- Jsou uvedeny i vlastní formáty aplikací (viz 1).
- Je myšlena možnost, aby měly sudé a liché stránky automaticky jiný styl.
- Různé opravy typu „první dvě písmena velká“, nechtěné stisknutí Caps Lock, „cizí“ uvozovky apod.
- Dokončování založené na slovech použitých v dokumentu (s případnou ruční úpravou) a na globálním slovníku.
- Aplikace jen málokdy dokáže najít synonymum pro slovo nebo slovní spojení.
- Aplikace dokáže najít synonymum pro slovo nebo slovní spojení častěji než u bodu 5, ale u mnoha slov selže.
- U obrázků lze měnit velikost, pozici, obtékání, různě je upravovat (uvnitř aplikace i externě) atd.
- S tabulkami lze pracovat pomocí rozsáhlé škály funkcí a nastavení, jak pro celou tabulku, tak pro řádky, sloupce a buňky.
- Počet stránek na list papíru a související nastavení.
- Lze nastavovat jiné okraje, než jsou nastaveny ve vlastnostech stránek dokumentu.
- Možnost tisknout/netisknout poznámky, pozadí, objekty atd. – Microsoft Word neumožňuje volit tyto parametry při tisku (nutno nastavit v konfiguraci).
- Nastavení související se zařazo-

- váním stránek, pořadím tisku apod.
- 14. Náhled tiskové podoby dokumentu.
- 15. Připojení na databáze a různé další

zdroje (např. adresáře Mozilla Thunderbird) se řeší prostřednictvím databáze LibreOffice/OpenOf-

office.org Base. V programu Writer se pouze vybere takto vytvořený datový soubor.

Tabulkový procesor

Datové formáty

	LibreOffice Calc	OpenOffice.org Calc	Microsoft Excel
Import formátů ¹	ODF, OOXML, MS Excel (4–2007, XML), OpenOffice.org 1, StarCalc , SYLK, CSV, Lotus 1-2-3, Quattro Pro, RTF, DBF, DIF, HTML, holý text		OOXML, ODF, MS Excel (4–2007, XML), SYLK, CSV, DIF, holý text
Export formátů ²	ODF, OOXML , MS Excel (95–2007, XML), OpenOffice.org 1 , SYLK, CSV, DIF, HTML, PDF	ODF , MS Excel (95–2007, XML), OpenOffice.org 1 , SYLK, CSV, DIF, HTML, PDF	OOXML, ODF , MS Excel (97–2007, XML), SYLK, CSV, DIF, HTML, PDF, XPS, holý text

Výpočty v tabulkách

	LibreOffice Calc	OpenOffice.org Calc	Microsoft Excel
Práce se vzorci ³ Výpočetní funkce Max. počet řádků a sloupců	klávesnice, myš, makra anglické názvy ⁴ 1048576, 1024		některé názvy česky ⁵ 1048576, 16384

Grafy, kontingenční tabulky, filtry

	LibreOffice Calc	OpenOffice.org Calc	Microsoft Excel
Práce s grafy Vzhled grafů Kontingenční tabulky ⁸ Filtry	interaktivní tvorba ⁶ 2D, 3D (včetně osvětlovacího modelu) tabulky, datové zdroje přes LibreOffice Base ⁹ automatické ¹² , standardní ¹³ , rozšířené ¹⁴	tabulky, datové zdroje přes OpenOffice.org Base ⁹	přímé vložení ⁷ tabulky, on-line datové zdroje ¹⁰ , externí připojení ¹¹ interaktivní ¹⁵

Poznámky:

1. Jsou uvedeny i vlastní formáty aplikací, tj. ODF v případě LibreOffice a OpenOffice.org, resp. OOXML v případě Microsoft Office.
2. Jsou uvedeny i vlastní formáty aplikací (viz 1).
3. Myšleny jsou možnosti sestavování vzorců pro výpočty.
4. Ve všech jazycích jsou výpočetní funkce pojmenovány stejně – podle původních názvů v angličtině.
5. Většina funkcí je přeložena do jazyka prostředí aplikace (tj. u české verze do češtiny). Některé specializovanější funkce jsou nazvány anglicky.
6. Interaktivní tvorbou se rozumí obousměrný pohyb v průvodci vytvoření grafem, přičemž se graf vložený na list ihned mění podle úprav prováděných v průvodci.
7. Není použit žádný průvodce, po výběru dat se kliknutím na požadovaný typ grafu v rozbalovací nabídce na ribbonu přímo vloží daný graf, který lze následně upravovat.
8. Funkce pro kontingenční tabulky se v OpenOffice.org nazývá „Průvodce daty“, což může být matoucí.
9. Externí datové zdroje (databáze apod.) se využívají prostřednictvím souboru LibreOffice/OpenOffice.org Base (viz Textový procesor).
10. Výchozí instalace obsahuje tři zdroje s burzovními informacemi.
11. Externí zdroje nelze konfigurovat přímo při vytváření kontingenční tabulky. Musí se využít jiná funkce („Z jiných zdrojů“ na kartě Data), kde je několik možností pro vytvoření připojení.
12. Automatický filtr je interaktivní mechanismus použitelný po výběru záhlaví tabulky (následně lze volit kritéria pro filtraci).
13. Standardní filtr spočívá ve volbě výběrových kritérií na vybranou oblast dat v tabulce.
14. Filtrace pomocí kritérií zadávaných do tabulky pod zkopírované záhlaví.
15. Zhruba odpovídá automatickým filtřům v LibreOffice/OpenOffice.org.

Nástroj pro tvorbu prezentací

Datové formáty

	LibreOffice Impress	OpenOffice.org Impress	Microsoft PowerPoint
			
Import formátů ¹	ODF, OOXML, MS PowerPoint (97–2003, XML), Openoffice.org 1, StarImpress, CGM		OOXML, ODF, MS PowerPoint (97–2003, XML), HTML
Export formátů ²	ODF, OOXML , MS PowerPoint (97–2003), OpenOffice.org 1 , PDF	ODF, MS PowerPoint (97–2003), OpenOffice.org 1 , PDF	OOXML, ODF, MS PowerPoint (97–2003, XML), PDF, HTML, XPS, WMV, GIF, JPEG, PNG, TIFF, BMP, WMF, EMF, RTF

Tvorba prezentací a další funkce

	LibreOffice Impress	Microsoft PowerPoint
		
Tvorba prezentací	předlohy ³ , rozvržení, tabulkové vztlivy, předlohy, zvazeni ⁴ , animace, ruční tvorba	vztivy, předlohy, zvazeni ⁴ , přechody, animace, ruční tvorba
Nastavení prezentace	rozsah ⁵ , typ ⁶ , prezentační monitor, další možnosti ⁷	
Pohyb v prezentaci	klávesnice, myš ⁸ , automaticky	
Prezentační efekty a animace	plynulé, předdefinované nebo vlastní, možnost zvuku	
	OpenOffice.org Impress	

Poznámky:

- Jsou uvedeny i vlastní formáty aplikací, tj. ODF v případě LibreOffice a OpenOffice.org, resp. OOXML v případě Microsoft Office.
- Jsou uvedeny i vlastní formáty aplikací (viz 1).
- LibreOffice nabízí v základní instalaci výrazně více předloh než OpenOffice.org.
- Motivy vzhledu a rozvržení v zásadě odpovídají předlohám a rozvržení v LibreOffice/OpenOffice.org.
- Výběr jen části snímku k prezentování.
- Jakým způsobem se bude prezentovat – celá obrazovka, okno atd.
- Další vlastnosti prezentace, například ovládání, barvy pro kreslení a ukazovátka apod.
- Místo myši lze použít i jiné ukazovací zařízení nebo ovladač.

Databázový nástroj

Datové formáty

	LibreOffice Base	OpenOffice.org Base	Microsoft Access
			
Import formátů ¹	LO/OO.org Base , adresáře (SeaMonkey, Thunderbird, MS Outlook, MS Windows), MS Access, sešit ODF, dBase, Adabas D, ADO, text		MS Access, dBase, MS Excel, MDE, ADE, ACCDE, MS Exchange , MS Outlook, HTML, XML , text
Export formátů	nelze ² , nepřímo ODS a ODT		MS Excel, MS Word, HTML, XML, PDF, XPS, text

Práce s databázemi a další funkce

	LibreOffice Base	OpenOffice.org Base	Microsoft Access
Připojení na databáze a jiné zdroje	JDBC, ODBC, MySQL, LDAP		ODBC, SharePoint
Tvorba databáze	graficky, průvodce, SQL		šablony, graficky
Tvorba aplikace k databázi (formuláře, sestavy)	graficky, průvodce		rychlé vytvoření ³ , graficky, průvodce
Ladicí nástroje	SQL konzole		analýza výkonu, analýza tabulky

Poznámky:

- V případě LibreOffice a OpenOffice.org jde o propojení s těmito zdroji (importovat data lze až následně), Microsoft Office umožňuje přímý import dat.
 - LibreOffice/OpenOffice.org Base neumožňuje přímo exportovat data.
 - Jediný možný výstup (kromě připojení externího zdroje) je přes sestavy, kdy lze data ukládat do sešitu (tabulky) nebo textového dokumentu ODF.
 - Je myšlena možnost vytvoření formuláře pro tabulku v režimu 1:1 (tj. formulář bude obsahovat pole přesně odpovídající sloupcům tabulky).
- V dalším díle se dočtete o konkrétní vhodnosti použití jednotlivých balíčků – v souvislosti s podporou datových formátů, ovládním, dostupnými funkcemi, licencemi atd.

Školení open source

Hledáte pro sebe, své kolegy nebo spolupracovníky školení z oblasti open-source softwaru? Nabízíme vám rozsáhlou paletu vzdělávacích kurzů, které se týkají mnoha programů.

Další vzdělávání pedagogických pracovníků

Ve spolupráci s Jednotou školských informatiků nabízíme školení akreditovaná Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy:

- Využití OpenOffice.org/LibreOffice Writer, Calc, Impress v pedagogické praxi
- Výtvarné techniky a úpravy fotografií pomocí GIMPu
- Volně šiřitelný software pro školství

Více informací najdete na stránkách Liberix IT

www.LibIT.cz

Firemní kurzy

Pro zaměstnance firem, úřadů a dalších organizací nabízíme následující kurzy:

- Správa webu s využitím redakčního systému **WordPress**
- Linuxový administrátor – **Debian GNU/Linux**
- Kancelářský balík **OpenOffice.org/LibreOffice** pro pokročilé uživatele týmy
- Software **Redmine** pro projektové řízení
- **Scribus**: Naučte se sázet tiskoviny a elektronické příručky

pro správce

pro týmové vedoucí

Kontaktní informace

Uvedená nabídka není kompletní, umíme vám pomoci také s jinými programy. Poskytujeme poradenství a konzultace. Obraťte se na nás – Liberix, o.p.s., obchod@liberix.cz, +420 595 175 184, www.LibIT.cz.

Jak efektivně hledat práci v oblasti Linuxu?

IT specialisty na Linux často zajímá, jaké zdroje je nejlepší využít při hledání ideálního uplatnění. Vhodným řešením je vyhledat služby specializované personální agentury na oblast IT. A v čem se liší specializované agentury od agentur obecně zaměřených? Zeptali jsme se přímo konzultantky personální agentury PERSPEKTIVA CZ, Ing. Hany Stručovské.

Kdo jste a čím se zabýváte?

Jsmo personální agentura zaměřená na vyhledávání zaměstnanců v oblasti informačních technologií. Již 15 let je naším cílem poskytování personálních služeb vysokého standardu, což při naší specializaci znamená výběr odborníků pro obor IT.

Jak se liší specializovaná agentura od obecné a v čem spatřujete její přínos?

Způsoby práce jsou podobné, ale co nás jako specializovanou agenturu od ostatních odlišuje, je odborné vzdělání našich konzultantů. Jejich specializace na informační technologie a výborná znalost IT trhu nám umožňuje vést rozhovory s IT profesionály na odborné úrovni. Naši konzultanti jsou schopni kvalifikovaně posoudit zkušenosti uchazečů, jejich vhodnost pro konkrétní pozice a doporučit jim místa, která jsou pro ně přínosná a umožní jim další profesní rozvoj. Díky naší specializaci disponujeme velkým množstvím nabídek pozic v IT, proto dokážeme uchazečům nabídnout více pracovních příležitostí a tak se i často stává, že uchazeči již nemusí hledat práci pomocí dalších zdrojů.

Jací IT specialisté nejvíce využívají vašich služeb?

Obrací se na nás široká škála IT odborníků. Nejčastěji naše personální služby vyhledávají programátoři s různým zaměřením (v poslední době převažují technologie Java/J2EE, .NET a stále C/C++ programátoři s praxí s vývojem pod Linuxem). Dále pomáháme hledat zajímavé projekty pro analytiku, např. se

zaměřením na datové sklady nebo finanční systémy. V poslední době nabízíme mnoho příležitostí i pro testery a QA specialisty, kteří se na nás také obrací. Naše služby poptávají často i specialisté na správu sítě a systémoví administrátoři zaměřeni jak na Linux/Unix servery, tak i Windows technologie.

Jak Vás obvykle IT experti kontaktují?

Převážně formou e-mailu, ve kterém přiloží svůj profesní CV. Většinou si již vyhlédnou konkrétní pozici, která upoutá jejich pozornost na různých pracovních portálech, kde pozice inzerujeme. Mnoho IT specialistů v Brně již naši agenturu zná, tak sledují přímo naše webové stránky www.ITjobs.cz, které dosáhly za dobu našeho působení četné sledovanosti. Tito uchazeči pak často kontaktují přímo konzultantky, se kterými již v minulosti komunikovali a které znají jejich profesní profil i pracovní preference. Dalším možným způsobem je také bezplatná registrace na výše uvedeném webu.

Jakým způsobem u vás probíhá pohovor s IT specialisty?

Na základě telefonického prescreeningu zveme uchazeče na osobní schůzku s naším konzultantem. Při té hovoříme s kandidáty o jejich profesních zkušenostech, detailněji probíráme IT/SW projekty, kterých se účastnili a overujeme také znalosti angličtiny. Pokud vyhovují kritériím kladených zaměstnavateli na určitou pozici, pak jim tyto pozice nabídneme, sdělíme více detailů, které nejsou patrné z inzerátu, a představíme samotnou společnost, případně více firem.

Jaké výhody získá uchazeč, který práci hledá přes specializovanou agenturu a ne napřímo sám?

Kromě zmíněné široké nabídky míst v IT, kterými disponujeme, jsou to hlavně cenné informace, které jim mohou pomoci při vybírání vhodného zaměstnavatele. Tyto informace totiž sami z webu firmy obvykle nevyčtou. Uchazečům umíme bližší představit nejen zaměření firmy, ale i konkrétní projekty, na kterých by pracovali. Díky dlouholeté spolupráci s řadou významných firem známe i jejich pracovní prostředí, tak můžeme dokreslit představu, jak vypadají prostory firmy, jaké jsou reálné možnosti kariérního růstu, jaké jsou platové možnosti na konkrétních pozicích i nabídka dalších benefitů. Jelikož známe obvyklý průběh výběrového řízení, umíme doporučit, na co se mohou uchazeči připravit, co mohou očekávat a jaké technologie dopilovat.

Jaké firmy jsou pro uchazeče v poslední době nejvíce atraktivní?

Největším lákadlem jsou pro IT specialisty v posledních letech mezinárodní společnosti. Zde totiž mohou nejen zdokonalit své jazykové znalosti a získat zkušenosti na mezinárodních projektech, ale také přijít do kontaktu s moderními technologiemi.

Jste agentura se sídlem v Brně, zaměřujete se tedy pouze na brněnský trh?

Klientů v Brně máme díky koncentraci zahraničních investorů nejvíce, ale nabízíme uplatnění i uchazečům ve společnosti v Praze, Ostravě, Olomouci, a dle projektů i v dalších lokalitách.

PERSPEKTIVA CZ, s.r.o., Bažty 8,
602 00 Brno, tel.: +420 542 215 792,
+ 420 605 946 450,
e-mail: strucovska@ITjobs.cz,
www.perspektiva.eu.

Srovnání kancelářských balíků: Vhodnost použití ve firmách

Lukáš Jelínek

Rozhodnutí ohledně použití toho kterého kancelářského balíku ve firmě, organizaci nebo úřadě musí předcházet dostatečně důkladná analýza požadavků. Jak vyplývá z předchozího srovnání, drtivá většina funkcí a možností kancelářských balíků (a jejich součástí – aplikací) je ve všech případech shodná nebo velmi podobná. Ponechá-li stranou některé specifické záležitosti, existuje jen několik kritérií, v nichž se balíky významněji liší.

Podpora datových formátů

Přestože žádný z balíků nemá úplně stoprocentní podporu „cizích“ formátů, ve většině případů to nevadí. Jediný zásadnější problém je u OpenOffice.org a formátu Office OpenXML (OOXML), kde existuje podpora pouze pro čtení, nikoli pro ukládání. Naproti tomu LibreOffice umí do tohoto formátu i ukládat dokumenty. Microsoft Office zvládá ukládání do formátu Open Document Format (ODF).

Ohledně komunikace v jiných formátech jsou na tom výrazně lépe balíky LibreOffice a OpenOffice.org, podporující jak různé starší aplikace (např. Word-Pro nebo 1-2-3), tak naopak formáty nové (například SVG). V interoperabilitě na dálku je na tom naopak lépe Microsoft Office, kdežto u zbývajících dvou balíků je pro rozšíření chabých možností potřeba sáhnout k instalaci doplňků.

Ovládání, způsob práce

Klíčovou vlastností softwaru pro použití ve firmách je efektivita práce. Čas jsou peníze, takže je důležité, aby byla co nejrychlejší a nejsnazší jak samotná práce, tak i zaškolování na tuto práci. LibreOffice a OpenOffice.org používají „klasické“ uživatelské rozhraní, na které jsou uživatelé zvyklí, protože se používá skoro všude už zhruba 20 let. Naproti tomu Microsoft Office sází na novou koncepci, založenou na tzv. ribbonech (též pásech), kde člověk marně hledá klasické nabídky a nástrojové lišty.

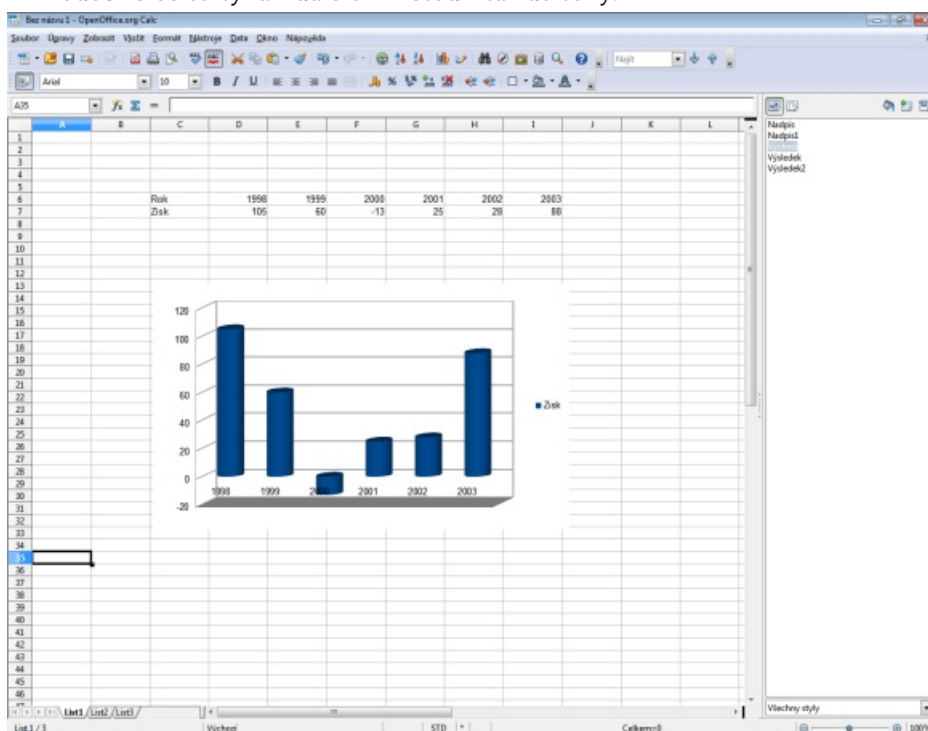
Těžko říct, které řešení je efektivnější pro běžnou práci. Může velmi záležet na tom, co se v programu konkrétně dělá, zda jde o opakování rutinních činností či o různorodou práci. V prvním případě by mohly mít z dlouhodobějšího pohledu navrch ribbony, předurčené pro rychlý přístup k malé množině funkcí, přestože zaučení může trvat déle. Naopak klasické prostředí bude efektivnější při různorodější práci a častém využívání větší škály funkcí.

Podobně se to týká i dalších metod

práce. Například LibreOffice a OpenOffice.org využívají přístup k externím datovým zdrojům prostřednictvím data-bázových „dokumentů“ programu Base, což je na jednu stranu systematické, může to ale přidělovat práci hlavně v případech, kdy nějaké zdroje využívají jen jednorázově. To ostatně platí ale i třeba pro přístup ke zdroji dat pro kontingenční tabulku v Microsoft Office, kde je také nutné vytvořit přípojení jinde, než se následně používá.

Škála funkcí

Škála dostupných funkcí je v případě všech srovnávaných balíků velmi podobná. Co se týká skladby aplikací, v případě LibreOffice a OpenOffice.org záleží čistě na tom, které se vyberou k instalaci. U Microsoft Office je prvotní samozřejmě to, o kterou variantu balíku se jedná. Skladba aplikací se pak promítá i do ceny.

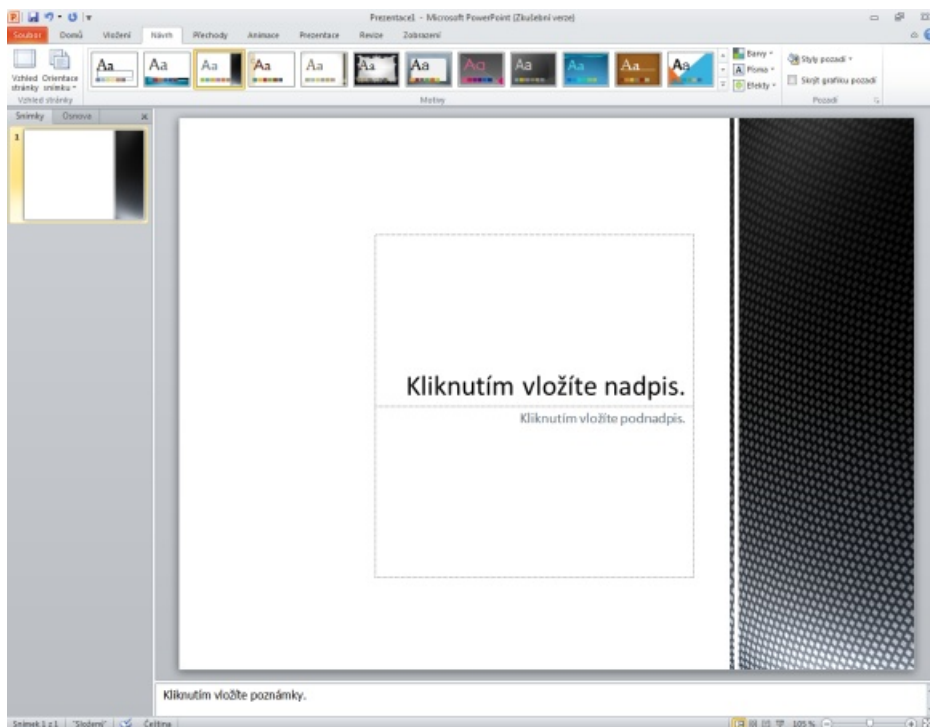

OpenOffice.org Calc

Funkce přímo v jednotlivých aplikacích jsou vesměs stejné, liší se spíše způsobem použití, označením v programu apod. Některé specifitější funkce mohou tam či onde chybět, v případě potřeby lze ale některé z nich přidat prostřednictvím doplňků. V některých dalších případech si lze „pomoci jinak“, tedy například obejít chybějící funkci jiným postupem.

Je logické, že v Microsoft Office jsou navíc hlavně funkce určené pro spolupráci s dalšími produkty společnosti Microsoft. Naopak oba zbývající kancelářské balíky mají záběr obecnější, související s nezávislostí na konkrétním prostředí.

Z porovnávaných aplikací je významnější rozdíl jen v případě databáze, protože Microsoft Access je vyspělejší a jednoznačně funkčně bohatší aplikací než program Base s relativně krátkou historií.

Microsoft PowerPoint Microsoft PowerPoint

■ Přečtěte si také

Kolik stojí Linux? a také Pět důvodů, proč má Linux navrch.

Licencování a podmínky použití

Máme zde dva úplně odlišné světy. V jednom jsou balíky LibreOffice a OpenOffice.org, které patří mezi svobodný software, ve druhém pak Microsoft Office jako typický představitel softwaru proprietárního. Co to znamená pro praxi? Že v prvním případě naprosto není potřeba řešit, na kolika počítačích je balík nainstalován (a na kolika se doopravdy používá), k jakému účelu se používá a odkud, zda jsou v pořádku všechny licenční dokumenty atd. Tento software může být nainstalován na jednotlivých počítačích či centrálně (ať už na souborovém, nebo terminálovém serveru), může být spouštěn z přenosného média atd.

Naproti tomu Microsoft Office má velmi striktní pravidla, nakládat se softwarem se musí podle konkrétní licence. Ta může být vázána na subjekt (např. multilicence), na hardware (OEM licence) nebo na „krabici“. V každém případě ale je třeba vždy hlídat využití jak z hlediska počtu instalací, tak i podle využití (např. verzi pro studenty a do-mácnosti

nelze využít k výdělečným účelům). Licence nemusí být převoditelné, takže pokud například firma nakoupí hardware z exekuce nebo insolvenčního řízení, nemusí mít oprávnění nainstalovaný software používat.

Uživatelská podpora

Co se týká podpory, je situace ve všech případech v zásadě srovnatelná. Poskytovatelé jednotlivých balíků (The Document Foundation v případě LibreOffice, Apache Software Foundation u OpenOffice.org a Microsoft u Microsoft Office) průběžně opravují zjištěné chyby a vyvíjejí nové verze. Přímou podporu poskytují ve všech případech dodavatelé softwaru nebo i nezávislé firmy, a to za podobných podmínek. Totéž se týká i poradenství, školení a dalších činností souvisejících se softwarem.

Že jsou LibreOffice a OpenOffice.org svobodné, ještě nemusí znamenat, že jsou vždy zdarma. V určité podobě skutečně zdarma jsou, ale existují i jejich modifikované verze poskytované za úplaty (kdy část svobodná není, ale je propojena s původním základem v souladu s licencí LGPL, konkrétně jejím bodem 4). Součástí placeného balíku mohou být například různé speciální šablony, doplňky, ale i služby. Záleží na tom, zda bezplatné verze poskytují vše, co je potřeba, nebo zda by nebylo výhodnější zvolit některou z placených

verzí (u kterých ale může v některých případech platit omezení na použití softwaru co do počtu a účelu – týká se samozřejmě jen proprietárních částí).

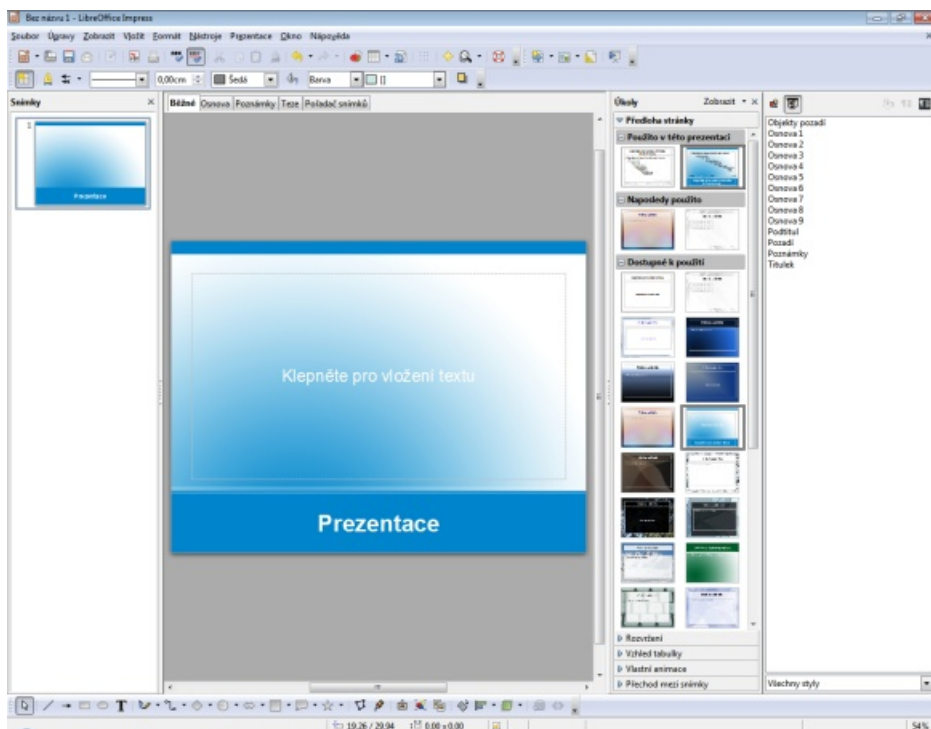
Celkové náklady

Z hlediska nákladů na software nezáleží jen na ceně samotných licencí, nýbrž na celkových nákladech na tento software (TCO). Ani nulová cena licencí (resp. svobodná licence) nezaručuje nejnížší celkové náklady, protože může být potřeba například dražší školení nebo konzultační služby. Čili je potřeba vždy vyhodnotit situaci jako celek (a kromě TCO uvažovat i přínosy toho kterého softwaru) a pak teprve rozhodnout.

Kam se hodí LibreOffice nebo OpenOffice.org

Tyto balíky mají velkou výhodu v licenci a ceně. Lze je instalovat podle potřeby nebo i klidně na všechny počítače (třeba jako součást standardního instalačního obrazu), protože to nezvyšuje náklady a ani není třeba sledovat počet využívaných licencí. Za situace vhodné pro použití těchto balíků lze považovat například:

- firmy/organizace s větším počtem počítačů, na nichž se pracuje s kancelářským balíkem jen občas (ale tato práce musí být možná),
- prostředí s operačními systémy

LibreOffice Impress

GNU/Linux, *BSD apod., heterogenní prostředí s více operačními systémy (typicky Microsoft Windows a jeden či více dalších systémů),

- firmy/organizace/úřady, kde se pracuje s formátem ODF nebo kde je potřeba mít možnost snadné úpravy PDF dokumentů,
- neziskové organizace s nedostatkem finančních prostředků,
- domácnosti, školy,
- organizace, které chtějí funkce na míru – doplňky.

Oba balíky mají výhodu v poměrně široké škále platform, na kterých je lze provozovat (jejich používání pak není překážkou ve změně platformy – uživatelé pracují dále s tím, na co jsou zvyklí). Další výhodou je nativní formát OpenDocument (ODF), který je ve své verzi 1.0 standardizován jako mezinárodní norma ISO/IEC (to sice platí i o OOXML, ale zatím žádný kancelářský balík nepodporuje zápis ve formátu striktně podle normy; i Microsoft Office ho umí

jen číst). ODF je doporučen Evropskou komisí jako vhodný formát pro veřejnou správu, stejné **doporučení** vydal i český stát prostřednictvím bývalého ministerstva informatiky (podobné je to v řadě zemí světa).

Z hlediska rozhodování mezi LibreOffice a OpenOffice.org má v současné době jednoznačně navrch LibreOffice díky přímé podpoře zápisu ve formátu OOXML.

Kam se hodí Microsoft Office

Tento balík (ať již v kterékoli z verzí, myšleno z hlediska složení konkrétní aplikací) je zjevně zaměřen na zjednodušení rutinních činností, při kterých není třeba využívat žádné speciální funkce. Z toho vyplývají i oblasti, kde se více hodí tento balík:

- využívání aplikací závisících na Microsoft Office (některé informační systémy, ekonomické programy apod.),
- prostředí s masivním využíváním technologií firmy Microsoft, nejen

z hlediska operačního systému, ale také nasazení Microsoft SharePoint apod.,

- situace, kde je potřeba pracovat s formátem OOXML, případně XPS,
- firmy, kde není problém platit vyšší ceny.

Hlavní výhodou Microsoft Office je velká podpora pro technologie těžké firmy (SharePoint, Exchange, Data Link, MS SQL apod.). Proto tam, kde se takové technologie používají, lze profitovat z jejich snadného propojení s kancelářským balíkem. Nasazení tohoto balíku je pak vysloveně nezbytné (přinejmenším) tam, kde se používá software závisící na některých funkcích tohoto balíku – i když takových aplikací a systémů postupně ubývá.

V mnoha případech je samozřejmě nejlepší oba balíky (myšleno LibreOffice a Microsoft Office) kombinovat, například mít všude LibreOffice a na kancelářsky nejvytíženějších počítačích (nebo na terminálovém serveru, což odstraňuje závislost na operačním systému) ještě navíc Microsoft Office (čímž lze využít výhod obou softwarů).

Rozdíly nejsou ve funkcích

Dnešní přední kancelářské balíky jsou všeobecně vyspělé a přinášejí prakticky vše potřebné k běžné práci. Odlišnosti se objevují spíše v jiných oblastech než ve škále funkcí. Po funkční stránce je dnes hlavním rozlišovacím znakem uživatelské rozhraní, resp. obecně způsob práce. Při rozhodování o volbě kancelářského balíku je tedy potřeba zvážit hlavně intenzitu a charakter práce s kancelářským balíkem, toto dát dohromady s náklady na software a pak teprve učinit rozhodnutí. Pokud je zvoleným softwarem proprietární balík Microsoft Office k instalaci na všechny či některé počítače, může být díky nulové pořizovací ceně a snadné instalaci i tak výhodné nainstalovat i LibreOffice, který pak lze v případě potřeby využít.

Zmena štandardného vzhľadu dokumentu

Július Pastierik

Prekáža vám, že pri otvorení nového dokumentu máte automaticky nastavené okraje 2 cm, zarovnávanie vľavo, nemáte zapnuté záhlavie, zápätie a pod.? Zmeňte si východziu šablónu.

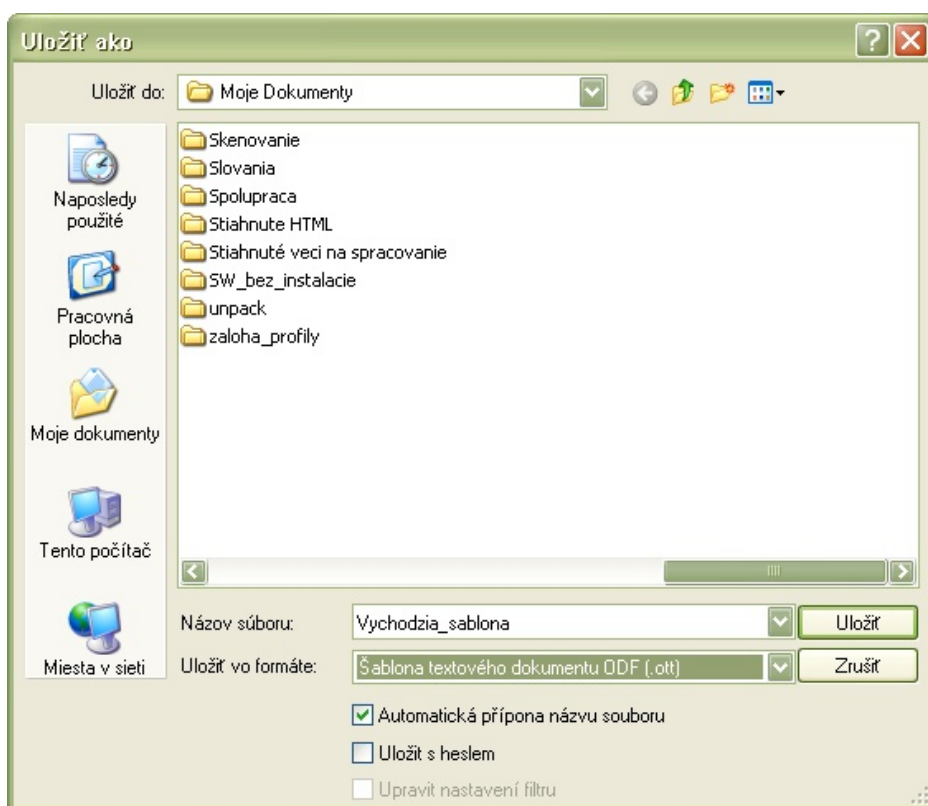
Mnohým používateľom prekáža, že po otvorení dokumentu musia ako prvý krok meniť niektoré štandardné nastavenia OpenOffice.org iba preto, že im nevyhovujú. Medzi typické nastavenia, ktoré takto často menia patria napr. rozmery strán a ich okrajov, zalomenie odsekov v textových dokumentoch do bloku, vloženie firemných údajov, zrušenie tlače záhlavia a zápätia v Calc a pod. Nie je však potrebné, aby to robili dookola pri každom novom dokumente, stačí, ak si zmenia východziu šablónu dokumentu.

Ako prvý krok musíte v novom dokumente nastaviť také parametre, aké požadujete – štýly strán, odsekov, záhlavia a zápätia a pod. Samozrejme v nastaveniach sa nemusíte obmedzovať, a preto si do dokumentu môžete vložiť aj logo a pod. Po tejto príprave nakoniec uložíte dokument ako šablónu – cez menu **Súbor | Uložiť ako** otvoríte okno **Uložiť ako**, kde vyberiete pre textové dokumenty formát ukladaného dokumentu **Šablóna textového dokumentu ODF (.ott)**, pre zošity modulu Calc formát **Šablóna zošitu ODF (.ots)** atď.

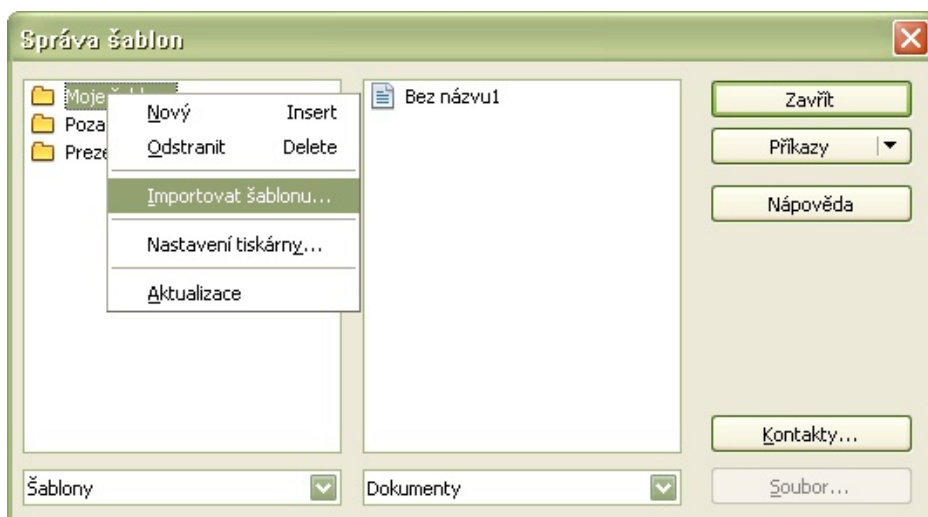
Po uložení šablóny dokument ztvoríte. Následne, v druhom kroku, si (ak nemáte) otvorte nový dokument a uloženie šablónu si vložte do zoznamu šablón OpenOffice.org. Na tento účel použite menu **Súbor | Šablóny | Usporiadať...** Týmto otvoríte okno **Správa šablón**, ktoré je rozdelené do dvoch stĺpcov. V ľavom vidíte rozbaľovací zoznam skupín šablón. Tento zoznam si môžete ľubovoľne upraviť a doplniť cez kontextové menu (je prístupné cez pravé tlačidlo myši).

Týmto funkciami sa však teraz nebudeme zaoberať (ich význam je zřejmý

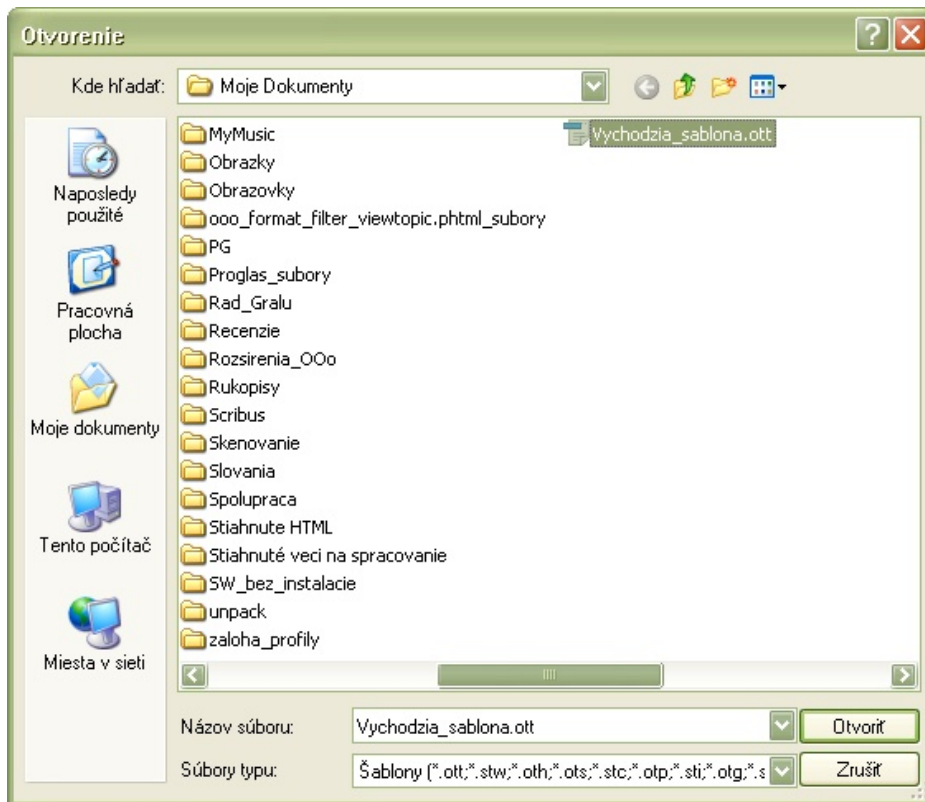
z ich názvov), ale zameriame sa iba na jednu funkciu – **Importovať šablónu**. Najprv sa v ľavom stĺpci presuňte na zoznam šablón, do ktorého chcete šab-

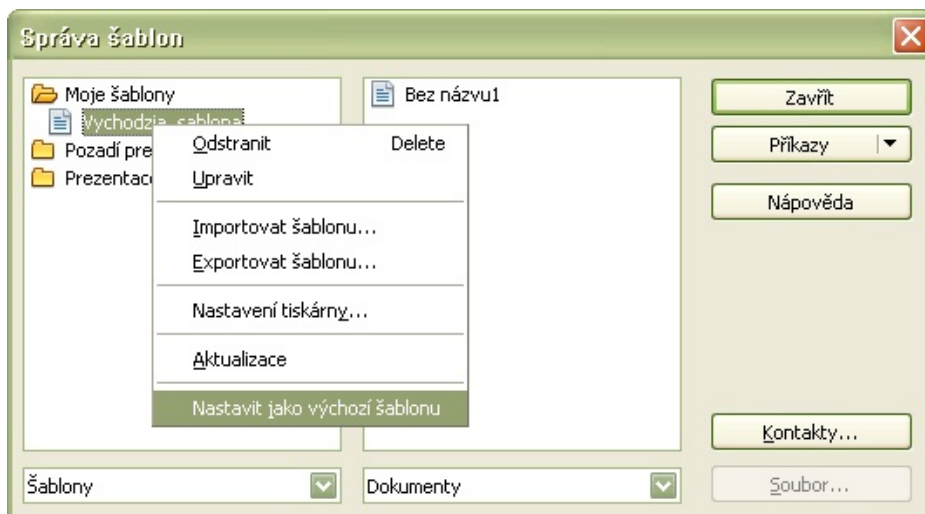
Uloženie textového dokumentu vo formáte šablóny

Výber funkcie pre import šablóny do zoznamu šablón

Vyhľadanie a import šablóny do zoznamu šablón

Nastavenie šablóny ako východzej

lónu vložiť, potom ju pomocou tejto funkcie vyhľadajte. Jej „otvorením“ ju napokon pridáte do zoznamu šablón, ktorý uvidíte po „rozbalení“ príslušného zoznamu.

Takto vloženú šablónu odteraz môžete používať v OpenOffice.org. Pokiaľ chcete, aby sa podľa nej automaticky otvárali nové dokumenty, prejdite na ňu, stlačte pravé tlačidlo myši a v zobrazenom kontextovom menu vyberte voľbu **Nastaviť ako východziu šablónu**. Na záver zatvorte okno **Správa šablón**. Od tohto okamihu (bez potreby reštartovania OpenOffice.org) sa bude ako východzia šablóna používať šablóna, ktorú ste si takto nastavili.

Pravdaže, takto nastavenú východziu šablónu môžete kedykoľvek vymazať, exportovať, môžete nastaviť pôvodné nastavenia OpenOffice.org atď. – o tom napokon hovoria funkcie, ktoré vidíte v kontextovom menu pri príslušnej šablóne.

30+1 rozšírení pre OpenOffice.org/LibreOffice

Július Pastierik

Medzi aktivity Liberixu, o. p. s., patrí i finančná podpora tvorby rozšírení pre OpenOffice.org. K októbru 2011 bolo za tejto podpory vytvorených už 31 doplnkov, ktoré vám v tomto článku stručne predstavíme.

Liberix, o. p. s., finančne podporuje tvorbu rozšírení pre OpenOffice.org, ktoré pochádzajú hlavne z programátorskej dielne Júliusa Pastierika a sú zverejňované na portáli OpenOffice.cz. Tieto rozšírenia sú určené pre rôznorodé skupiny používateľov, a preto ich stručne predstavíme ako po stránke ich zamerania, tak aj po stránke používateľov, pre ktorých sú primárne určené. Vzhľadom na pomerne veľký počet rozšírení ich navyše prehľadne rozdelíme do skupín, podľa ich hlavného zamerania.

Rozšírenia pre modul Writer

Modul Writer je najčastejšie používaný modul OpenOffice.org, a preto je aj počet rozšírení pre tento modul najväčší. Ako osobitnú skupinu z nich môžeme navyše oddeliť tzv. typografické rozšírenia, ktoré tvoria veľmi obľúbenú skupinu doplnkov OpenOffice.org, pretože výsledný vzhľad textových dokumentov je dôležitý nielen pre profesionálnych, ale aj domácich používateľov.

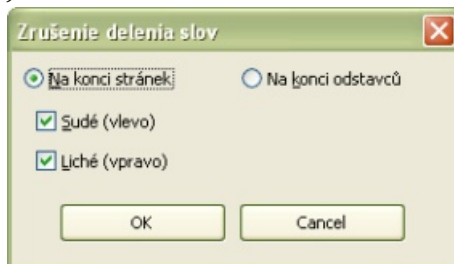
Typografické rozšírenia

JP Formátovanie čísiel podľa rádo

Rozšírenie **JP Formátovanie čísiel podľa rádo** vloží nezalomiteľné medzery medzi rády (tisícky) v celých častiach všetkých čísiel, ktoré sú napísané v aktuálnom textovom dokumente, a to bez ohľadu na to, či sú celé, alebo reálne a či obsahujú desatinnú čiarku, alebo desatinnú bodku. Rozšírenie je určené pre používateľov, ktorí často píšu čísla (ako sú napr. učitelia matematiky, fyziky a pod.), pričom formátovanie čísla priamo pri jeho písaní by zbytočne spomaľovalo ich prácu. Formátovanie je

prístupné cez menu Formát, položka Formátovanie čísiel podľa rádo.

JP zrušenie delenia slov

Možnosti výberu a nastavení, kde sa má zrušiť delenie slov

Rozšírenie **JP zrušenie delenia slov** je určené pre automatické zrušenie delenia slov na konci strán alebo odsekov. Rozšírenie je určené pre používateľov, ktorí potrebujú, aby ich dokumenty spĺňali typografický „zákon“, že na konci strán či odsekov sa slová nedelia.

JP Nastavenie parametrov formátu textu

Rozšírenie **JP Nastavenie parametrov formátu textu** umožňuje nastavovanie, vyhľadávanie a zmenu sklonu, hrúbky, šírky, reliéfu, preškrtnutia, podčiarknutia a nadčiarknutia textu bez potreby používania štýlov. Rozšírenie je určené pre používateľov, ktorí potrebujú vytvárať dokumenty s rôznymi „efektmi“, napr. pri tvorbe propagačných materiálov a pod.

JP Rozostupy znakov

Rozšírenie **JP Rozostupy znakov** predstavuje osobitnú časť rozšírenia JP Typografia a umožňuje nastavovanie kerningov znakov, riadkovania či odsadenia odsekov podľa spôsobov, aké sa používajú v DTP programoch. Ďalej rozšírenie umožňuje rôznorodé vzájomné zámeny

zalomiteľných a nezalomiteľných medzier. Rozšírenie je určené pre používateľov, ktorí nepotrebujú komplexné typografické rozšírenie JP Typografia, ale postačujú im iba jeho niektoré nástroje.

Možnosti nastavenia veľkosti písma, riadkovania a odsadenia odsekov

JP Znakové štýly kurzíva, tučné

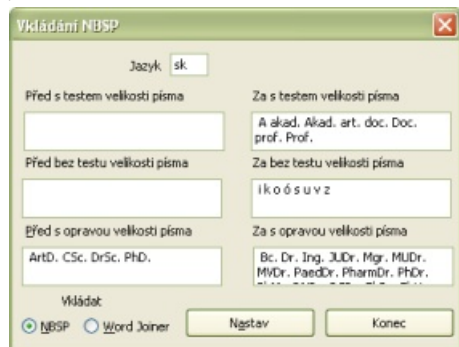
Rozšírenie **JP Znakové štýly kurzíva, tučné** vytvorí (ak neexistujú) v aktuálnom dokumente tri znakové štýly – Kurzíva, TucnaKurzíva a Tucne. Následne skontroluje dokument a pokiaľ text, ktorý zodpovedá príslušným rezom, nemá nastavený znakový štýl, tento nastaví. Rozšírenie je určené pre používateľov, ktorí pripravujú podklady pre DTP programy od firmy Adobe, ktoré znakové štýly pri importe dokumentov potrebujú mať nastavené, inak dochádza k deformáciám (napr. namiesto kurzívy sa znaky naklonia iba ako nepravá kurzíva). Nastavenie štýlov je prístupné cez menu Formát, položka Znakové štýly kurzíva, tučné.

JP Nastavenie indexov

Rozšírenie **JP Nastavenie indexov** umožňuje používateľské nastavovanie veľkosti a odsadenia (zarovnania k ostatnému textu) horných a spodných indexov. Rozšírenie je určené nielen pre používateľov, ktorí píšu matematické či iné vzorce, ale aj pre používateľov, ktorí

potrebujú vytvárať propagačné materiály a pod.

JP On line vkladanie NBSP

Definovanie reťazcov, pred alebo za ktorými sa bude vkladať nezalomitelná medzera

Rozšírenie **JP On line vkladanie NBSP** predstavuje osobitnú časť rozšírenia JP Typografia a umožňuje vkladanie pružných či nepružných nezalomitelných medzier priamo počas písania dokumentu pred a za reťazce, kde je to potrebné (napr. jednoznakové predložky a spojky, merné jednotky, akademické tituly a pod.). Okrem toho dokáže opravovať aj nesprávne napísané veľké a malé písmená, napr. akademických titulov. Všetky reťazce, s ktorými pracuje, sú používateľsky definovateľné, a to osobitne pre každý jazyk dokumentu, ktorý používateľ používa pri svojej práci. Rozšírenie je určené pre používateľov, ktorí nepotrebujú komplexné typografické rozšírenie JP Typografia, ale postačuje im iba vkladanie nezalomitelných medzier pred a za špecifikované reťazce.

JP Typografia

Rozšírenie **JP Typografia** je obsahovo najrozsiahlejšie rozšírenie zo všetkých predstavovaných doplnkov. Obsahuje funkcie pre čo možno najkompletnejšie, parametricky nastaviteľné typografické

opravy textu, ako sú odstraňovanie viacnásobných medzier, mazanie nesprávnych medzier napr. medzi zátkou a textom, vkladanie chýbajúcich medzier napr. medzi text a interpunkčné znamienka, zámenu znakov za zliatky a naopak, vkladanie pružných či nepružných nezalomitelných medzier (a to aj priamo počas písania dokumentu) pred a za reťazce, kde sú potrebné (jedno či dvojnakové predložky a spojky, merné jednotky, akademické tituly a pod. vrátane opravy veľkých a malých písmen napr. v nesprávne napísaných akademických tituloch) a pod. Ďalej rozšírenie umožňuje nastavovanie kerningov znakov, riadkovania či odsadenia odsekov podľa spôsobov, aké sa používajú v DTP programoch, rôzne zámenny zalomitelných a nezalomitelných medzier atď. Vzhľadom na rozsah rozšírenia je jeho integrovanou súčasťou aj návod v PDF formáte. Rozšírenie je určené pre používateľov, ktorí potrebujú vytvárať dokumenty, ktoré spĺňajú relatívne prísne typografické požiadavky kladené zadávateľmi (napr. diplomové či iné podobné práce), tlačiarňami (zdrojové súbory pre DTP programy) atď. Rozšírenie je tak isto určené pre používateľov, ktorí potrebujú priamo z prostredia OpenOffice.org vytvárať elektronické PDF dokumenty.

JP Typografická kontrola textu

Rozšírenie **JP Typografická kontrola textu** umožňuje skontrolovať parametricky nastaviteľné typografické chyby v dokumente a tieto chyby vyznačiť prečiarknutím, podčiarknutím a zafarbením na červeno (všetky tri spôsoby vyznačenia sú na sebe nezávisle nastaviteľné). Upozorňujeme, že toto rozšírenie nie je určené pre opravu typografických chýb, na to slúži napr. rozšírenie JP Typografia.

Rozšírenie je určené pre učiteľov typografie, korektorov, ktorí potrebujú ukázať, aké základné typografické chyby sa v dokumente nachádzajú a pod.

Ostatné rozšírenia pre modul Writer

JP Import Export slovníkov (JP dictionary io)

Rozšírenie **JP Import Export slovníkov (JP dictionary io)** je určené pre rýchly zápis neznámych slov do používateľských slovníkov OpenOffice.org, pre ich vytváranie, export či import. Pri vkladaní či importe slov rozšírenie, pochopiteľne, vloží iba slová, ktoré sa v slovníkoch nenachádzajú. Rozšírenie vyberá používateľský slovník automaticky a iba v prípade, že je plný, musí používateľ zadať slovník iný či nový. Rozšírenie je určené pre používateľov, ktorí potrebujú pri svojej práci čo najrozsiahlejšie používateľské slovníky pre kontrolu preklepov s čo najjednoduchším pridávaním nových slov.

JP Export osnovy do FreeMind/ODT

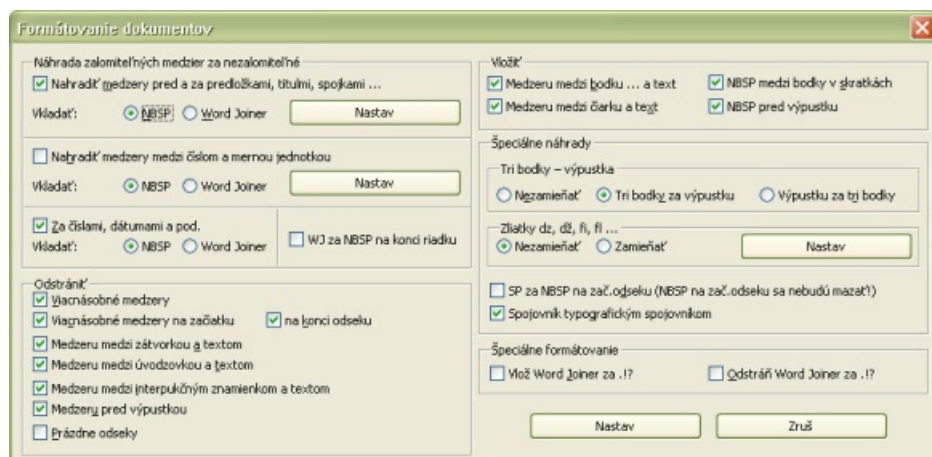
Rozšírenie **JP Export osnovy do FreeMind/ODT**, ako to vyplýva už z jeho názvu, je určené pre používateľov, ktorí potrebujú exportovať osnovu dokumentu (tj. nadpisy, ktoré sú zadefinované v číslovaní osnovy) do myšlienkového mapy vo formáte FreeMind alebo do nového ODT súboru. Export je prístupný cez menu Súbor, položky Export osnovy do FreeMind a Export osnovy do ODT.

JP Lorem Ipsum generator

Rozšírenie **JP Lorem Ipsum generator** je určené pre vkladanie pseudonáhodného slovenského, českého alebo latinského textu do dokumentu. Okrem toho rozšírenie umožňuje vkladanie vzorcov, ktoré sú automaticky poradovo číslované. Rozšírenie je určené pre návrhárov grafického vzhľadu textových dokumentov a pre používateľov, ktorí potrebujú do dokumentov vkladať vzorce s automatickým číslovaním. Generátor je prístupný cez menu Vložiť, položka Lorem Ipsum text a cez štandardné nástroje OpenOffice.org pre vkladanie automatického textu.

JP oprava hypertextových odkazov

Rozšírenie **JP oprava hypertextových odkazov** umožňuje manuálne nastavenie, automatickú opravu či automatické vymazanie hypertextových odkazov, ktoré sa nachádzajú v dokumente. Okrem toho umožňuje automatické odstránenie

Nastavovanie niektorých parametrov pre typografické opravy textov

HTML značiek. Rozšírenie je určené pre používateľov, ktorí spracovávajú dokumenty stiahnuté z internetu, alebo naopak, pripravujú dokumenty pre internet. Tak isto je rozšírenie určené pre používateľov, ktorí pripravujú podklady pre PDF súbory, ktoré obsahujú značný počet hypertextových odkazov.

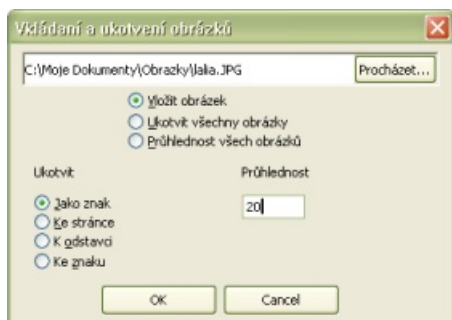
JP skrytý text

Rozšírenie **JP skrytý text** je určené pre nastavovanie, hľadanie a odkrývanie tzv. skrytého textu, tj. textu, ktorý nie je na prvý pohľad viditeľný. Ďalej rozšírenie umožňuje vytvárať tzv. ruby text v rôznom formátovaní, čo je prvok východoázijskej typografie, ktorý umožňuje pridať k základnému textu anotáciu, výslovnosť či iný podobný text. Rozšírenie je určené pre používateľov, ktorí spracovávajú dokumenty po iných autoroch, pripravujú učebnice s výslovnosťou slov a pod.

JP Špeciálna zámerna reťazca

Rozšírenie **JP Špeciálna zámerna reťazca** umožňuje špeciálne hľadanie a nahrádzanie textu, napr. s automatickým zachovávaním veľkosti prvého písmena nahrádzaného textu podľa toho, aké bolo prvé písmeno nájdeného reťazca; jednoduché nahrádzanie iba jednej časti nájdeného reťazca a pod. Rozšírenie je určené pre používateľov, ktorým nepostačujú bežné možnosti, ktoré v tomto smere štandardne poskytuje OpenOffice.org.

JP ukotvenie obrázkov

Vloženie obrázku ukotveného ako znak s nastavením priehľadnosti

Rozšírenie **JP ukotvenie obrázkov** umožňuje vkladať obrázky, ktoré sú hneď pri vložení ukotvené ako znak, paralelnú zmenu ukotvenia či nastavenia priehľadnosti všetkých obrázkov v dokumente a embedovanie (teda vloženie priamo do dokumentu) obrázkov, ktoré boli vložené ako odkaz. Rozšírenie je určené pre používateľov, ktorí do textových

dokumentov potrebujú vkladať veľké množstvo obrázkov.

JP počítanie znakov

Rozšírenie **JP počítanie znakov** je určené pre „on-line“ aj „off-line“ počítanie znakov (s medzerami aj bez nich), slov, riadkov, normostrán a autorských hárkov, a to pre celý dokument ako aj pre vybraný (označený) text. Rozšírenie je určené pre spisovateľov, autorov článkov či rôznych príspevkov.

Rozšírenia pre modul Calc

Hoci je modul Calc často používaný modul, počet rozšírení preň nie je až taký veľký, a to z toho dôvodu, že tento modul je, na rozdiel od modulu Writer, veľmi špecifický vzhľadom na matematické a iné operácie, ktoré obsahuje, a preto by väčšina rozšírení bola viac-menej „jednoužívateľská“.

JP generovanie zápasov družstiev

Rozšírenie **JP generovanie zápasov družstiev** je určené pre používateľov, ktorí potrebujú vytvárať rozpisy zápasov mužstiev typu „každý s každým“ (aj s prípadnými odvetnými zápasmi) pre 2 až 500 mužstiev.

JP Nastavenie okrajov buniek

Rozšírenie **JP Nastavenie okrajov buniek** umožňuje pomocou tzv. profilov zadefinovať teoreticky neobmedzené množstvo rôznych spôsobov a druhov ohraňovania buniek, ktoré je potom možné nastavovať v bunkách stlačením jediného tlačidla. Rozšírenie je určené pre použí-

vateľov, ktorí vytvárajú rôzne prezentačné výstupy z tabuliek modulu Calc.

Rozšírenia pre moduly Writer a Calc

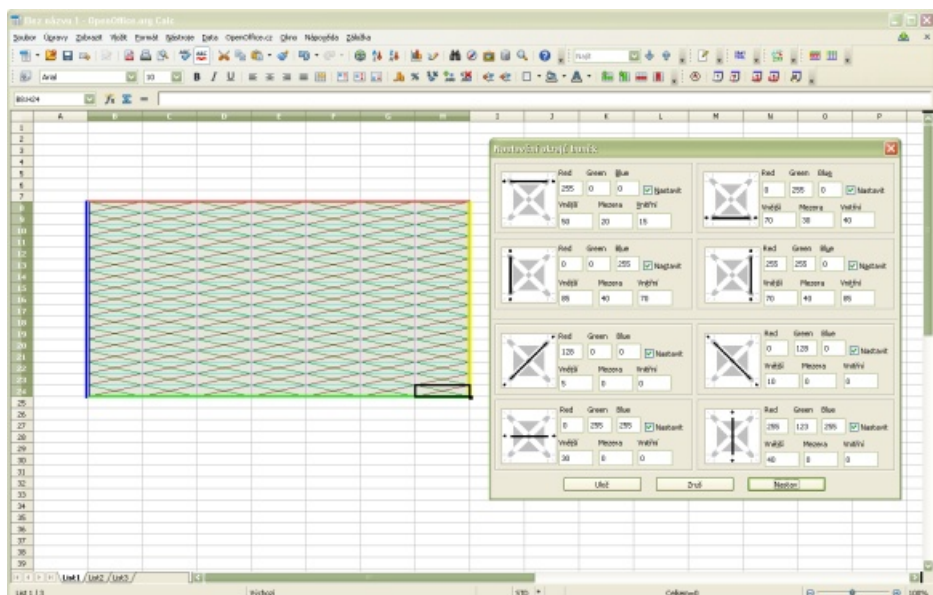
Niektoré rozšírenia svojimi možnosťami umožňujú, aby boli používané ako v module Writer, tak aj v module Calc, a preto si vyžadujú uvedenie v osobitnej kapitole.

JP Vkladanie dátumu a času

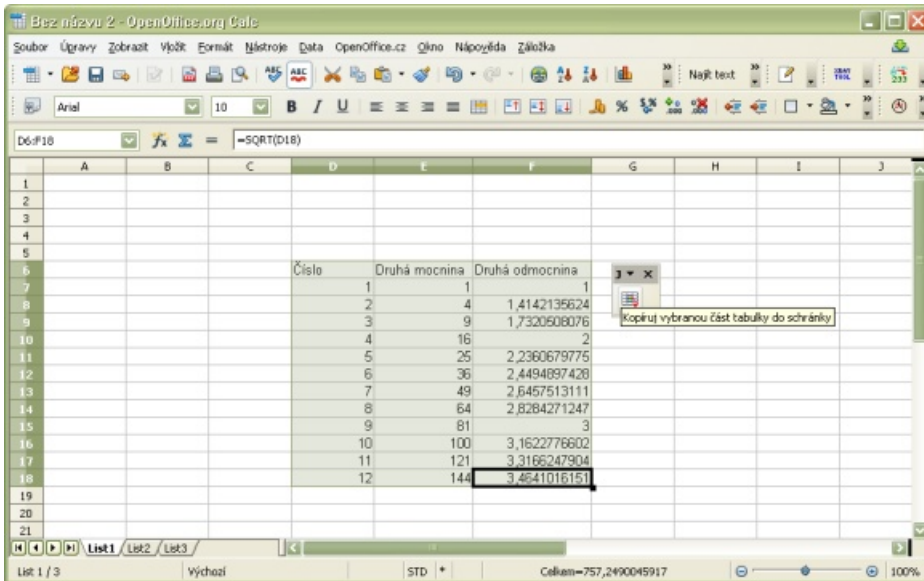
Rozšírenie **JP Vkladanie dátumu a času** umožňuje „na jedno kliknutie“ vkladať aktuálny dátum a čas v rôznych (aj používateľsky nastaviteľných) formátoch do dokumentov modulov Writer a Calc. Rozšírenie je určené pre používateľov, ktorí často vkladajú aktuálne dátumové a (alebo) časové údaje do dokumentov.

JP Prevod čísla na slovenské a české slovo

Rozšírenie **JP Prevod čísla na slovenské a české slovo** umožňuje previesť celé či reálne čísla na ich slovenské alebo české slovné znenie, a to v štyroch rôznych formátoch. Vkladanie slovenských a českých slov je úplne automatizované podľa aktuálneho jazyka čísla, ktoré sa prevádza na slovo. Vzhľadom na možnosti jazyka OpenOffice.org Basic je možné previesť na slovné znenie maximálne číslo 2 147 483 647, tj. dve miliardy stoštyridsaťsedem miliónov štyristoosemdesiatritisíc šesťstoštyridsaťsedem. Rozšírenie je určené pre používateľov, ktorí pracujú s finančnými dokladmi vytváranými v OpenOffice.org, ako sú napr. príjmové či výdavkové pokladničné bločky.

Ukážka rôznych možností v definícii ohraňovania okrajov buniek

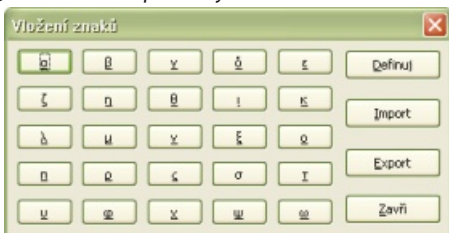

Kopírovanie označenej časti zošitu Calc do internej schránky rozšírenia

JP Kopírovanie tabuľky Calc – Writer

Rozšírenie **JP Kopírovanie tabuľky Calc – Writer** umožňuje kopírovať označené časti zošitov modulu Calc do tabuliek dokumentov modulu Writer pomocou špeciálnej internej schránky rozšírenia. Rozšírenie automaticky rozlišuje, či sa kopíruje do existujúcej tabuľky textového dokumentu (ktorej obsah prepíše), alebo či má vytvoriť tabuľku novú. Rozšírenie je určené pre tých používateľov, ktorí potrebujú robiť špeciálne výpočty v module Calc a vypočítané výsledky kopírovať ako text do tabuliek v textových dokumentoch (napr. pre prezentáciu výsledkov, zámerov, plánov a pod.).

JP Vkladanie špeciálnych znakov

Panel nástrojov pre vkladanie špeciálnych znakov

Rozšírenie **JP Vkladanie špeciálnych znakov** umožňuje pohodlné vkladanie 25 špeciálnych znakov do textových dokumentov modulu Writer alebo do tabuliek modulu Calc pomocou tlačidiel. Vkladané znaky a popis príslušných tlačidiel si, samozrejme, môže používateľ nastaviť podľa svojich potrieb. Rozšírenie je určené pre všetkých používateľov, ktorí často vkladajú do dokumentov znaky, ktoré sa nenachádzajú priamo na klávesnici (napr. znaky gréckej abecedy).

Rozšírenia pre programátorov

JP Syntax OpenOffice.org (StarOffice) Basic

Rozšírenie **JP Syntax OpenOffice.org (StarOffice) Basic** je určené pre používateľov, ktorí v textových dokumentoch modulu Writer uvádzajú zdrojové kódy makier OpenOffice.org naprogramovaných v programovacom jazyku OpenOffice.org (StarOffice) Basic a chcú, aby tieto zdrojové kódy boli farebne zvýraznené rovnako, ako sú zvýraznené v module OpenOffice.org Basic. Nastavenie štýlov je prístupné cez menu Formát, položka Syntax OpenOffice.org Basic.

JP XML konverzia

Rozšírenie **JP XML konverzia** skonvertuje vo všetkých súboroch (bez ohľadu na príponu a typ) zadaného adresára znaky s diakritikou na ich kódové označenie v tvare &#kód;. Rozšírenie je určené pre

všetkých používateľov, ktorí pripravujú súbory v XML štruktúre v kódovaní UTF-8 a je prístupné vo všetkých moduloch (Base, Calc, Draw, Impress a Writer) OpenOffice.org.

JP XrayTool

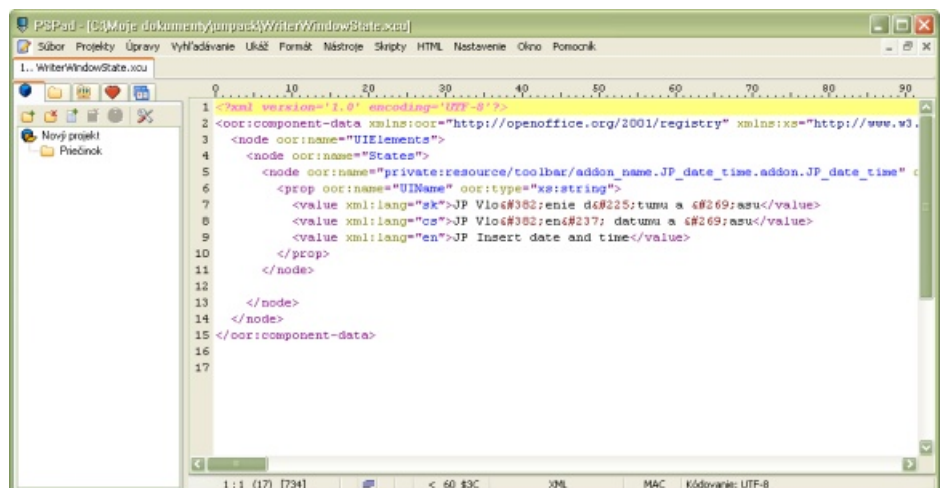
Pracovné okno pre pridávanie, mazanie a spúšťanie funkcií a procedúr

Rozšírenie **JP XrayTool** je určené pre programátorov rozšírení OpenOffice.org a slúži hlavne pre pohodlné volanie práve ladených funkcií a procedúr. Jeho integrovanou súčasťou je aj známa francúzska knižnica **XrayTool**, po ktorej je rozšírenie aj pomenované. Pomocou tejto knižnice sa môžu zisťovať vlastnosti, metódy, služby či rozhrania premenných OpenOffice.org – rozšírenie o. i. obsahuje aj dve prednastavené funkcie pre jej volanie, a to pre premenné ThisComponent a StarDesktop. Tým zároveň programátori na príkladoch môžu vidieť, ako môžu túto knižnicu používať aj pre iné premenné OpenOffice.org. Rozšírenie je prístupné vo všetkých moduloch (Base, Calc, Draw, Impress a Writer) OpenOffice.org.

Ostatné rozšírenia

JP Pracovné cesty OpenOffice.org

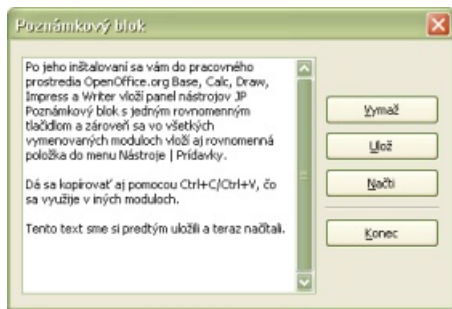
Rozšírenie **JP Pracovné cesty OpenOffice.org** zobrazí v náhľadovom okne používateľské pracovné cesty (adresáre)

Ukážka spracovaného XML súboru, ktorý sa používa v rozšíreniach OpenOffice.org

OpenOffice.org. Zobrazené údaje je možné následne skopírovať do systémovej schránky a odtiaľ do akéhokoľvek dokumentu. Rozšírenie je určené pre správcov, ktorí potrebujú kopírovať, nastavovať či opravovať súbory v používateľských pracovných adresároch OpenOffice.org a je prístupné vo všetkých moduloch (Base, Calc, Draw, Impress a Writer) OpenOffice.org.

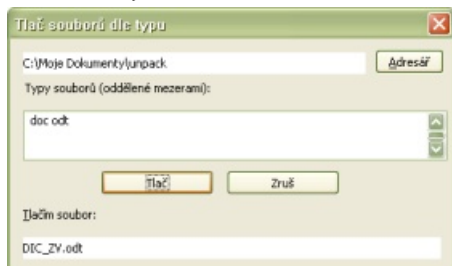
JP Poznámkový blok

Poznámkový blok s vloženými poznámkami

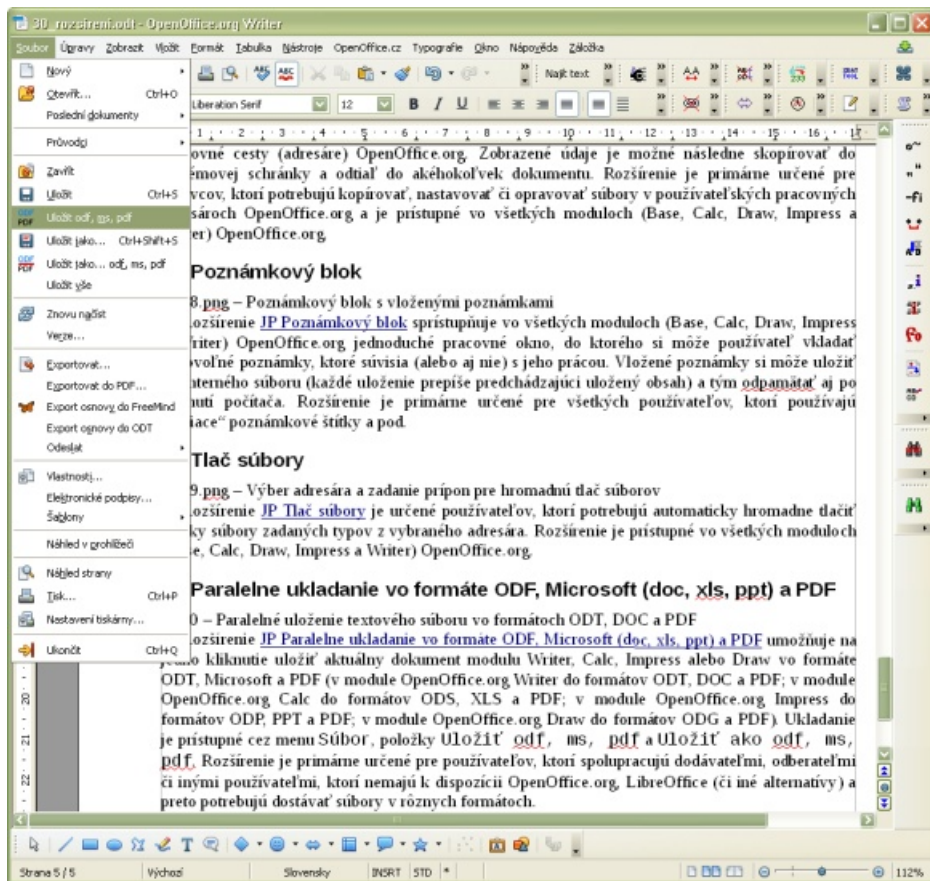
Rozšírenie **JP Poznámkový blok** sprístupňuje vo všetkých moduloch (Base, Calc, Draw, Impress a Writer) OpenOffice.org jednoduché pracovné okno, do ktorého si môže používateľ vkladať ľubovoľné poznámky, ktoré súvisia (alebo aj nie) s jeho prácou. Vložené poznámky si môže uložiť do interného súboru (každé uloženie prepíše predchádzajúci uložený obsah) a tým odpamätať aj po vypnutí počítača. Rozšírenie je určené pre všetkých používateľov, ktorí používajú „lepšie“ poznámkové štítky a pod.

JP Tlač súborov

Výber adresára a zadanie prípon pre hromadnú tlač súborov

Rozšírenie **JP Tlač súborov** je určené používateľov, ktorí potrebujú automaticky hromadne tlačiť všetky súbory zadaných typov z vybraného adresára. Rozšírenie je prístupné vo všetkých moduloch (Base, Calc, Draw, Impress a Writer)

Paralelné uloženie textového súboru vo formátoch ODT, DOC a PDF

OpenOffice.org.

JP Paralelné ukladanie vo formáte ODF, Microsoft (doc, xls, ppt) a PDF

Rozšírenie **JP Paralelné ukladanie vo formáte ODF, Microsoft (doc, xls, ppt) a PDF** umožňuje na jedno kliknutie uložiť aktuálny dokument modulu Writer, Calc, Impress alebo Draw vo formáte ODT, Microsoft a PDF (v module OpenOffice.org Writer do formátov ODT, DOC a PDF; v module OpenOffice.org Calc do formátov ODS, XLS a PDF; v module OpenOffice.org Impress do formátov ODP, PPT a PDF; v module OpenOffice.org Draw do formátov ODG a PDF). Ukladanie je prístupné cez menu Súbor, položky Uložiť odf, ms, pdf a Uložiť ako odf, ms, pdf. Rozšírenie je určené pre používateľov, ktorí spolupracujú dodávateľmi, odberateľmi či inými používateľmi, ktorí nemajú k dispozícii OpenOffice.org, LibreOffice (či iné alternatívy), a preto potrebujú dostávať súbory v rôznych formátoch.

30+1 rozšírenie

Ako posledné, môžeme povedať bonusové rozšírenie, ktoré je určené pre všetkých používateľov OpenOffice.org, ktorí hľadajú informácie o OpenOffice.org, je rozšírenie **JP OpenOffice.cz menu**. Toto rozšírenie pridáva do prostredia všetkých modulov (Base, Calc, Draw, Impress a Writer) OpenOffice.org menu OpenOffice.cz, ktoré obsahuje vyše päťdesiat priamych odkazov na stránky **OpenOffice.cz** a stránky **OpenOffice.org Extensions**.

31+? rozšírenie

Potrebujete pre svoju prácu nové rozšírenia alebo nové funkcie v nich? Prosíme, pošlite akúkoľvek čiastku, čím ich tvorbu umožníte – čím viac rozšírení, tým lepšia práca s OpenOffice.org. Do správy pre prijímateľa, prosíme, uveďte aj to, že čiastka je určená pre rozšírenia.

Elektronický podpis aneb Šetříme papír a zrychlujeme komunikaci

Tomáš Hanusek

V běžném životě se stále více začíná prosazovat využití elektronického podpisu, ať již se jedná o komunikaci s úřady či styk mezi obchodními partnery. V tomto seriálu se dozvíte, jak elektronicky podepisovat PDF a dokumenty vytvářené v OpenOffice.org, jak tyto podpisy ověřovat a v neposlední řadě také jak správně nainstalovat certifikát elektronického podpisu ve Windows, Linuxu a Adobe Readeru.

Ačkoli byl elektronický podpis „zrovnoprávněn“ s tím klasickým na papíře již na začátku tohoto století (zákon č.227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a související změny), není jeho využívání stále zdaleka tak rozšířené, jak by mohlo. Vínou na tom bezesporu nese složitost celé problematiky od zřízení elektronického podpisu, přes jeho instalaci do počítače až po neochotu úřadů přijímat elektronické dokumenty. Situace se ale postupně zlepšuje a i tento článek si klade za cíl přispět k rozšíření jeho využívání.

K čemu je elektronický podpis?

Na rozdíl od ochrany/šifrování souboru heslem, které slouží k ochraně před neoprávněným otevřením a zobrazením obsahu souboru, je elektronické podepsání dokumentů určeno k ověření původce dokumentu a jako záruka autenticity-původnosti-nezměnění jeho obsahu od okamžiku podepsání.

Samotný *elektronický podpis* jsou elektronická data připojená k elektronickému dokumentu, která identifikují subjekt (osobu nebo organizaci) a která dokument elektronicky podepsala. Za účelem uchování a přenosu dat potřebných k vytváření elektronického podpisu je nezbytný tzv. *certifikát elektronického podpisu*, který je potřeba nejprve někde získat.

Jak elektronický podpis získat?

Předně je nutné si uvědomit, k jakým účelům budete elektronický podpis využívat a tedy jaký typ elektronického podpisu resp. certifikátu potřebujete. Pokud chcete podepisovat komunikaci pouze s vašimi obchodními, komerčními partnery, pak vám stačí v podstatě jakýkoli certifikát elektronického podpisu, na kterém se s vašimi partnery dohodnete. Takovýto certifikát si můžete vytvořit i sami, pokud dané problematice rozumíte, potřebný software je dostupný i zdarma. Nebo si můžete pořídit tzv. komerční osobní certifikát. Tyto certifikáty lze zároveň použít i k šifrování (utajení obsahu) souborů a datových zpráv.

V případě, že chcete elektronicky komunikovat s úřady veřejné správy, budete potřebovat tzv. *kvalifikovaný certifikát*, který umožňuje vytvářet tzv. *zaručený elektronický podpis*. Tento typ elektronického podpisu je uznáván ze zákona. V České republice existují pouze tři instituce, které jsou oprávněny takovéto kvalifikované certifikáty vydávat:

- eIdentity, a.s.
- Postsignum QCA
- První certifikační autorita, a.s. (I.CA)

Na stránkách těchto tří tzv. *certifikačních autorit* (CA) naleznete informace o typech certifikátů, které nabízejí (kvalifikované či komerční, osobní či systémové aj.), a také postupy pro získání těchto certifikátů – zejména u těch kvalifikova-

ných musíte mj. podepsat smlouvu, dostavit se osobně a absolvovat ověření totožnosti – právě v tom spočívá ona „zaručenost“ elektronického podpisu. Cena za tyto certifikáty se v současné době pohybuje kolem čtyř až pěti set korun za jeden s platností na jeden rok.

Kvalifikované certifikáty nesmíte podle zákona používat k šifrování obsahu datových zpráv a souborů, ale jen k jejich podepsávání!

Od 1.1.2010 jsou vydávány kvalifikované certifikáty s vyšším stupněm zabezpečení, které vyžadují novější softwarové vybavení – u Windows minimálně XP Service Pack 3 (tj. např. ve Windows 2000 vám nebude fungovat), v Linuxu pak záleží na verzi openssl knihoven, které stačí aktualizovat (pokud máte starý Linux, řekněme z roku 2006 a starší).

Předpokládejme, že již máte svůj certifikát elektronického podpisu vyřízený a správně nainstalovaný v počítači (nebo uložený jako zálohu v souboru). Můžeme tedy přistoupit k vlastnímu podepsávání dokumentů. Elektronické podepsávání datových zpráv (např. e-mailů) má podobnou logiku, provádí se vhodným nastavením poštovního programu.

Podepsování dokumentů v OpenOffice.org

Po otevření dříve elektronicky podepsaného dokumentu je ve stavovém řádku zobrazena ikona „Elektronický podpis“ s výsledkem ověření podpisu – žádoucí je „Podpis dokumentu je v pořádku“.

Jakmile dokument jakkoli změníte, ikonka zmizí – je to pochopitelné, neboť elektronický podpis má zaručovat mj. i nezměněnost dokumentu od okamžiku podepsání. Poklepnutím na ikonu se zobrazí dialog se seznamem elektronických podpisů připojených k dokumentu.

Jestliže chcete k dokumentu připojit svůj elektronický podpis, pomocí ikony nebo menu **Soubor | Elektronické podpisy** otevřete dialog se seznamem elektronických podpisů připojených k dokumentu sloužící zároveň pro práci s elektronickými podpisy dokumentu. Pokud soubor obsahuje neuložené změny, budete nejprve vyzváni k jeho uložení, které musíte potvrdit, jinak nebudete moci dokument elektronicky podepsat.

Další podpis k dokumentu připojíte pomocí tlačítka **Přidat**. Tím se zobrazí dialog se seznamem dostupných certifikátů elektronického podpisu. Pokud v něm váš certifikát chybí, musíte ho přidat způsobem obvyklým pro váš operační systém.

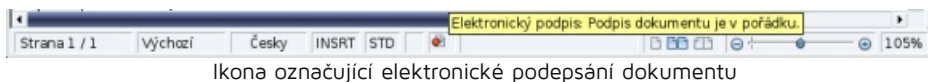
■ Poznámka

Ve Windows se certifikáty administrují přes Internet Explorer. V Linuxu například pomocí Mozilla Firefoxu či Thunderbirdu.

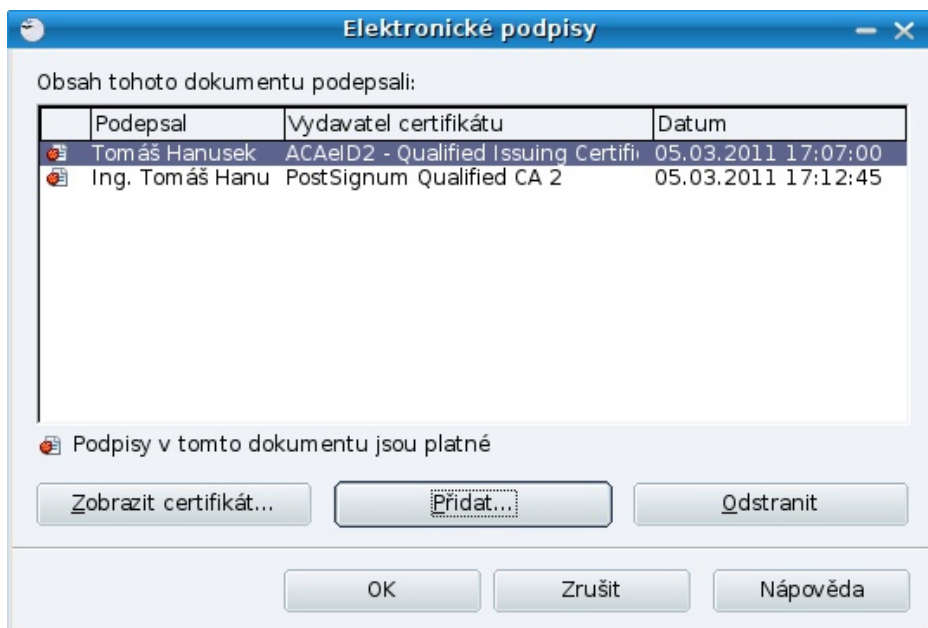
Vyberte ze seznamu odpovídající certifikát a klepněte na **OK**, čímž ho přidáte do seznamu podpisů u dokumentu a zároveň se vrátíte na dialog Elektronické podpisy, kde nově přidaný podpis již uvidíte v seznamu. Zde klepněte znovu na **OK** a dokument bude uložen včetně uvedených podpisů.

■ Poznámka

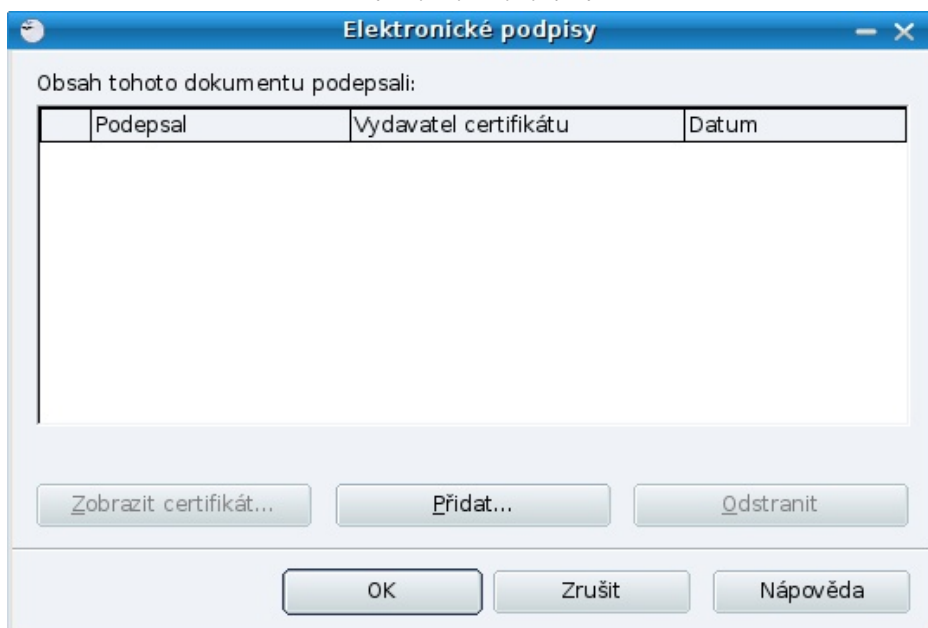
Elektronicky podepsaný dokument ještě nezaručuje, že jeho původce je opravdu tím, za koho se vydává. Záleží na tom, kdo certifikát k danému elektronickému podpisu vydal. Vysoký stupeň jistoty poskytují tzv. kvalifikované certifikáty, které v České republice vydávají pouze tři instituce – eldentity a.s., PostSignum QCA a První certifikační autorita, a.s. (I.CA), které fyzicky ověřují identitu osoby, které certifikát vydávají. Pouze jejich certifikáty jsou uznávány při komunikaci se státní správou a samosprávou.

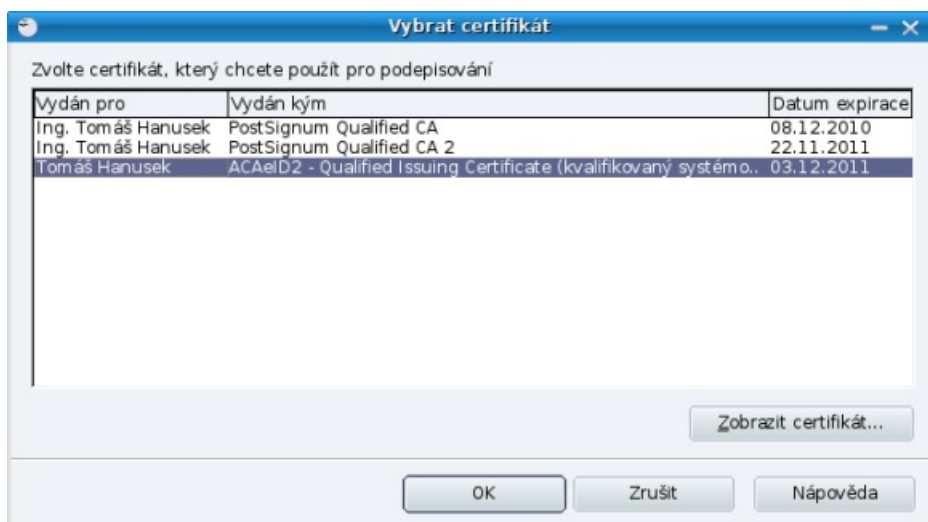
Ikona označující elektronické podepsání dokumentu

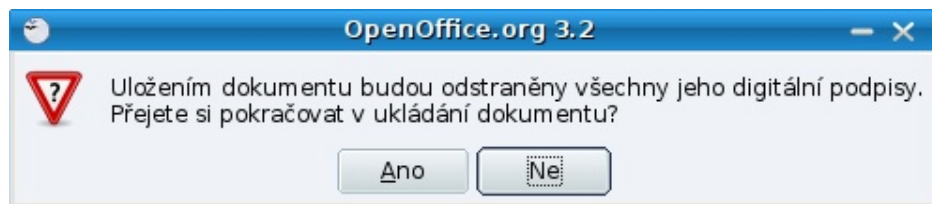
Seznam elektronických podpisů připojených k dokumentu

Dialog pro práci s elektronickými podpisy v dokumentu

Seznam certifikátů elektronických podpisů použitelných k podepsání dokumentu

Dialog při pokusu o uložení elektronicky podepsaného dokumentu

Při pokusu uložit dříve elektronicky podepsaný dokument budete upozorněni, že tím dojde k odstranění všech elektronických podpisů k němu připojených. Je to logické a správné, protože podpisy mají mj. zaručovat, že dokument nebyl od okamžiku jeho podepsání změněn.

Příklad elektronicky podepsaného ODT dokumentu: el_podepsany_dokument.odt.

Více informací o právní úpravě elektronického podpisu

zdroj: www.sagit.cz

Zákon zrovnoprávňuje elektronickou komunikaci s klasickou papírovou komu-

nikací. Elektronicky zasílaná data musí být opatřena elektronickým podpisem. Definice elektronického podpisu není závislá na konkrétní použité technologii, ale elektronický podpis je definován jako údaj v elektronické podobě, který je připojen k datové zprávě nebo je s ní logicky spojen a umožňuje ověření totožnosti podepsané osoby ve vztahu k datové zprávě.

Zaručený elektronický podpis musí být **jednoznačně spjat s podepisující osobou**. To je zajištěno kvalifikovaným certifikátem, který vydá k elektronickému podpisu poskytovatel certifikačních služeb. Podpis s certifikátem se vztahuje výlučně k fyzické osobě podepisující osoby (nemůže být tedy vydán právnické osobě). Každá fyzická osoba může mít li-

bovolný počet certifikovaných elektronických podpisů (např. soukromý podpis, podpis jménem právnické osoby atd.).

Zaručený elektronický podpis založený na kvalifikovaném certifikátu a vytvořený pomocí prostředku pro bezpečné vytváření podpisu umožňuje ověřit, že datovou **zprávu podepsala osoba** uvedená na tomto kvalifikovaném certifikátu, a současně zaručuje **neporušenost obsahu** datové zprávy od okamžiku, kdy byla podepsána.

Podepisující osoba je povinna zacházet s prostředky a daty pro vytváření zaručeného elektronického podpisu tak, aby **nemohlo dojít k jejich neoprávněnému použití**. Dále je povinna oznámit poskytovateli certifikačních služeb případné nebezpečí takového neoprávněného použití. Podepisující osoba zodpovídá za škodu způsobenou porušením těchto povinností, pokud neprokáže, že ten komu vznikla škoda, neprovedl všechny úkony potřebné k ověření platnosti elektronického podpisu a jeho kvalifikovaného certifikátu.

Cíl openMagazinu

OpenMagazin je měsíčník, který vytváří obecně prospěšná společnost Liberix ve spolupráci s mnoha webovými portály. Je ke stažení **zdarma** ve formátu PDF a ePUB. Obsahuje ty nejlepší články o volně šiřitelném softwaru. Cílem je:

- Přitáhnout více uživatelů k **otevřenému softwaru** (např. Mozilla Firefox, OpenOffice.org, LibreOffice, GIMP, Linux, Inkscape, Scribus atd.).
- Poskytnout nástroj, pomocí kterého můžete lidem ukázat, že „ten open source“ funguje.
- Propagovat weby, které o volně šiřitelném softwaru píší.

Pro koho je určen

OpenMagazin není pro zkušené uživatele open source. Pokud už open source používáte, neheďte v openMagazinu převratné novinky. Magazín je koncipován tak, aby posloužil jako propagační nástroj. **Šířte openMagazin tam, kde open source neznají**. Sáhnete po něm, když potřebujete předvést, co open source umí.

OpenMagazin je zejména pro ty, kdo o open source vědí málo nebo vůbec nic. Dejte jimho, ukažte jim, že open source není strašidelný. Využijte openMagazín, abyste své pochybovačné přátele, kolegy či spolužáky přesvědčili, že mohou open-source software také používat.

Jak se můžete zapojit

Líbí se vám současný vzhled openMagazinu? Nebo chcete, aby byl **kvalitnější a lepší**? Přejete si, aby **vycházel i nadále**? Jste to vy kvůli komu elektronický magazín děláme. A jste to vy, kdo mu může pomoci:

- Výroba openMagazinu stojí **6 000 Kč měsíčně**, proto vás prosíme – **podpořte jeho výrobu finančním darem**.
- Umístěte na svůj web **logo nebo banner**.
- Dejte do patičky svého e-mailu odkaz na web openMagazín – www.openmagazin.cz
- Rozdávejte openMagazín mezi své rodinné příslušníky, kolegy v práci, spolužáky ve škole, přátele, kamarády.

Informace podáváme na e-mailu redakce@openmagazin.cz a telefonním čísle 595 175 184.

Podpořit

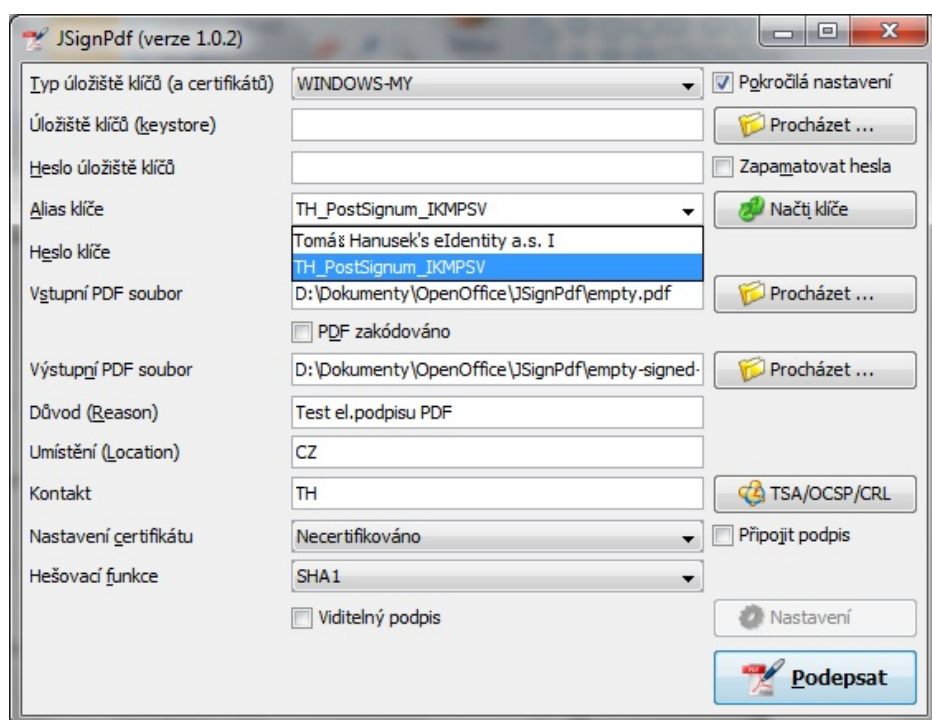
Jak elektronicky podepsat PDF

Tomáš Hanusek

OpenOffice.org nepodporuje vytváření elektronicky podepsaných PDF dokumentů. Nemůžete totiž podepsat ODF dokument a následně ho exportovat do PDF, protože tím dojde ke změně obsahu dokumentu, čímž se podpisy zneplatní. Musíte použít nástroj, který umožňuje podepisování hotových PDF dokumentů jako např. rozšíření JSignPdf.

Základní nastavení JSignPdf, Linux

Pokročilá nastavení JSignPdf, Windows

Toto rozšíření pochází z dílny českého vývojáře Josefa Caceka a umožňuje přidávat digitální podpis k hotovým PDF dokumentům a je k dispozici také jako rozšíření pro OpenOffice.org. Po instalaci ho můžete využívat nejen ve Writeru, ale též v Calcu, Impressu a Drawu. JSignPdf umožňuje elektronicky podepisovat jakékoli PDF, tedy nejen ta vytvořená (exportovaná) v OpenOffice.org.

Po spuštění JSignPdf se zobrazí dialogové okno. V základním nastavení je potřeba nakonfigurovat minimálně úložiště klíčů a zvolit vstupní a výstupní PDF soubor. V závislosti na konkrétním typu úložiště certifikátu elektronického podpisu je potřeba nastavit odlišné parametry:

- certifikát je uložen v souboru .pfx či .p12 -> typ úložiště **PKCS12**: pomocí tlačítka **Procházet** vedle položky **Úložiště klíčů (keystore)** vyberte soubor obsahující certifikát a do pole **Heslo úložiště klíčů** zadejte heslo, které jste použili při záloze/exportu certifikátu do souboru,
- certifikát z úložiště v systému Windows -> typ úložiště **WINDOWS-MY**: zaškrtněte volbu **Pokročilá nastavení** a klepněte na tlačítko **Načti klíče**; následně vyberte odpovídající certifikát ze seznamu u položky **Alias klíče**, případně zadejte ještě **Heslo klíče**.

Dále pomocí tlačítek **Procházet** nastavte vstupní a výstupní PDF soubor. Vhodné je vyplnit též položky **Důvod** a **Umístění** a **Kontakt**, které se později zobrazují v PDF v rámci informací o elektronickém podpisu.

Jestliže chcete k PDF připojit váš podpis k těm již dříve vloženým, nezapomeňte zaškrtnout volbu **Připojit podpis**. V opačném případě váš podpis nahradí všechny již dříve vložené podpisy, pokud byly k PDF připojeny.

Možnosti **Nastavení certifikátu** slouží pro využití služby CDS (Adobe Certified Document Services) a pro naše účely je potřeba zde ponechat nastaveno „Necertifikováno“.

Volba **Hešovací funkce** určuje stupeň zabezpečení certifikátů elektronických podpisů. Výchozí volba **SHA1** je podporována všemi aplikacemi, není však již doporučována. Pokud to váš systém umožní, použijte alespoň **SHA256**.

Kromě elektronického podpisu můžete pomocí tohoto nástroje vložit do PDF i viditelný podpis – po zaškrtnutí stejnojmenné volby se zpřístupní tlačítko **Nastavení** pro jeho konfiguraci.

Jestliže máte nastaveno vše potřebné, klepněte na tlačítko **Podepsat**. Zobrazí se okno s informací o průběhu vytváření podepsaného PDF. Ideálně je na konci informace o úspěšném vytvoření podpisu.

■ Poznámka

Podrobný manuál JSignPdf je součástí balíčku, který získáte na stránkách projektu <http://jsignpdf.sourceforge.net/>.

Samotné elektronické podepsání PDF dokumentu by bylo k ničemu, pokud by nebylo možné ověřit platnost takto podepsaného PDF. K tomu je možné využít např. Adobe Reader (dříve Acrobat Reader).

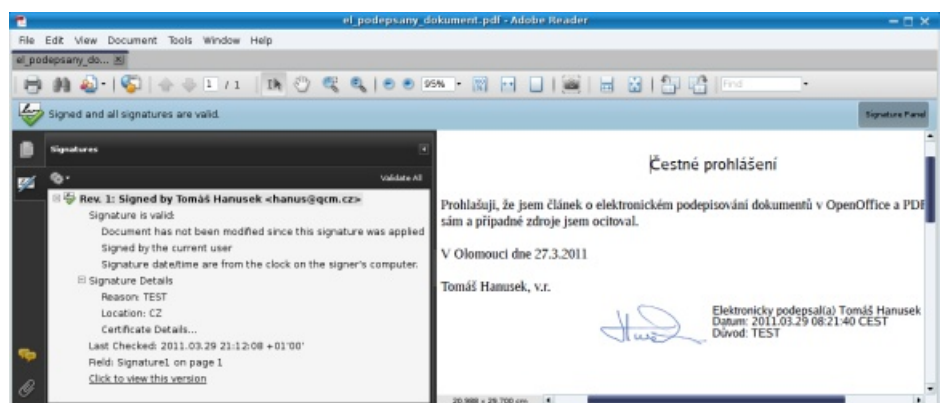
Na obrázku vidíte úspěšně ověřený elektronický podpis (ikona zeleného zatržítka v modrém pruhu nad dokumentem), v levém bloku **Podpisy** jméno osoby, která dokument podepsala, informaci, že dokument nebyl od okamžiku podepsání již změněn, a navíc vpravo dole viditelný podpis vložený pomocí JSignPdf (zobrazení typu „obrázek a popis“).

Jestliže Adobe Reader nemá dostatek informací k ověření elektronického podpisu (typicky není nastavena důvěryhodnost autority, která vydala certifikát podepisující osoby), zobrazí se namísto zeleného zatržítka žlutý vykřičník s informací, že se nepodařilo ověřit identitu autora podpisu. Jak tento problém vyřešit, se dozvíte v jednom z příštích dílů věnovaném **instalaci certifikátů autorit do Adobe Readeru**.

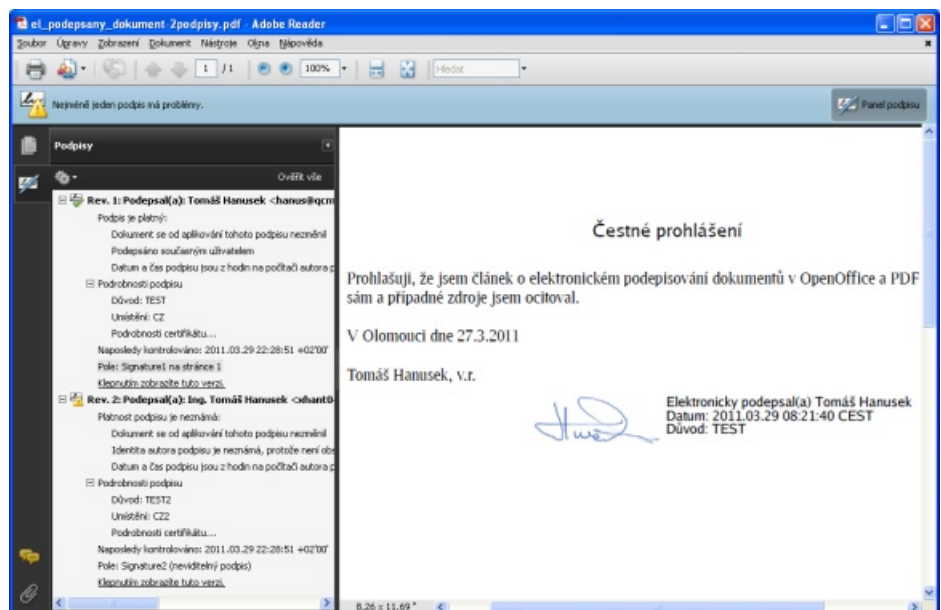
JsignPDF

Informační dialog po podepsání PDF

Potvrzení platnosti elektronického podpisu u PDF v Adobe Readeru, Linux

Neověřený elektronický podpis u PDF v Adobe Readeru, Windows

Instalace certifikátu elektronického podpisu ve Windows a Linuxu

Tomáš Hanusek

V dnešním dílu seriálu se podíváme, jak nainstalovat certifikát elektronického podpisu v operačním systému Windows XP (a analogicky v ostatních verzích). Budete ho tak moci používat k podepisování dokumentů, při internetové komunikaci s úřady, k podepisování faktur atd. V Linuxu je situace s certifikáty o něco komplikovanější tím, že mezi jednotlivými distribucemi neexistuje jejich jednotné úložiště. OpenOffice.org využívá v Linuxu šifrovací a podepisovací knihovny NSS, resp. Mozilly (Firefox či Thunderbird) – musíte mít tedy tyto aplikace nainstalovány a certifikáty v nich naimportovány.

Instalace ve Windows

Ve Windows se certifikáty elektronického podpisu administrují přes **Ovládací panely | Možnosti internetu**, případně přes Internet Explorer z menu **Nástroje | Možnosti internetu**. Na kartě **Obsah** klepněte na tlačítko **Certifikáty** a zobrazí se následující dialog.

Na kartě **Osobní** je pak seznam certifikátů, které jsou k dispozici pro elektronické podepisování. Další certifikáty

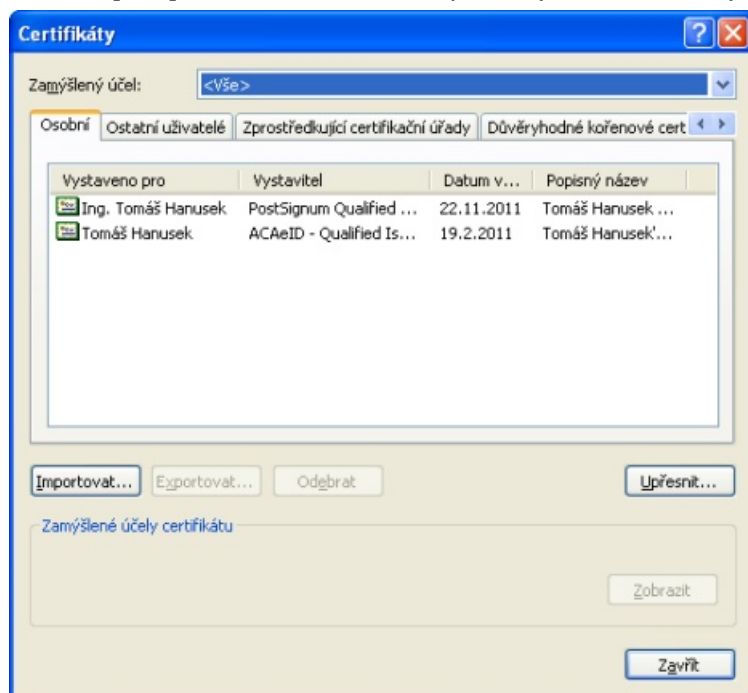
přidáte pomocí tlačítka **Importovat**, které vyvolá průvodce přidáním certifikátu.

Před importem vašeho vlastního certifikátu elektronického podpisu je vhodné do systému/prohlížeče nainstalovat tzv. *kořenové certifikáty* autority, která váš certifikát vydala, aby jí systém mohl důvěřovat a následně pak také všem certifikátům, které tato autorita vydala. Bohužel kořenové certifikáty českých akreditovaných certifikačních

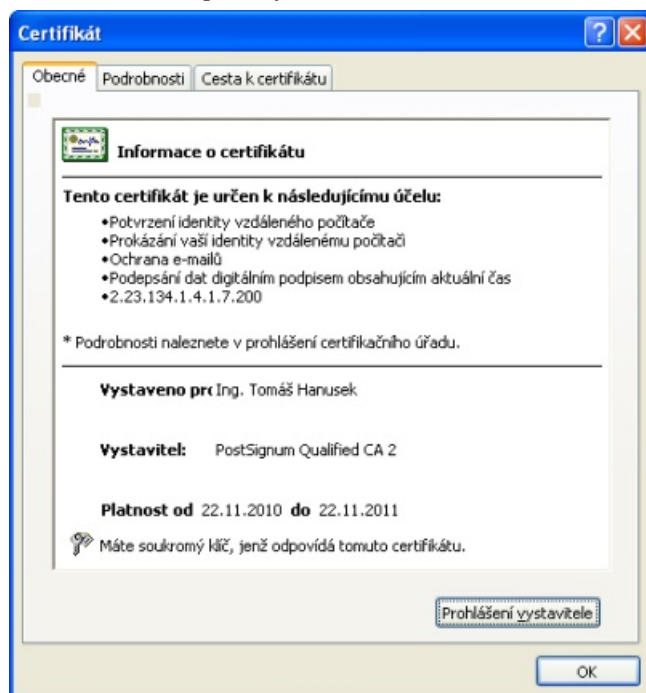
utorit nejsou součástí výchozího seznamu důvěryhodných certifikačních úřadů v prohlížečích. Výjimku dnes tvoří PostSignum QCA2, jejíž kořenové certifikáty byly cca v polovině roku 2010 zařazeny do Internet Exploreru. Seznam kořenových certifikátů je v něm uveden na kartě **Důvěryhodné kořenové certifikační úřady**.

Poklepáním na certifikát zobrazíte podrobné informace o něm. Na kartě **Obecné** jsou důležité informace o účelech určení certifikátu, době jeho platnosti a vlastnictví *soukromého klíče*, který odpovídá danému certifikátu (bez soukromého klíče nelze vytvářet elektronický podpis).

Na kartě **Cesta k certifikátu** je důležité, aby posloupnost certifikátů vedoucích k tomu vašemu byla kompletní, tj. aby v systému byly nainstalovány všechny nadřazené certifikáty odpovídající vydávající autority. V případě e-identity a PostSignum jsou to dva nadřazené certifikáty, v případě I.CA pouze jeden.

Dialog pro správu certifikátů ve Windows

Obecné informace o certifikátu

Odpovídající **kořenové certifikáty** autorit naleznete na jejich stránkách. Z důvodu přechodu na vyšší úroveň zabezpečení (SHA-2) od 1.1.2010 je potřeba používat novější kořenové certifikáty autorit (označeny jako QCA2, SHA-2 apod.). Kromě kořenového certifikátu (Root CA) je v případě PostSignum a eIdentity nutné naimportovat i certifikát podřízené, kvalifikované certifikační autority (Qualified CA – QCA).

Instalace v Linuxu

OpenOffice.org upřednostňuje úložiště certifikátů v Thunderbirdu – pokud

v něm nic není, pak teprve sáhne do uživatelského profilu Mozilla Firefoxu (alespoň tak se chová v distribuci Mandriva Linuxu 2010.1). Seznam certifikátů z úložiště se načítá při spuštění OpenOffice.org, tzn. pokud přidáte do úložiště nový certifikát, je potřeba celý OpenOffice.org zavřít a znovu spustit.

Jestliže pro elektronickou poštu používáte Thunderbird, bude vhodnější certifikát elektronického podpisu naimportovat do něj – budete ho pak moci použít jak k podepisování dokumentů v OpenOffice.org, tak k podepisování odesílaných e-mailů. Přes menu **Úpravy | Nastavení účtu** otevřete dialog pro

nastavení účtů a v seznamu vlevo vyberte položku **Zabezpečení**.

Dole v sekci **Certifikáty** klikněte na tlačítko **Zobrazit certifikáty**, tím se zobrazí dialog pro správu certifikátů v Thunderbirdu. Vyberte kartu **Osobní** a klikněte na **Importovat**. Vyberte váš certifikát, zadejte k němu heslo a dokončete import. Pokud vše proběhne v pořádku, zobrazí se váš certifikát v seznamu. Je důležité, aby byl v seznamu na kartě **Osobní**.

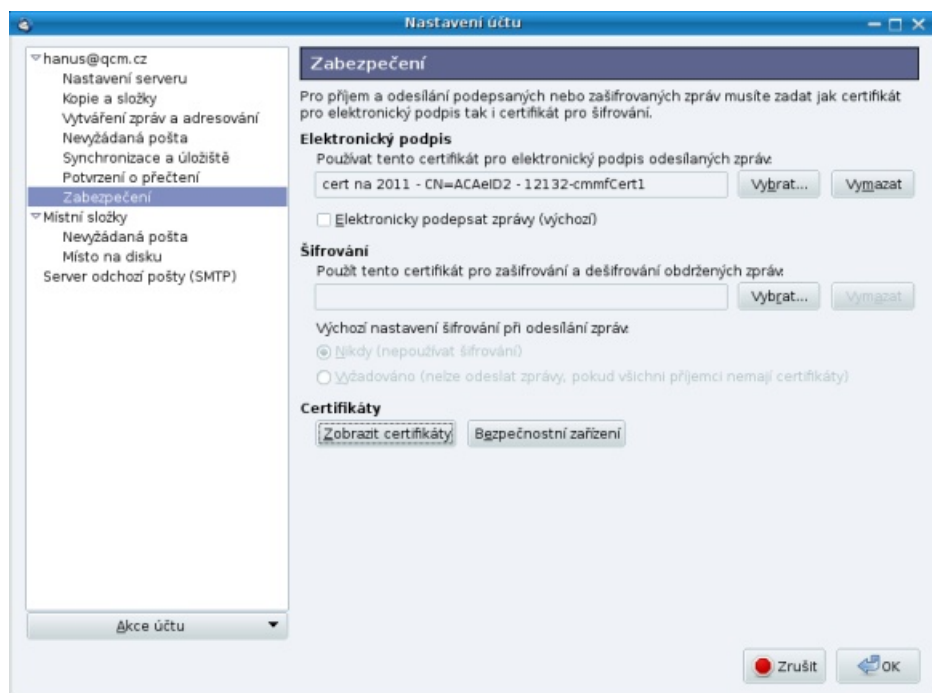
Poklepáním na certifikát zobrazíte podrobné informace o něm. Na kartě **Obecné** jsou důležité informace zejména o ověřených účelech použití certifikátu a době jeho platnosti.

Pokud chcete certifikát využít také k podepisování e-mailů, musí zde být uvedeno alespoň použití „Certifikát autora e-mailu“. Jestliže je zde informace **Certifikát nemohl být ověřen** a přitom víte, že je platný, může být problém v tom, že Thunderbird nezná vydavatele vašeho certifikátu a je potřeba naimportovat také tzv. *kořenové certifikáty* autority, která váš certifikát vydala, aby jí systém mohl důvěřovat a následně pak také všem certifikátům, které tato autorita vydala. Bohužel kořenové certifikáty českých akreditovaných certifikačních autorit nejsou součástí výchozího seznamu důvěryhodných autorit v internetových prohlížečích a e-mailových aplikacích.

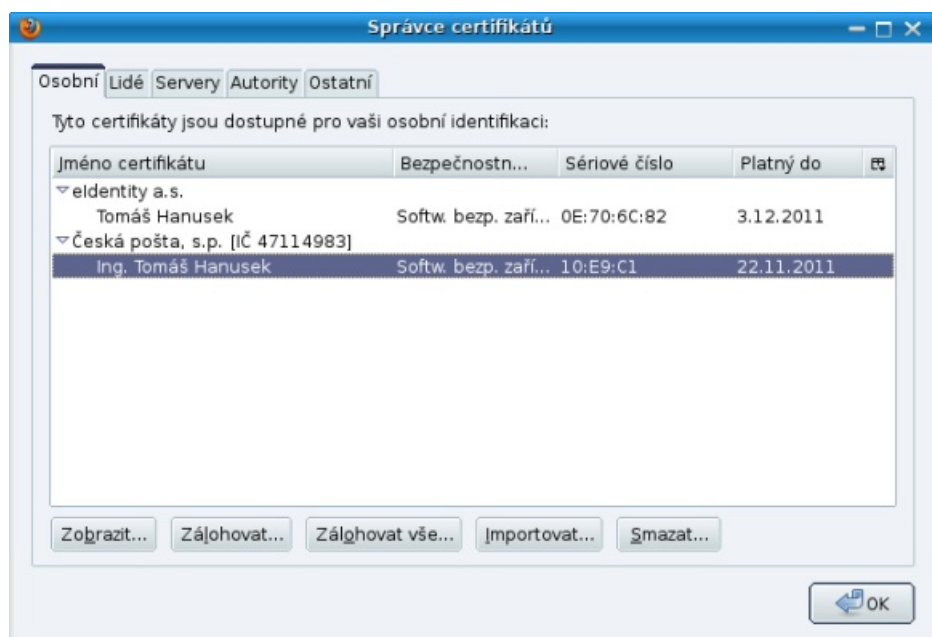
Klikněte na kartu **Detaily**, kde jsou zobrazeny informace o hierarchii certifikátu a položkách v něm obsažených. Je důležité, aby posloupnost certifikátů vedoucích k tomu vašemu byla kompletní, tj. aby v systému byly nainstalovány všechny nadřazené certifikáty odpovídající vydávající autority. V případě eIdentity a PostSignum jsou to dva nadřazené certifikáty, v případě I.CA pouze jeden.

V sekci **Hierarchie certifikátu** klikněte na váš certifikát a v sekci **Položky certifikátu** vyberte položku **Vydavatel** – tím se v sekci **Hodnota** zobrazí informace o vydavateli vašeho certifikátu.

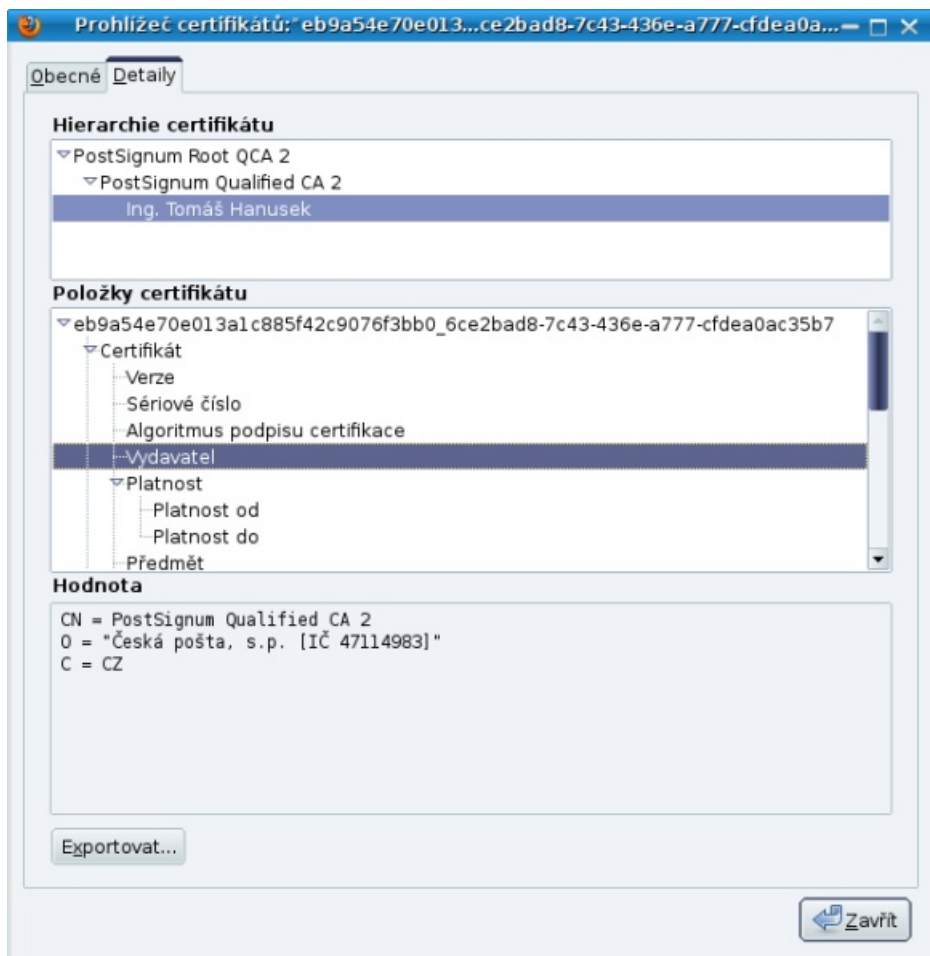
Pokud je nutné naimportovat certifikáty vydávající certifikační autority, použijte kartu **Autority** a tlačítko **Importovat**. Při importu certifikátu autority je potřeba vybrat, pro jaké účely ji budete potřebovat. Všechny tři výše uvedené certifikační autority mohou vydávat certifikáty pro všechny tři zde uvedené účely.

Dialog pro nastavení účtů v Thunderbirdu

Správce certifikátů v Mozilla Firefoxu

Informace o cestě k certifikátu a dalších položkách

Dialog pro nastavení účelů uznávání při instalaci certifikátu certifikační autority

lového účtu, jinak nebude možné ověřit elektronický podpis e-mailu.

Jestliže Thunderbird nepoužíváte, můžete k instalaci certifikátů použít Mozilla Firefox. V dialogu z menu **Úpravy | Předvolby** vyberte nahoře ikonu **Rozšířené** a na kartě **Šifrování** klikněte na tlačítko **Certifikáty**. Tím se zobrazí stejný **Správce certifikátů** jako v Thunderbirdu – ovládání je stejné, viz postup výše, ale obsah úložišť certifikátů se (bohužel) liší.

Pokud OpenOffice.org nemůže nalézt vaše osobní certifikáty nainstalované v Mozilla Firefoxu – a v Thunderbirdu žádné naimportovány nemáte – je nutné provést nastavení systémové proměnné `MOZILLA_CERTIFICATE_FOLDER` na adresář vašeho uživatelského profilu, např. v terminálu pomocí příkazu

```
export MOZILLA_CERTIFICATE_FOLDER=~/.mozilla/firefox/XXXXXXXXX.default
```

kde se `XXXXXXXXXX` nahradí konkrétním kódem, který najdete ve skrytém adresáři `.mozilla/firefox/` ve vašem domovském adresáři, např.

```
export MOZILLA_CERTIFICATE_FOLDER=~/.mozilla/firefox/95811hjj.default
```

OpenOffice.org poté musíte také spustit z terminálu a nastavení je platné jen pro toto konkrétní spuštění OpenOffice.org, navíc hodnota takto nastavené systémové proměnné se po restartu/vypnutí systému ztratí. Pokud chcete problém vyřešit trvale, musíte použít jiné řešení v závislosti na vaší distribuci, např. úpravu `~/.bashrc`.

Je lhostejné, v jakém pořadí naimportujete certifikáty (váš a certifikáty autority), důležité je, abyste při importu certifikátů autorit nastavili správně účel uznávání. Pokud si tím nejste jisti, smažte dříve naimportovaný certifikát autority a naimportujte jej znovu.

Nastavení certifikátu elektronického podpisu, který se má používat při podepisování e-mailů, provedete v dialogu **Nastavení účtu** výše – v sekci **Elektro-**

nický podpis klikněte na tlačítko **Vybrat** a z nabídnutého seznamu vyberte odpovídající certifikát. Zde je na místě upozornit na dvě velmi důležité skutečnosti:

1. kvalifikovaný certifikát elektronického podpisu **nesmíte** dle zákona použít k šifrování,
2. v certifikátu **musí** být uvedena stejná e-mailová adresa, jaká je nastavena ve vašem profilu e-mai-

Instalace certifikátů v Adobe Readeru

Tomáš Hanusek

Adobe Reader bohužel nevyužívá k práci s certifikáty ani úložiště Windows ani Mozilly, nýbrž své vlastní. Proto je potřeba do něj samostatně importovat kořenové certifikáty autorit, aby mohlo být možné ověřovat elektronické podpisy jimi vydané. A aby toho nebylo málo, musí mít tyto certifikáty příponu .cer – ze stránek autorit si nejprve stáhněte kořenové certifikáty ve formátu DER a uložte je s příponou .cer (je to v podstatě jedno, formát je stejný).

V menu Adobe Readeru otevřete **Dokument | Správa důvěryhodných identit**, v zobrazeném dialogu klikněte vpravo na tlačítko **Přidat kontakty** a v dalším dialogu klepněte na tlačítko **Procházet**, následně vyhledejte uložený kořenový certifikát .cer a otevřete ho. Tím se zobrazí v horním

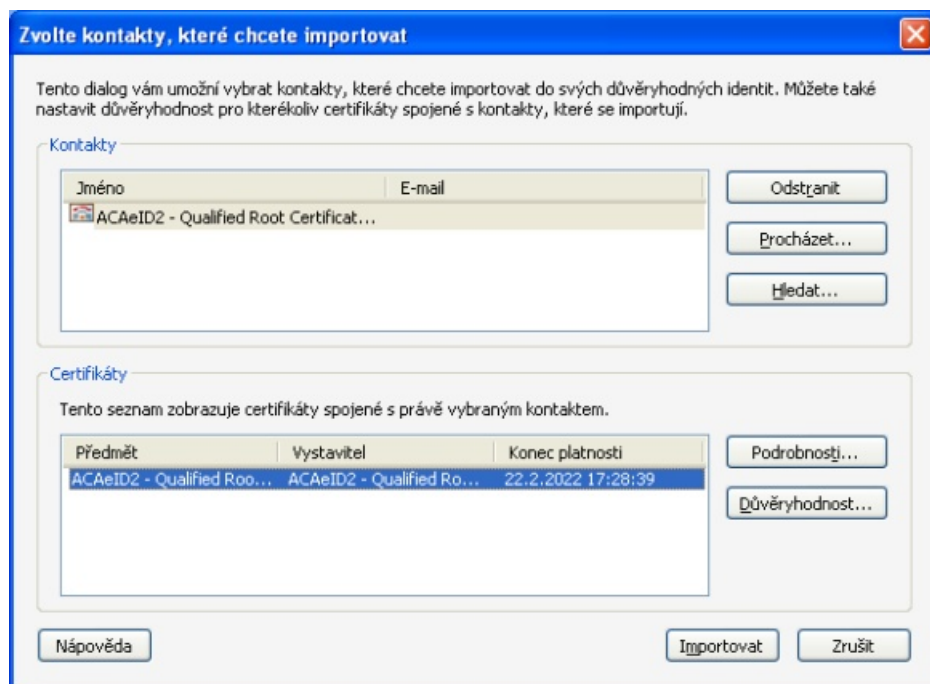
poli **Kontakty**. Klikněte na něj a v poli **Certifikáty** se zobrazí obsažený certifikát.

V poli **Certifikáty** klikněte na certifikát a následně na tlačítko **Důvěryhodnost** vpravo. V zobrazeném dialogu je potřeba zaškrtnout volbu **Použít tento certifikát jako důvěryhodný kořen** a potvrdit tlačítkem **OK**. Nakonec klikněte na tlačítko **Importovat**, čímž celý proces dokončíte (zobrazí se potvrzení o úspěšném dokončení importu).

Nakonec si můžete v dialogu **Správa důvěryhodných identit** přepnout zobrazení na **Certifikáty** a přesvědčit se, že importovaný kořenový certifikát autority je v seznamu. Dodatečně zde můžete také **Upravit důvěryhodnost**.

Po úspěšném importu kořenového certifikátu a jeho nastavení jako důvěryhodného se vraťte do dokumentu a v sekci **Podpisy** klikněte na **Ověřit vše** a potvrďte provedení operace. Výsledkem by mělo být úspěšné ověření podpisu PDF dokumentu, pokud je podpis platný a autorita, která ho vydala, je pro Adobe Reader důvěryhodná. Celý proces si můžete vyzkoušet na ukázkovém dokumentu `el_podepsany_dokument.pdf`, který je podepsán zaručeným elektronickým podpisem založeným na kvalifikovaném certifikátu eIdentity, a dokumentu `el_podepsany_dokument-2podpisy.pdf` obsahujícím dva zaručené elektronické podpisy – PostSignum a eIdentity.

To je poslední díl seriálu o elektronickém podpisu. My věříme, že po jeho přečtení bude pro vás hračkou ho nainstalovat a používat.

Dialog pro import certifikátu v Adobe Readeru

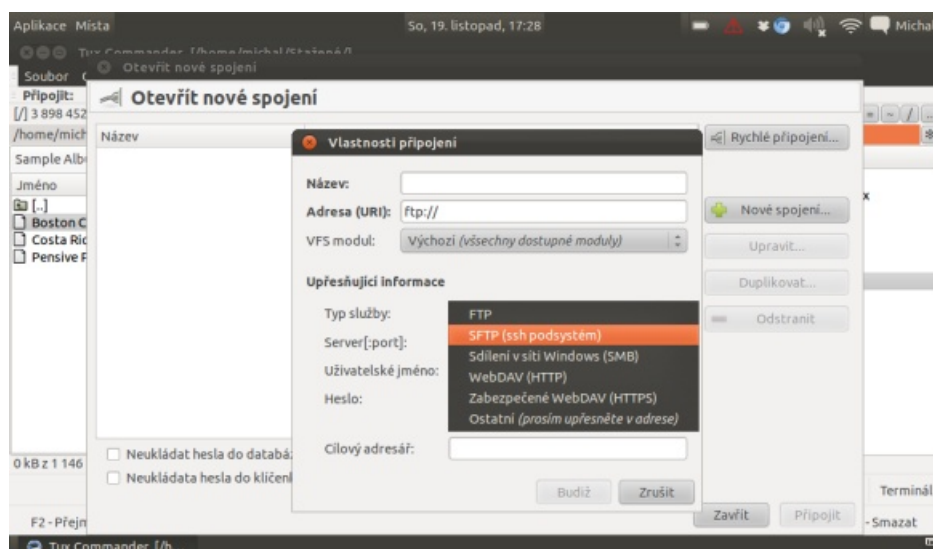
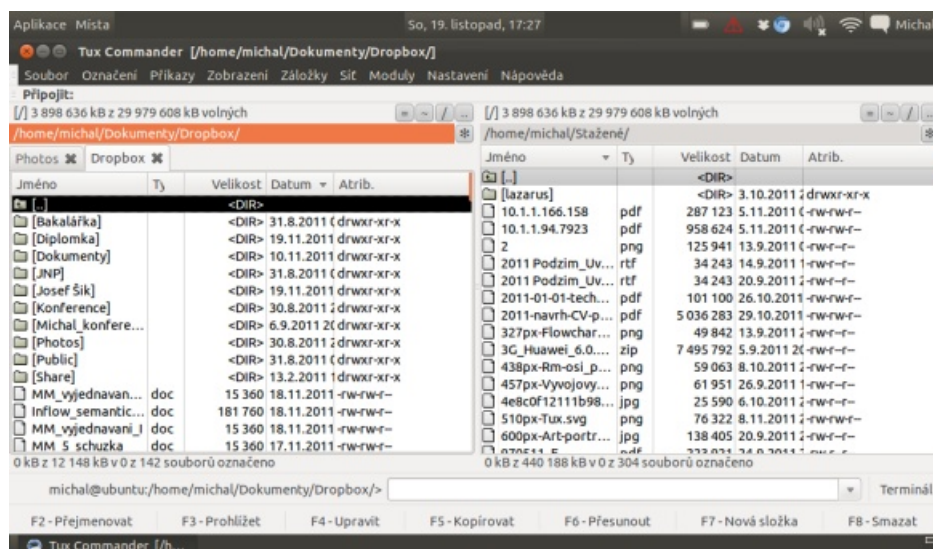
Tux Commander: souborový manažer z české dílny

Michal Černý

Pokud stále ještě hledáte jednoduchého, rychlého a přehledného správce souborů a nezáleží vám příliš na vzhledu, pak aplikace Tux Commander od Tomáše Bžatka může být zajímavou volbou. Nabízí hlavně základní funkce, pohodlnou práci v síti nebo jednoduchou manipulaci se soubory na vašich discích.

Ne vždy je potřeba, aby program nabízely maximální množství funkcí a vytríbený vzhled. Pro řadu uživatelů je mnohem důležitější, že zvládá právě ty činnosti, které potřebují oni, a zda je možné si vše pěkně nastavit tak, aby

aplikace fungovala z jejich pohledu optimálně. Ostatně ruku na srdce – komu by na psaní nestačil místo robustního Writuru AbiWord, který startuje rychleji, zabírá méně místa v paměti i na disku a pro drtivou většinu úkolů poslouží stejně dobře?

A právě tyto skupiny uživatelů se snaží oslovit Tux Commander, který se ani v nejmenším nesnaží přiblížit nástrojům, jako je robustní Windows Commander, ale snaží se být rychlým a jednoduchým pomocníkem, který zastane většinu běžné agendy.

Tux Commander

Nástroj, který si dnes blíže představíme, je Tux Commander, za kterým stojí Tomáš Bžatek a jehož poslední verze pochází již z roku 2009. Existuje v překladu do řady jazyků a přítomná je také česká mutace. Licencován je pod GNU GPL a již na první pohled je jasné, že prim bude hrát především jednoduchost a rychlost. Vzhledem GUI se totiž vrací nějak do poloviny devadesátých let. Přes všechno výše řečené je zajímavé, že integrace do Unity je zcela bezproblémová, běh stabilní a výkon dostatečný.

Pokud jde o základní práci se soubory, pak je možné mimo základní manipulace pracovat s kontrolními součty, soubory rozdělovat a spojovat, měnit jejich oprávnění či příslušnost ke skupinám. Samozřejmostí je také práce s odkazy. Tux Commander disponuje také podporou záložek na oblíbené adresářové cesty nebo možností uložit aktuální pozici, ke které je možné se vrátit.

Přítomné jsou také nástroje pro vyhledávání nebo označování souborů včetně podpory masky či inverzního výběru. Připravený je také terminál a příkazový řádek, kterých lze využít. Jako grafická nastavení terminálu, která vám podá přehled o tom, co je v adresáři přítomné a umožní pracovat se dvěma okny, je tedy program téměř ideální. Je možné si měnit způsob zobrazení položek v okně nebo si nechat zobrazit také skryté soubory.

Zajímavá je také podpora síťových přenosů, kde je na výběr z FTP, SMB, SFTP a WebDAV (v šifrované i nešif-

rované variantě). Správce přenosů se chová korektně a není mu v zásadě co vytknout. Aplikace podporuje také zásuvné moduly, pomocí kterých je možné například procházet archivy jako obvyčejné složky.

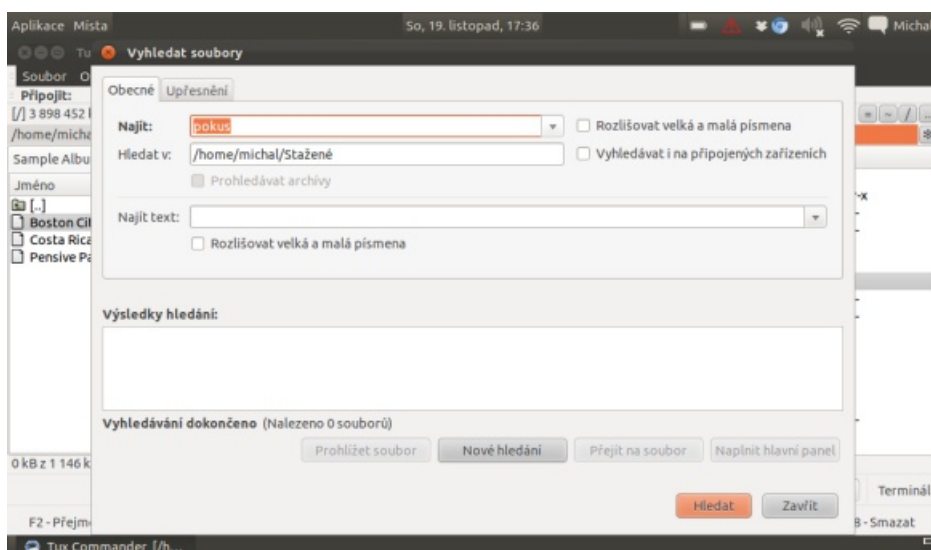
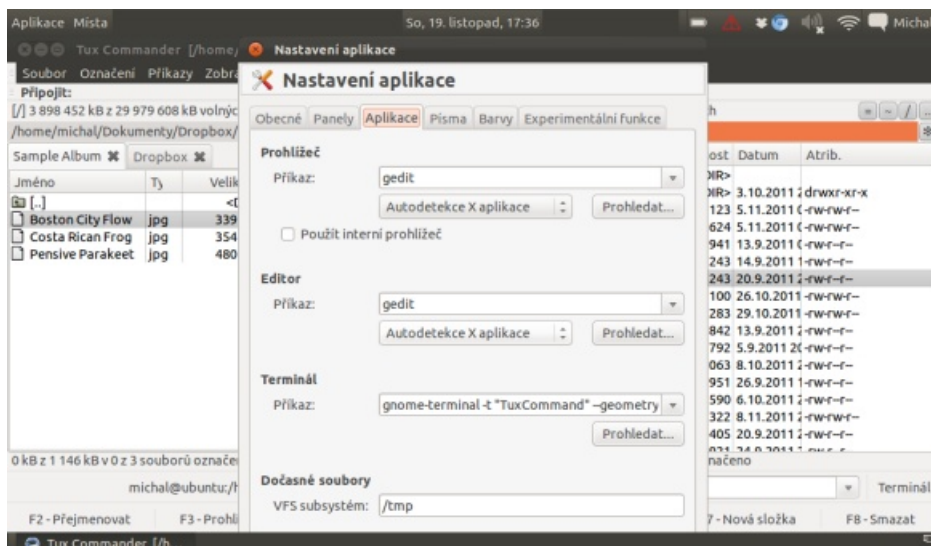
Poněkud sporné je nastavení výchozích aplikací pro spuštění jednotlivých tipů souborů. To je nutné provést kompletně ručně, což sice zajistí maximální korektnost, ale není to příliš uživatelsky pohodlné. Velice slušná je naopak možnost využití klávesových zkratk. V oblasti nastavení nenalezneme nic překvapivého – je možné si nadefinovat výchozí prohlížeč či editor, některé chování systému nebo barevné schéma, druh písma.

Z pokročilejších funkcí pak zaujme práce s více kartami, což je záležitost velice příjemná a práci usnadňující. Pokud k ní přidáme používání záložek, jde o kombinaci skutečně dobře použitelnou, která zvyšuje komfort práce.

Vzít, či nechat být?

Pokud hledáte opravdu jednoduchý a rychlý nástroj, který bude dobře použitelný, stabilní a česky, pak je Tux Commander program, který byste měli vyzkoušet. Nenabízí sice komfort Krusanderu ani širokou paletu funkcí, ale především ve spojení s terminálem dokáže skutečně hodně. Práce s přípojenými ke vzdáleným serverům je na dostatečné úrovni, stejně tak možnost pracovat s víc kartami současně patří k nadstandardu.

Pro začátečníky půjde ale spíše o nástroj méně použitelný. Nevýhodou je, že vývoj ustrnul, takže se nové verze zřej-

mě v nejbližší době nedočkáme. Chybí tak některé modernější nástroje, jako je synchronizace složek, integrovaný prohlížeč obrázků nebo možnost přímého zápisu dat na optický disk. Přesto si myslím, že si pozornost jistě zaslouží. Jeho nejbližšími konkurenty jsou pře-

devším **Gnome Commander** a **správce Xfc**. Právě s nimi bude bojovat o velice podobný segment uživatelů.

Odkaz:

- [Portál Tux Commanderu](#)

Oxford Advanced Learner's Dictionary

8 – výkladový slovník i pro Linux

Luboš Doležel

Dnes se podíváme na anglický výkladový slovník Oxford Advanced Learner's Dictionary (OALD). Jde o software, který je dodáván na CD spolu s tištěnou variantou tohoto slovníku, avšak za tištěnou verzí nepokulhává.

Nejde přitom o žádnou novinku nebo nějakou nahodilou verzi, po které si už vydavatel podporu Linuxu rozmyslel. Na následujícím screenshotu můžete vidět starší verzi 7, která rovněž vyšla i pro Linux. Verze 7, ale i aktuální verze 8 přitom nejsou přímo napsané jako klasické aplikace, na které jsme zvyklí, nýbrž jsou postaveny nad Mozillou, v aktuální verzi pak nad SeaMonkey. Jde o zajímavou demonstraci toho, jakým způsobem je možné využít software od Mozilly jako platformu. Kdybych ale nebyl zvědavý

a nebýt drobného technického nedopatření (vizte screenshot), nikdy bych – chovaje se jako běžný Franta uživatel – na tento fakt nepřišel.

Instalace

Na CD se nachází složka linux, ve které je schovaný instalační skript setup.sh. Ten bohužel považuje amd64 za neznámou architekturu, a proto je nutné jej na těchto systémech pouštět přes wrapper linux32; pak je vše bez problémů. Po od-

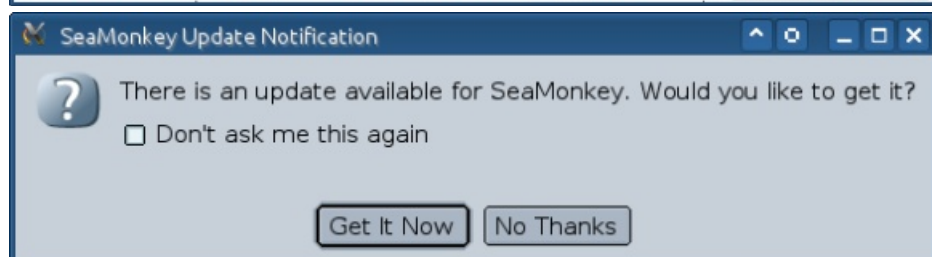
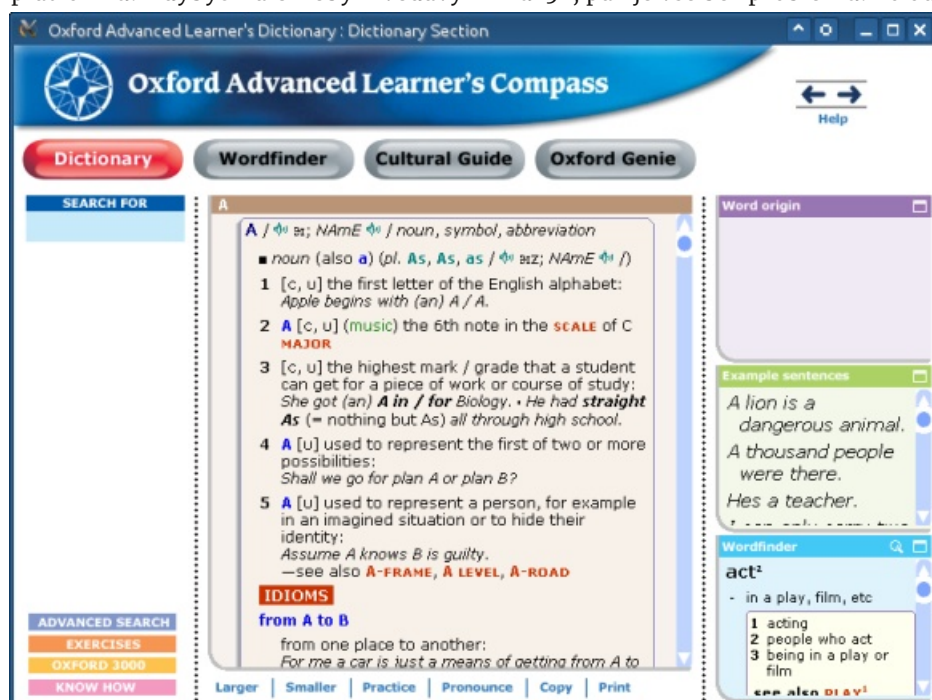
souhlasení licenčních podmínek stačí zadat cestu, kam se má aplikace nainstalovat, a započne kopírování souborů. Na závěr bude aktuálnímu uživateli přidána ikona na pracovní plochu.

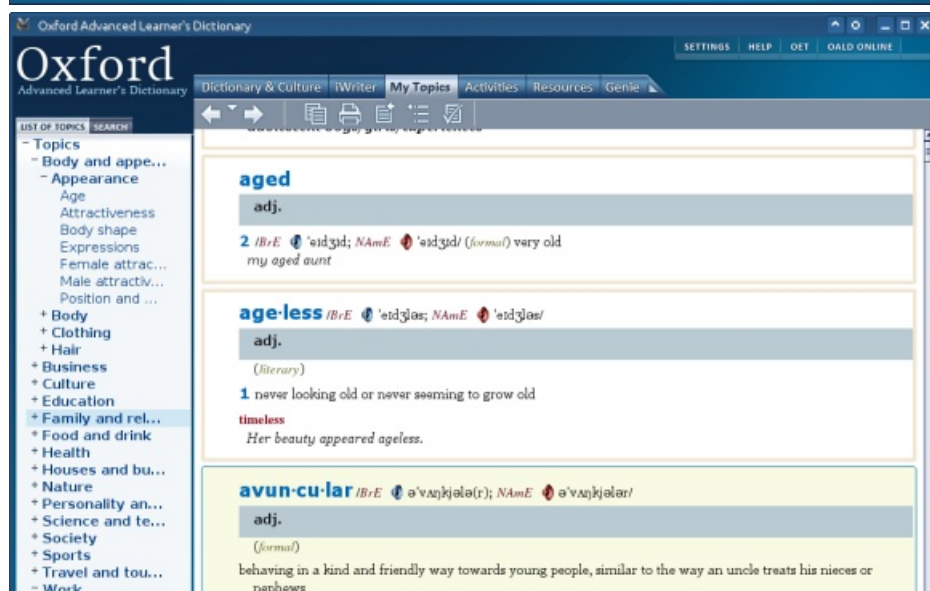
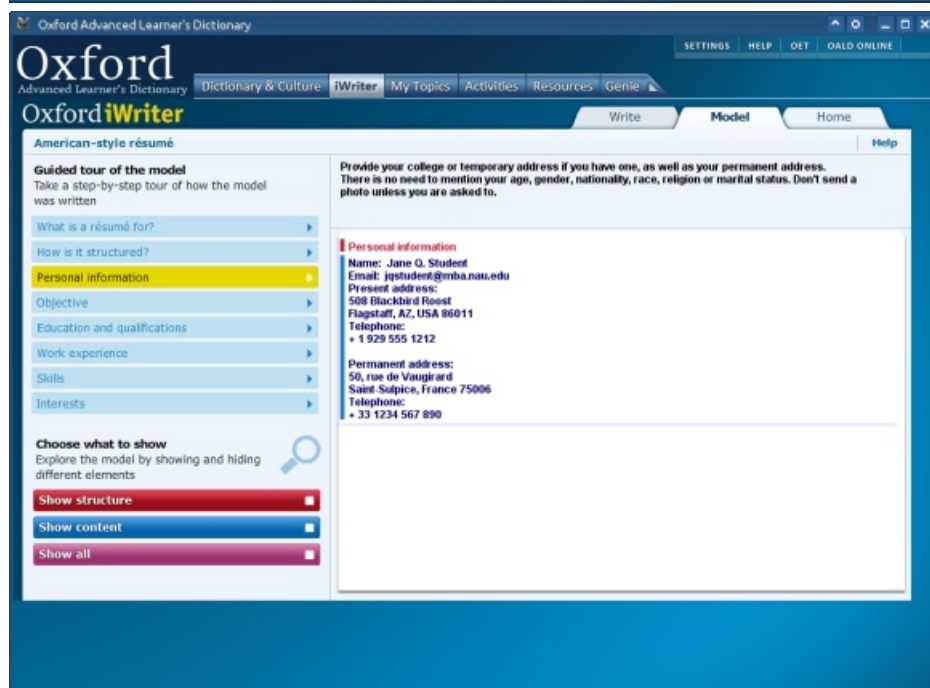
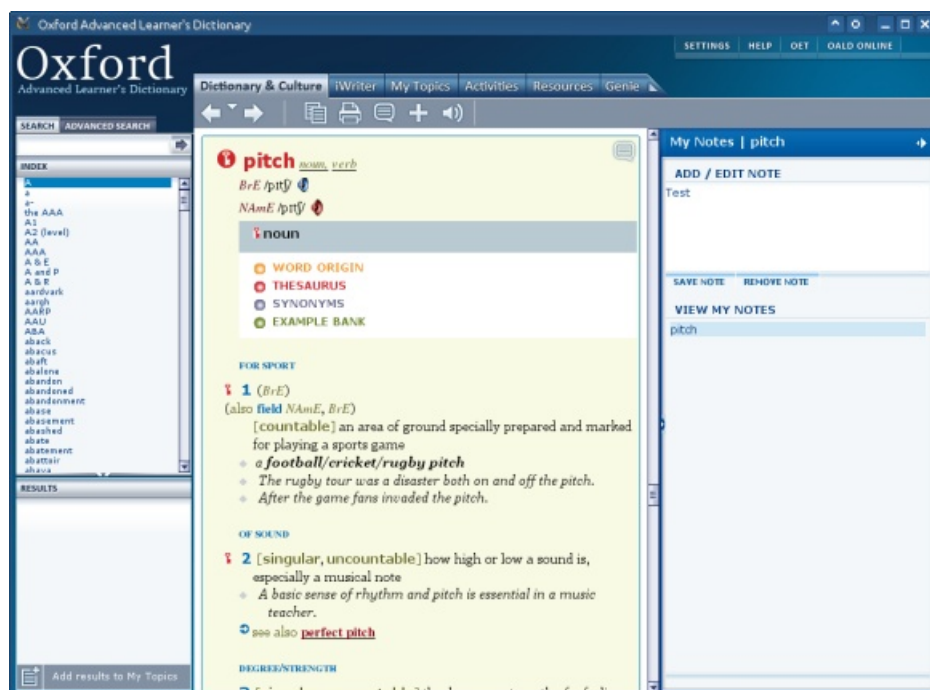
Slovník

Nyní se už ale podívejme na OALD 8. Samotná aplikace má řadu „podaplikací“, tou hlavní je ale samozřejmě výkladový slovník. Ten je velice bohatý – u každého slova nabízí výslovnost v britské a americké angličtině (s možností přehrání). Jednotlivé významy slov jsou detailně rozepsány včetně vazeb, se kterými se daný význam pojí, a ukázkovou větou. U sloves najdeme informaci, zda sloveso je, nebo není v daném významu tranzitivní. U každého významu nechybí informace o použití, tedy jestli je slovo považováno za archaismus, nebo jestli je formální a také, zda se jeho použití liší mezi zeměmi, kde se anglicky hovoří.

Pro hlubší pochopení užití slov najdeme u velké většiny odkaz na dodatečné ukázky použití ve větách. Pokud si to situace vyžaduje, je nám nabídnut také odkaz na kolokace nebo tvary slovesa. K hlubšímu pochopení nuancí významu (nebo pokud máme prostě jen zájem) pomůže popis původu slova – tedy z jakého jazyka pochází, jak slovo vypadalo původně, případně kdy se do angličtiny dostalo. Při učení může uživatele poštouchnout informace o důležitých synonymech nebo antonymech; případně pokud existují jiná slova, ke kterým má toto významově blízko, ale přesto se liší použitím, tak také odkaz na místo, kde je užití vyjasněno.

Ve většině případů nám bude pro hledání postačovat zadat dané slovo. Nicméně můžeme využít i služeb pokročilého vyhledávání, kde je možno výsledky dále filtrovat podle oblasti užití slova, původu, slovního druhu a vlastností (neformální, ironické...).

U slovníku zbývají ještě dvě drobné funkce: k položkám ve slovníku si můžete připisovat vlastní poznámky. Přítomnost poznámky je pak ve slovníku vyznačena ikonou. A nezapomnělo se ani na obligátní funkci pro procvičování výslovnosti, kde můžete poslouchat výslovnost podle slovníku a nahrávat si svou vlastní. Bohužel se následkem přetrvávajícího nepořádku ve zvukových systémech na Linuxu může stát, že pokud budete mít spuštěnou jinou aplikaci používající zvuk, tak z OALD nedostanete ani hlásku.

iWriter

iWriter je trochu neobvyklý pomocník, který vám pomůže s tvorbou vybraných typů textů. Jde o různé varianty CV/résumé, písemné stížnosti, žádosti, recenze apod. Můžete si prohlédnout navrhovanou strukturu, dostanete nej-různější tipy a na závěr můžete začít vyplňovat políčka vlastním textem. Ten je po dokončení možné vyexportovat do textového souboru (prostý text).

My Topics

Tipy na slova, která se hodí znát, vám dá funkce My Topics. Zde najdete obrovské množství slov strukturovaných do struktury podle souvislosti a využití. Ve skupině Family and relationships tak například najdete po kliknutí na Age spoustu slov a obrátů spojených s věkem a stárnutím. Do této databáze si můžete přidat i vlastní slova a sami si je dát do kategorií.

Activities

Activities – toto slovo mi připomíná různé nepoužitelné obrázkové učebnice ze středních škol. V OALD ale najdeme pod záložkou Activities velké množství užitečných cvičení. Ta jsou rozdělena do tří hlavních skupin, a to: „Academic Word List“, kde si otestujete své porozumění formálním obrátům; „Topic Vocabulary“, kde zase přiřazujete slova k popsaným významům nebo je vkládáte do vět; a na závěr „Dictation“ s řadou poslechových cvičení rozdělených podle přízvuku mluvčího. A narazíte nejen na americký a britský přízvuk!

A ten zbytek

Pod záložkou „Resources“ se skrývají různé pomocné dokumenty, které mají pomáhat používat slovník a poskytují vysvětlení, která byste obvykle hledali v učebnicích. Bohužel mi z nějakého důvodu odkazy na jednotlivé dokumenty nefungují, proto k nim více říci nemohu.

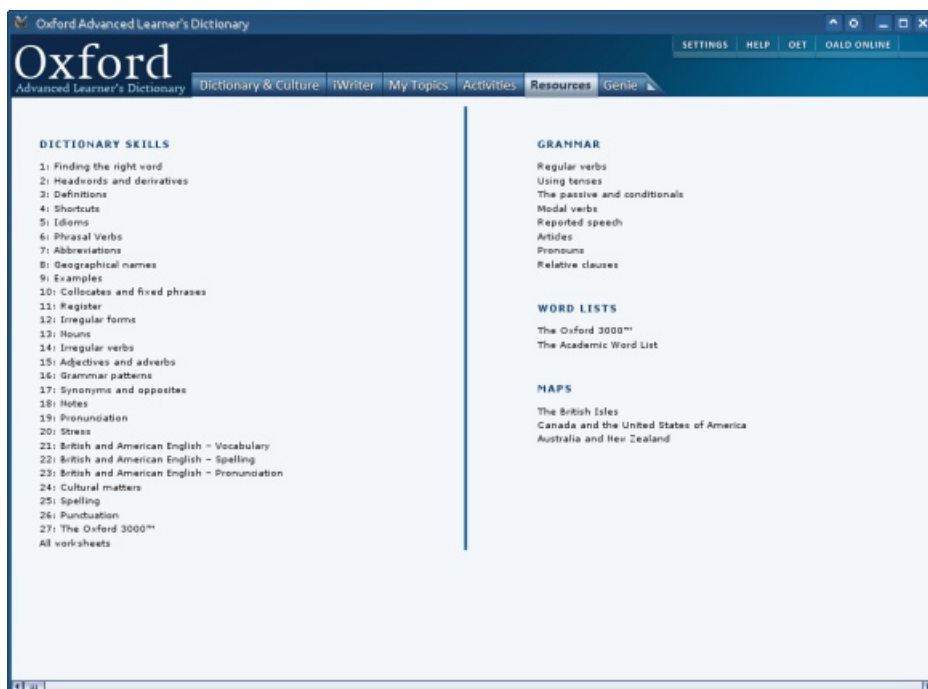
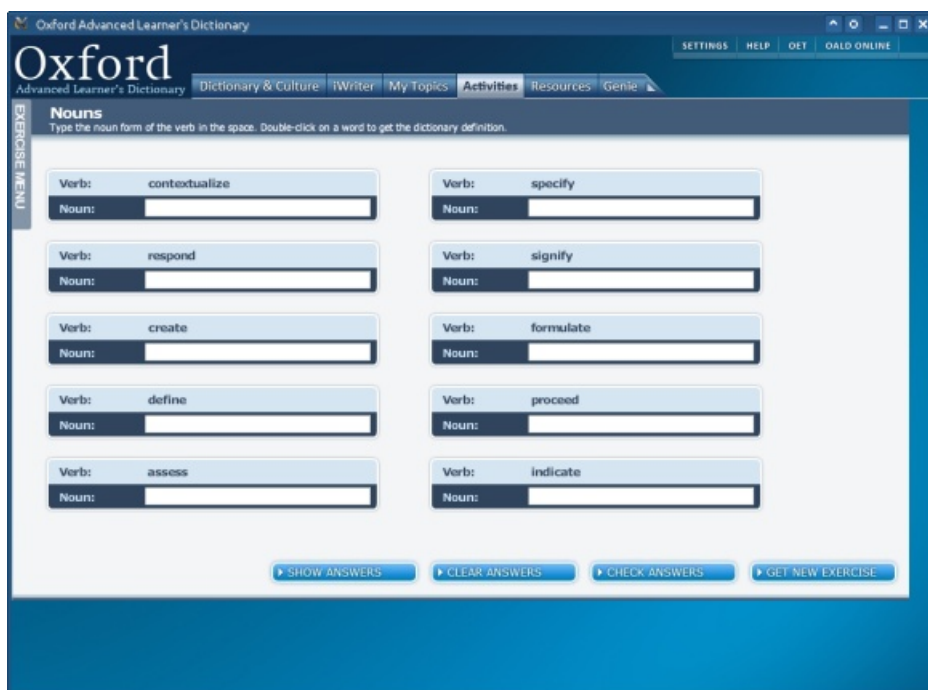
A poslední věcí je Genie, což je tlačítko pro přepnutí aplikace do podoby malého okna. To se jistě šikne při překladu delších textů, kde se nachází slova, jež neznáme. Trochu ale mrzí to, že se text ze slovníku do malého okna moc nevejde.

Zhodnocení

Oxford představuje v případě slovníků záruku kvality. A právě kvality se opravdu dočkáte. Jakmile začnete porovnávat, co vám k hledanému výrazu OALD poskytne za informace, rychle pochopíte, proč v určité fázi studia dvoujazyčným slovníkům dochází dech. Jen těžko budete hledat něco, co obsahovou kvalitou OALD předčí.

Co se technické stránky týče, musím vytknout porouchané Resources, drobný zádrhel na amd64 a další drobnosti. Jak je ze screenshotů jasné, tak ani zde nemůžeme počítat s nějakým zapadnutím do okolního desktopového prostředí. S pamětí zachází aplikace vcelku rozumně: po spuštění si zabere svých 50 MB a na této hodnotě pak proces zůstává.

Ve výsledku vám software mohu vřele doporučit. Není ani nutné si knihu s CD objednávat ze zahraničí, neboť je k nalezení i v českých e-shopech.

QCAD – jednoduše použitelný nástroj pro editaci dvourozměrných výkresů

Pavel Tišnovský

Systém Linux je v současnosti používán v mnoha různých oblastech. Kromě jeho nasazení na serverech, kde si již za poměrně dlouhou dobu své existence vydobyl stálé místo, se s tímto systémem stále častěji můžeme setkat i v různých vestavěných (embedded) systémech a samozřejmě taktéž v kancelářích, kde je využíván jak pro zpracování textových dokumentů, tabulek a práci s elektronickou poštou, tak i v některých případech pro tvorbu a editaci výkresů v aplikacích typu CAD (Computer Aided Design).

Pro Linux v současnosti existuje relativně velké množství nástrojů typu CAD od poměrně jednoduchých aplikací určených především pro kresbu dvourozměrných (2D) výkresů až po takzvané „velké systémy CAD“, které kromě podpory všech 2D operací navíc obsahují i možnost tvorby trojrozměrných modelů, automatické generování kusovníků, práci s velkými výkresovými sestavami atd.

Mezi aplikace typu CAD patří i program nazvaný jednoduše a výstižně

QCAD, jehož autorem je švýcarská společnost RibbonSoft. Zajímavé je, že tento program je vydáván pod dvojí licencí – zatímco varianta QCadu určená pro operační systémy Microsoft Windows je vydávána pod privátní licencí, jsou varianty vytvořené pro operační systémy Linux a taktéž Mac OS X vydávány pod známou licencí GPL (*GNU General Public License*) verze 2. V dalším textu bude popsána varianta QCadu vydaná pod licencí GPL. Zaměřím se především na popis QCadu verze 2.0.5.0

(takzvaná komunitní edice), která je dostupná mj. i ve Fedoře 15.

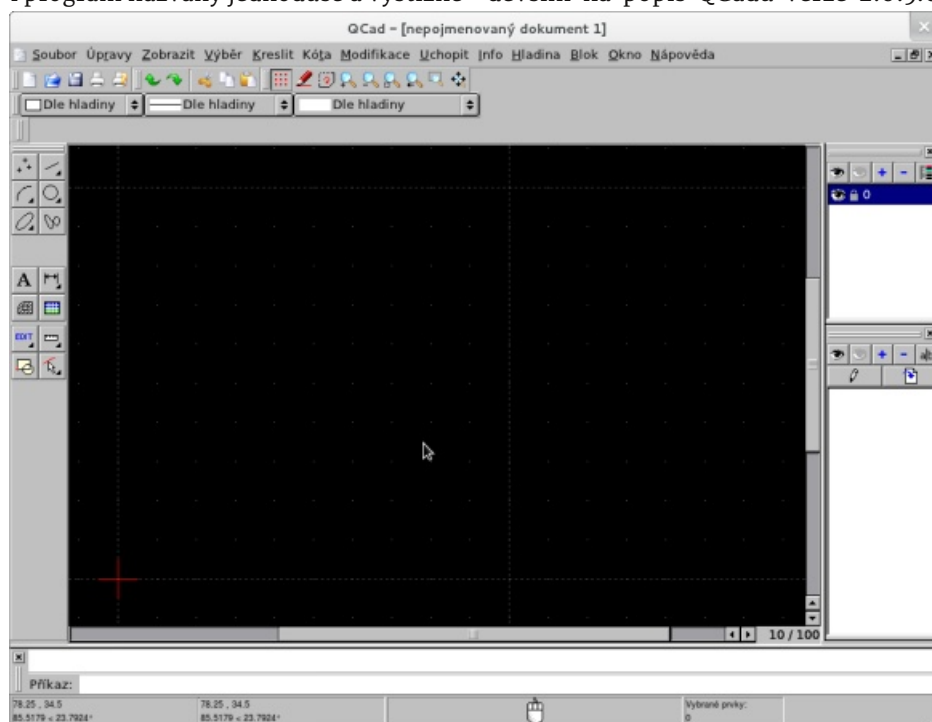

Při prvním spuštění QCadu je možné provést základní konfiguraci systému: zvolit používané délkové jednotky, nastavit jazyk využitý v uživatelském rozhraní a taktéž vybrat jazyk, v němž jsou zapisovány příkazy (v tomto případě je vhodné ponechat angličtinu, už jen z důvodu snadnějšího hledání jednotlivých příkazů v systému nápovědy).

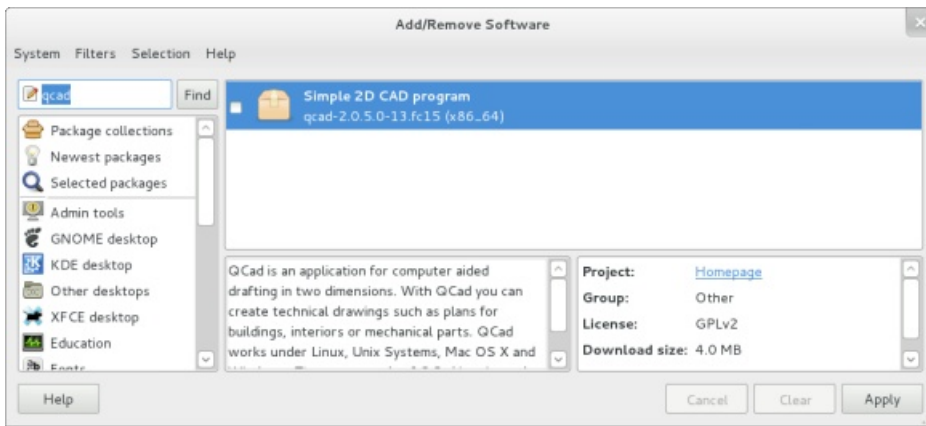
Instalace QCadu

Již na konci předchozího odstavce jsem se zmínil o tom, že aplikace QCAD je dostupná i ve Fedoře 15. Jedná se o balík umístěný ve standardním repozitáři, takže při instalaci QCadu by neměly nastat prakticky žádné problémy (samozřejmě existuje jak 32bitová, tak i 64bitová verze). V závislosti na preferencích uživatele lze využít buď služeb grafického instalátoru spuštěného v prostředí Gnome Shellu, nebo je možné instalaci provést alternativně z příkazového řádku. Obě možnosti instalace QCadu jsou zobrazeny na následující dvojici snímků obrazovek (Fedora 15 a Gnome Shell).

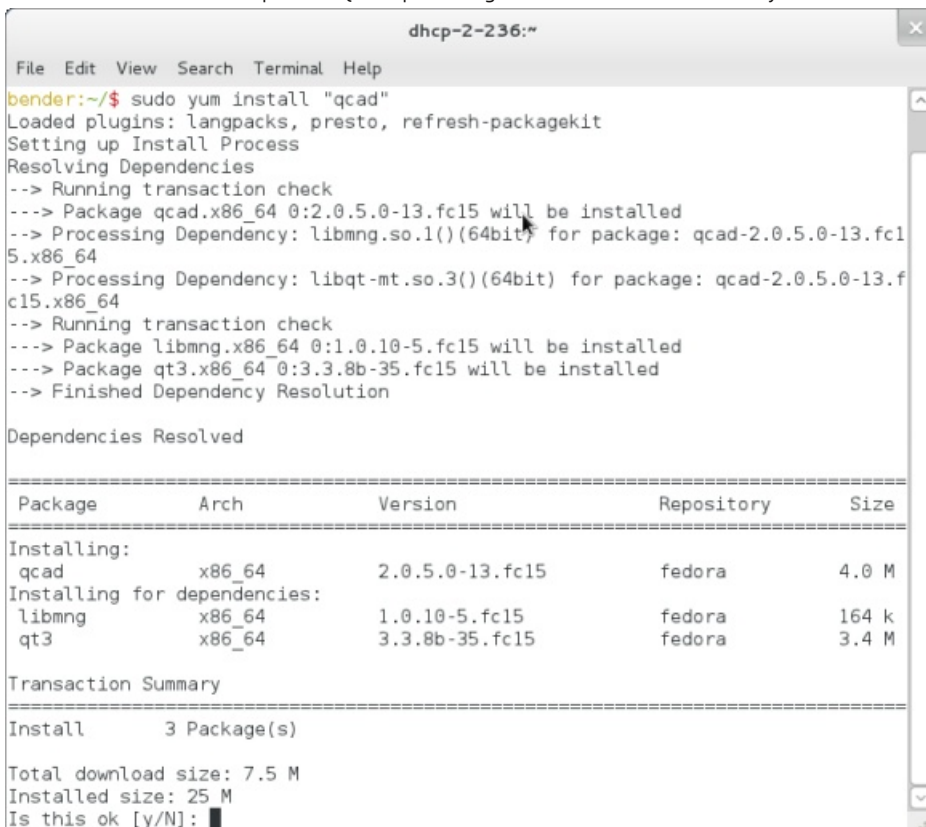
Po instalaci aplikace QCAD se v grafickém prostředí Gnome Shellu objeví nová ikona sloužící pro spuštění QCadu.

Uživatelské prostředí aplikace QCAD po jejím spuštění a otevření nového (prázdného) výkresu.

Instalace aplikace Qcad pomocí grafického instalátoru Fedory.

Instalace aplikace Qcad a všech knihoven, na nichž tato aplikace závisí, s využitím příkazu „yum“ spuštěného z příkazové řádky (s právy superuživatele).

Kresba grafických entit

Při kresbě výkresů v QCadu je možné využít všechny základní entity, které jsou od programů této kategorie (tj. jednodušší a snadno použitelné 2D CADy) očekávány. Z podporovaných entit se jedná především o úsečky, kružnice, kruhové oblouky a text. Tyto entity jsou doplněny o možnost kresby jednotlivých bodů, elips, spline křivek a taktéž obrázků importovaných z externích souborů. Uzavřené oblasti ve výkresu lze rovněž vyplnit definovaným vzorkem. Aplikace Qcad samozřejmě nabízí i možnost manuální či poloautomatické kresby kót, i když možnosti QCadu jsou v některých ohledech menší než například v AutoCA-

Du (týká se to třeba možnosti automatického okótování, zadání tolerance atd.)

Nová entita pro nakreslení se vybírá buď z hlavního menu aplikace (viz též snímek obrazovky umístěný nad tímto odstavcem), nebo je možné pro výběr entity použít levý nástrojový panel, jehož horních šest ikon obsahuje příkazy pro kreslení bodů, úseček, kruhových oblouků, kružnic, elips a spline křivek, další ikony pak obsahují příkazy pro vytvoření textové entity, kóty či vřafované oblasti. Po výběru entity je taktéž nutné zvolit, pomocí jakých parametrů budou specifikovány její geometrické parametry. Při kresbě kružnice je například možné zadat její střed a poloměr, nakreslit lze kružnici pomocí troji-

ce bodů, které na ní leží atd. Souřadnice, poloměry a délky lze buď volit myší, nebo je zapisovat pomocí klávesnice, což nás vede k další vlastnosti QCadu.

Využití příkazové řádky

Aplikace Qcad se mnoha dalším (většínou profesionálním) programům typu CAD podobá i díky podpoře příkazové řádky, do níž lze zapisovat příkazy, popř. zadávat souřadnice a další potřebné parametry při vytváření či modifikaci grafických entit. Pro přístup do příkazové řádky postačí stlačit klávesu SPACE (mezerník), což se ihned projeví změnou barvy textu „Command:“, za něž se může ihned začít zapisovat jméno příkazu. Příkladem může být slovo „line“ sloužící pro vytvoření nové úsečky ve výkresu. Příkazová řádka se velmi často používá taktéž pro zadávání souřadnic. Může se například jednat o koncovou souřadnici úsečky, bod vložení bloku do výkresu či o souřadnice středu kružnice.

Souřadnice mohou být zadány absolutně, tj. v souřadné soustavě začínající v bodě [0, 0]. Kromě toho lze souřadnice zadat i relativně vůči poslednímu zadanému bodu, čehož se dosti často využívá, zejména při kreslení úseček. Aby se relativní souřadnice při zápisu odlišily od souřadnic absolutních, zapisuje se před nimi znak @ (nejedná se jen o specialitu QCadu, ale o vlastnost převzatou z dalších aplikací). Qcad podporuje i použití polárních souřadnic (tj. vzdálenosti a úhlu), které mohou být taktéž zadány buď absolutně, nebo relativně. Pro oddělení hodnoty udávající vzdálenost od úhlu se v tomto případě používá znak <.

Příklady:

100, 100 – absolutní kartézské souřadnice se začátkem souřadné soustavy v bodě [0, 0]

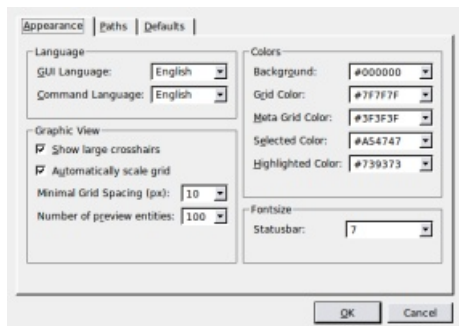
@100, 0 – relativní kartézské souřadnice

100<90 – absolutní polární souřadnice

@100<90 – relativní kartézské souřadnice (použité například při kresbě svislé úsečky o délce 100 délkových jednotek)

Qcad dokonce při specifikaci souřadnic umožňuje použít namísto pouhých numerických hodnot taktéž jednoduché matematické výrazy, čehož je možné

v některých případech využit (například při překreslování výkresů z papíru do elektronické podoby v případě, že ve výkresu nejsou zakresleny všechny kóty – chybějící délku lze snadno dopočítat z délek ostatních kót).

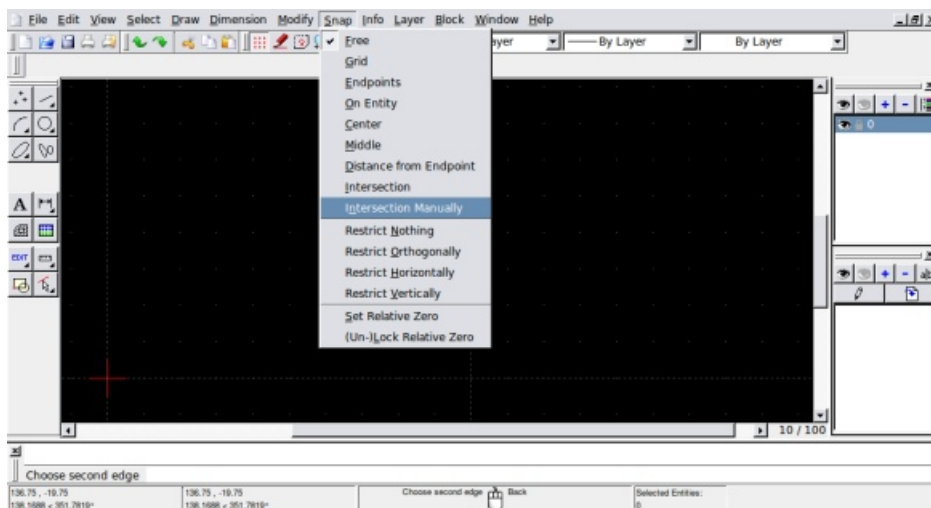

Nastavení vlastností aplikace QCad.

Uchopovací režimy

Při kreslení a samozřejmě taktéž v průběhu editace grafických entit je většinou nutné zajistit, aby na sebe entity zcela přesně navazovaly, popř. aby dvě úsečky byly na sebe kolmé, aby entita začínala ve středu jiné entity atd. Pro přesné umístění entit do výkresu slouží v systému CAD takzvané *uchopovací režimy* (*snap modes*) a QCad není v tomto ohledu žádnou výjimkou. Volbu uchopovacího režimu (či dokonce většího množství uchopovacích režimů) lze provést buď z hlavního menu aplikace (v závislosti na zvoleném jazyku uživatelského rozhraní se jedná o položky Uchopit/Snap – viz též obrázek číslo 10), nebo je možné uchopovací režim nastavit z levého nástrojového panelu přímo při kresbě nové entity.

Volba uchopovacího režimu z hlavního menu aplikace má vliv na všechny další kreslicí a editační operace, zatímco volba z nástrojového panelu se týká pouze kresby nové entity. QCad podporuje všechny základní uchopovací režimy, které uživatelé znají i z ostatních aplikací typu CAD. Jedná se zejména o omezení souřadnic koncových bodů entit na mřížku (takto je možné například zarovnat celou kresbu na desítky centimetrů atd.), navázání entit na koncové body jiných entit, na střed jiných entit, kresbu na sebe kolmých úseček atd. Kromě toho je možné zvolit, aby se entity (většinou se jedná o úsečky) kreslily pouze ve vodorovném nebo svislém směru, čehož je možné využít například při kresbě půdorysů staveb, elektrických schémat atd.

Volba uchopovacího režimu přímo při kresbě nové entity.

Práce s hladinami

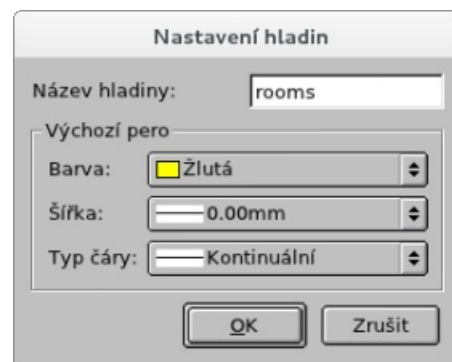
Prakticky všechny aplikace typu CAD, ať již se jedná o programy určené především pro tvorbu převážně dvourozměrných výkresů, nebo o plnohodnotné prostorové modeláře, obsahují podporu pro práci s takzvanými *hladinami* (*layers*). QCad samozřejmě nezůstává pozadu a práci s hladinami taktéž podporuje. Při práci s hladinami je každá entita na výkresu umístěna do některé z hladin definovaných uživatelem, přičemž pro každou hladinu je možné zvolit její jméno, vybrat barvu kresby, styl kreslených čar a v neposlední řadě taktéž lze zvolit, jestli má být hladina viditelná a zda má být uzamčená (v tomto případě není možné v hladině provádět žádné editační operace, dokonce v ní není ani možné vytvářet další entity).

Seznam hladin ve výkresu.

Díky podpoře práce s hladinami je například možné, aby jeden výkres postupně zpracovávalo větší množství pracovníků z různých oborů. V případě stavebního výkresu může být půdorys nakreslen v samostatné hladině uzamčené pro ochranu před nechtěnou edita-

cí, další hladina může být vyhrazena pro zakreslení schémat elektrického zapojení, třetí hladina pro schéma zapojení telefonní a počítačové sítě, další hladina bude určena pro vodovodní řád či náskres rozvodu klimatizace atd. Grafické uživatelské rozhraní aplikace QCad obsahuje pro práci s hladinami samostatný přemístitelný panel, na němž je zobrazen seznam hladin i se základním nastavením pro každou hladinu (viz též

obrázek číslo 12).

Nastavení parametrů vybrané hladiny.

Pomocí dvojice ikon před jménem každé hladiny lze zvolit, zda má být hladina skryta, či zobrazena a zda má být zamčena při kreslení a modifikaci entit. Tento panel taktéž ve své horní části obsahuje pětici ikon pro volbu viditelnosti hladiny, pro vytvoření nové hladiny či naopak smazání hladiny a taktéž ikonu sloužící ke změně stylu entit, které se na hladině nachází (styl lze samozřejmě zvolit pro každou entitu samostatně, to však většinou není příliš výhodné právě z toho důvodu, že v budoucnu bude nutné měnit styl entity zvlášť, a ne hromadně změnou stylu celé hladiny).

Práce s bloky

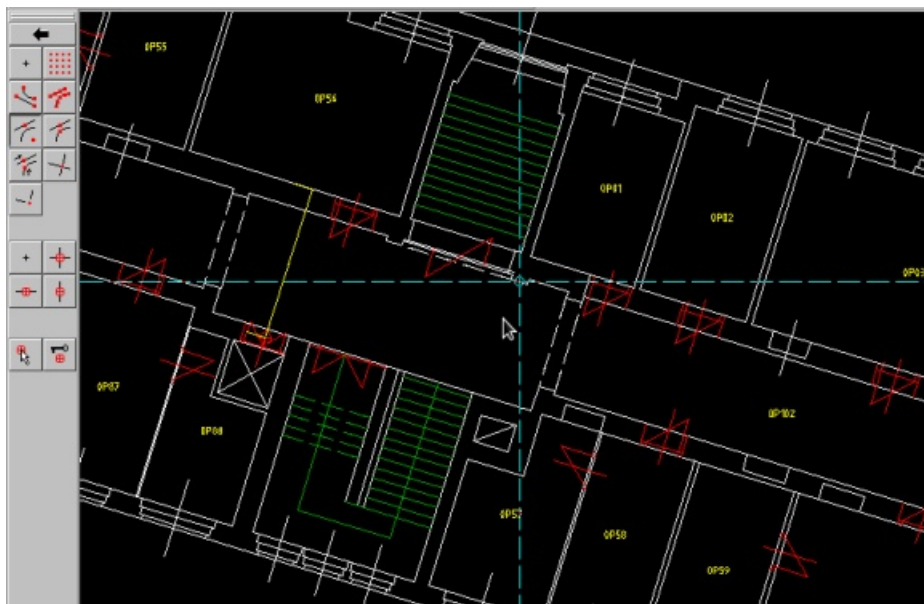
Další funkcí, kterou můžeme nalézt v mnoha aplikacích typu CAD a samozřejmě ji nalezneme taktéž v QCadu, je podpora pro práci s bloky. Bloky většinou slouží k seskupení libovolného množství entit, které mají být ve výkresu nakresleny a posléze přesouvány a/nebo otáčeny společně. V případě elektrického schématu se například může jednat o schematickou značku tranzistoru (blok bude v tomto případě složen z kružnice, několika úseček a textu s popisem typu tranzistoru), ve stavebním výkresu může být blokem například značka dveří či umyvadla.

Podobně jako je tomu u hladin, i jednotlivým blokům lze přiřadit jejich jméno. Blok lze taktéž editovat v samostatném okně a je ho možné vložit do aktuálně zpracovávaného výkresu s tím, že zůstane zachována jeho celistvost. Pro „rozbití“ bloku na jednotlivé entity je možné použít příkaz „explode“.

Editační příkazy

Aplikace QCad obsahuje i základní editační příkazy sloužící ke změně vlastností nakreslených grafických entit a taktéž bloků. První skupina těchto příkazů může být použita pro provedení základních (lineárních) transformací – posunu, změny natočení, změny velikosti a taktéž k zrcadlení vybrané entity (entit) či bloku. Další skupina editačních příkazů slouží k prodloužení či naopak ke zkrácení entity (většinou se v tomto případě jedná o úsečky či kruhové oblouky) takovým způsobem, aby jeden koncový bod editované grafické entity přesně ležel na entitě jiné, popř. aby se entity stýkaly ve společném koncovém bodě – průsečíku. Tyto příkazy jsou při editaci výkresů, ať již stavebních, či strojírenských, používány velmi často.

Třetí skupina editačních příkazů je používána k vytvoření nové úsečky či kruhového oblouku v místě protnutí dvou entit. Díky existenci těchto příkazů je možné velmi jednoduše nakreslit například různé ohyby či zkosení. V poslední skupině editačních příkazů můžeme nalézt příkazy sloužící pro změnu barvy vybrané entity, stylu čáry, rozbití bloku na jednotlivé entity, z nichž byl blok vytvořen, editaci textu atd.

Použití příkazu pro prodloužení entity (úsečky) při kresbě půdorysu budovy.

Výkres půdorysu budovy vytvořený v QCadu.

Závěr

Vzhledem k tomu, že aplikace QCad není v žádném případě jediným existujícím programem pro tvorbu výkresové dokumentace, je nutné, aby bylo možné co nejjednodušeji a ideálně beze ztráty informací přenášet výkresy mezi různými CAD aplikacemi. Již v poměrně dávné počítačové minulosti byl pro tento účel navržen souborový formát DXF (Drawing Interchange File Format), který se i přes některé své nepříliš dobré vlastnosti (objemné soubory atd.) zachoval až do současnosti.

QCad dokáže s výkresy uloženými ve formátu DXF pracovat, i když v některých případech může dojít k problémům – týká se jak 3D entit (což je vzhledem k zaměření QCadu i částečně pochopitelné), tak zpracování některých ne-

standardních atributů entit. Nicméně všechny základní grafické entity, bloky i hladiny uložené v souborech DXF lze ve většině případů načíst (pokud dojde k chybě, je možné v mnoha CAD nástrojích zvolit úroveň kompatibility generovaných DXF souborů).

Z nedostatků QCadu je nutné na prvním místě jmenovat především pomalé překreslování výkresu. Pomalost překreslování sice není viditelná pro výkresy s několika desítkami entit, ale již u středně velkých výkresů (stovky a tisíce entit) je překreslování prováděno nepřiměřeně dlouho, a to i na rychlých počítačích. Nicméně i přes tento nedostatek je QCad použitelný v technické praxi, což je ukázáno i na posledním obrázku s výkresem vytvořeným přímo v QCadu.

Linux Mint 12: Je to opravdu takové terno?

Kamil Pošvic

Koncem roku vyšla nová verze distribuce Linux Mint 12, nesoucí označení „Lisa“. Toto vydání bylo částí komunity očekáváno se strachem z toho, zda nezopakuje chyby Ubuntu. Poprvé totiž přináší GNOME 3 a zároveň fork GNOME 2 nazvaný MATE. Pojďme se společně podívat na to, zda a jak se inovace povedla.

Linux Mint je známá a oblíbená distribuce založená na Ubuntu. Podle některých statistik je dokonce **oblíbenější než poslední verze Ubuntu**. Trend odlivu uživatelů klasického Ubuntu, který se objevil po vydání Unity, se projevuje nejen ve zvýšeném zájmu o distribuce *buntu, ale i o jeho deriváty. Zde má tedy Linux Mint svoji šanci. Otázkou, na kterou se dnes pokusíme odpovědět, je, zda nasazení GNOME 3.2 je tou správnou volbou a zda nebylo lepší vsadit na jistotu v podobě starší verze GNOME.

Bezproblémová instalace

Instalace je poměrně jednoduchá. Uživatel má možnost si zvolit z **připravených obrazů ISO ve variantách 32bit a 64bit** ve velikosti pro CD a DVD. DVD (1 GB) obsahuje kompletní softwarové vybavení včetně plné multimediální podpory a všech připravených prostředí. Obraz pro CD (620 MB) je bez této multimediální podpory, ale vybrané kodeky a aplikace lze po instalaci snadno doinstalovat. Tady shledávám velkou výhodu oproti Ubuntu, které se stále omezuje na velikost instalačního obrazu pro CD, **a to i za cenu „overburningu“** (ten může dělat některým uživatelům problémy). Ubuntu z tohoto důvodu vyřadilo některé užitečné aplikace, které zde nalezneme ihned po instalaci.

Po vložení instalačního média a volbě startu z CD/DVD se dostanete do jednoduchého menu. Zde pouze postrádám možnost volby české lokalizace pro následující zavedení systému z DVD. Po

jeho zavedení se dostanete přímo do živé verze systému Linux Mint. Lze si tak snadno a bez nutnosti instalace vyzkoušet co vás čeká a zda bude tato distribuce pro vás ta pravá. Předvoleno je prostředí GNOME 3.2 kompletně v angličtině. Přímo na ploše je pak připraven instalátor systému na pevný disk, kde je již i volba lokalizace do češtiny.

Proces pak lze stáhnout na pozadí a nadále pracovat se systémem (například prohlížet si internet, poslouchat hudbu nebo sledovat film). Instalace je bezproblémová a poměrně rychlá. Nainstaluje se vám jak GNOME 3.2 (s rozšířením a bez), tak i MATE. Možnost

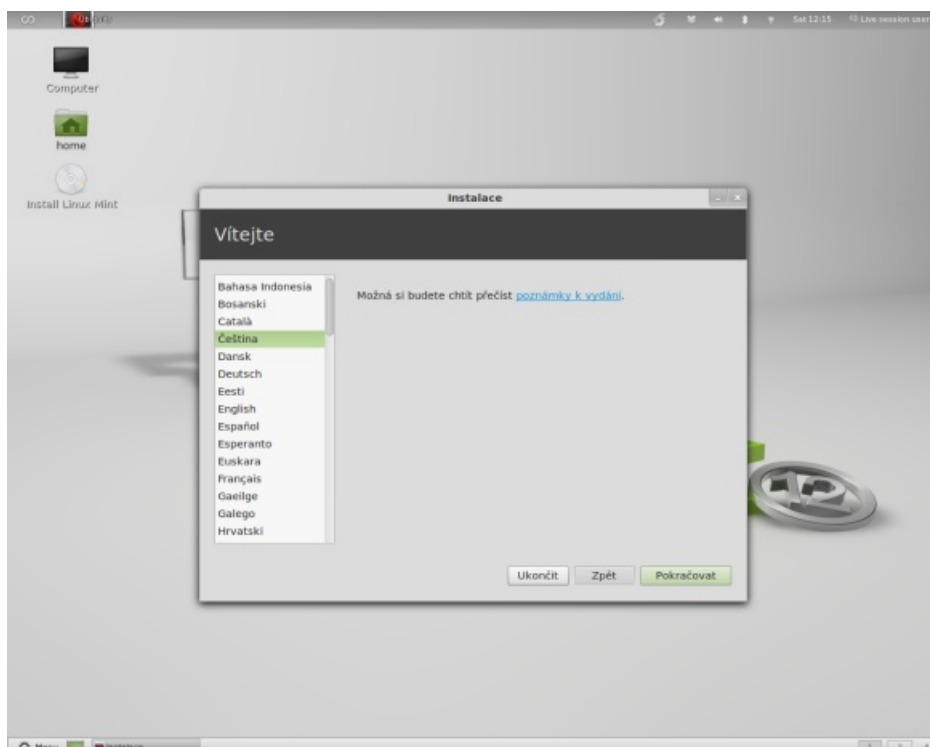
výběru máte na přihlašovací obrazovce. Jestliže jste si během instalace zvolili automatické přihlášení, tak po spuštění dostanete automaticky GNOME 3.2 s MGSE (Mint Gnome Shell Extensions) a případná změna prostředí je možná až po odhlášení.

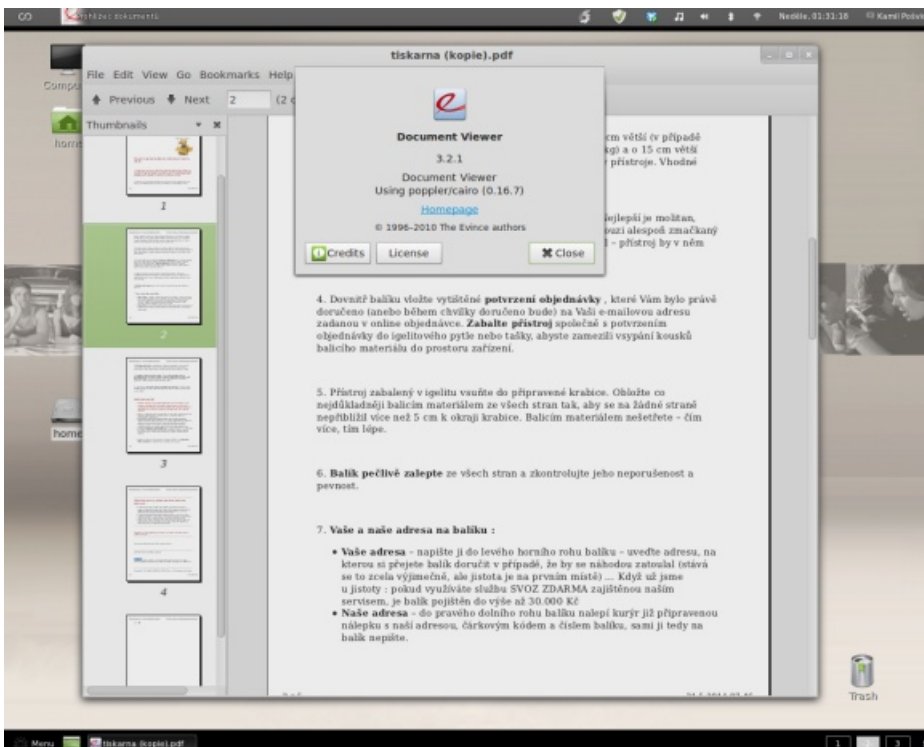
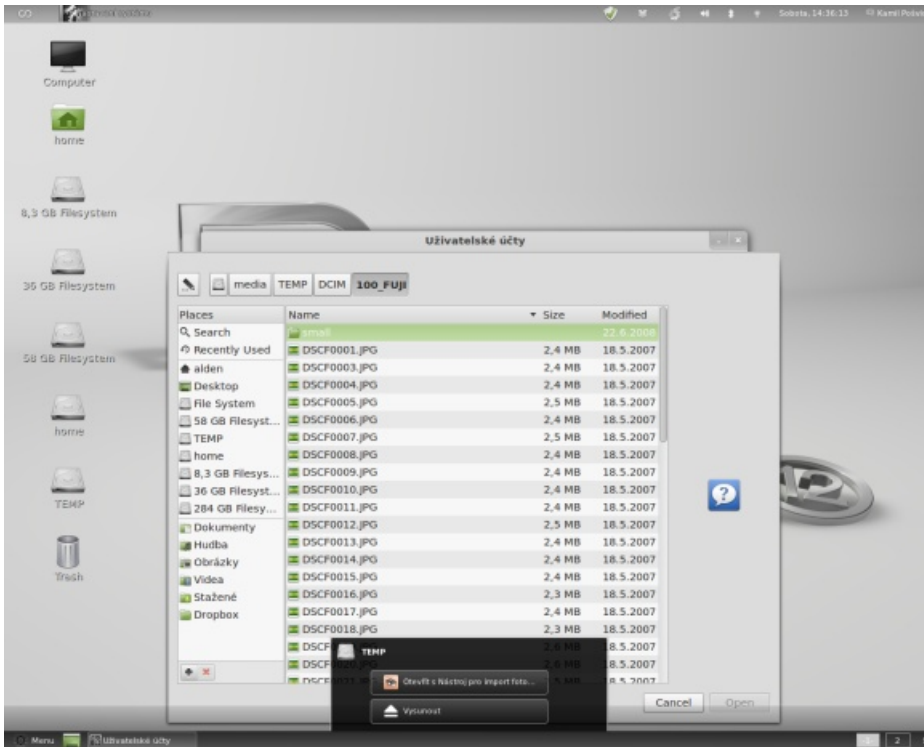
Novinky

Co nás tedy čeká? V oznámení o vydání lze nalézt, že **největšími novinkami této verze** jsou GNOME 3.2, MGSE, MATE (fork Gnome 2), vylepšený vzhled prostředí a nový výchozí vyhledávač.

GNOME 3.2 a MGSE

Musím říci, že zde jsem se nejvíce obával toho, jak proběhla implementace GNOME 3. V distribucích, jako je například Fedora 16, která využívá převážně neupravené GNOME 3, mě toto prostředí příliš neoslovilo. Tady ale vývojáři opravdu zapracovali a rozšíření MGSE

vytváří jakýsi můstek mezi větví 2 a 3. Přidává spodní panel, seznam otevřených oken, menu aplikací a mnoho dalšího.

Vše funguje přehledně a efektivně. Občas se mi stávalo, že vyhledávání menu v nainstalovaných aplikacích se po pohnutí myši samo vymaže, takže na nalezenou aplikaci nemáte možnost kliknout, ale lze na ni dojet pomocí kláves. Jinak je poznat, že MGSE je navrženo tak, aby vám pomohlo pracovat efektivněji ve více aplikacích zároveň.

Součástí prostředí je i povedené upo-

zorňování ve středu dolní části obrazovky. Má velice pěknou frontu historie, takže lze dohledat a zpracovat i předešlé zprávy. Osobně mi pouze vadilo, že při oznámení nového hardwaru zůstává zpráva na obrazovce až do ručního zavření.

MATE

Jedná se o fork GNOME 2 a podle slov vývojářů se jedná o úplnou novinku, která ještě nemusí být až tak stabilní a kompletní. Časem by se mělo jednat

o plně podporované a udržované prostředí poskytující svým uživatelům tradiční funkce z GNOME 2 za využití nejnovějších technologií.

Prostředí je pro uživatele instalující z DVD již připraveno a lze zvolit v rámci přihlašovací obrazovky. Jestliže jste instalovali z CD, tak je nutná ruční doinstalace balíčku mint-meta-mate.

Po přihlášení (s volbou prostředí MATE) se dostanete do klasického vzhledu GNOME 2, jak si ho možná mnozí z vás pamatují z Linux Mint 11 nebo jiných distribucí. Chvilku jsem jej testoval a i přes varování vývojářů o nestabilitě jsem žádný problém neshledal. Vrátil jsem se pak do GNOME 3, který mě díky rozšíření MGSE oslovil více.

Vylepšený vzhled

Vývojáři avizovali i vylepšený vzhled prostředí. Tuto novinku zastupují dvě nová témata Mint-Z a Mint-Z-Dark. Jedná se o sloučení některých vlastností z témat Mint-X a Zukitwo. Témata jsou zdařilá a vytvářejí dojem vyššího rozlišení za využití například menších fontů a ikon.

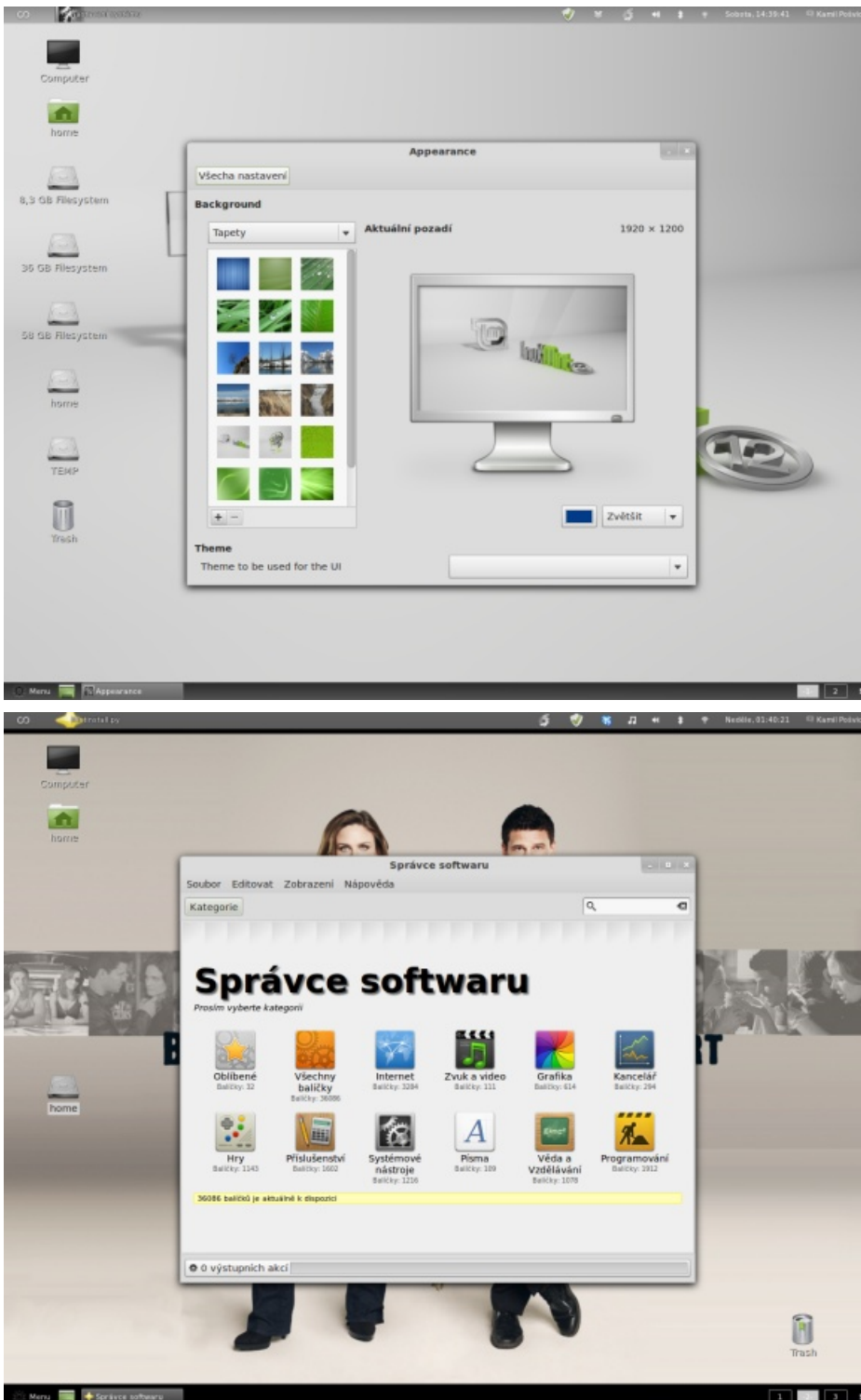
Nový výchozí vyhledávač

Linux Mint se do této verze rozhodl jako výchozí vyhledávač na internetu preferovat Duck Duck Go. Podle oznámení vyhledávač neshromažďuje o uživateli žádné informace, a tudíž poskytuje každému stejně optimalizované výsledky. Osobně preferuji alespoň lokalizované výsledky (nejdříve odkazy vedoucí na české sítě), ale možná se vám tento vyhledávač zalíbí. Minimálně jej doporučuji vyzkoušet už z toho důvodu, že část zisků plynoucí z vašeho vyhledávání půjde i na Linux Mint.

Samozřejmě je možné si vybrat i jiné vyhledávače. Připraveno je zde vyhledávání na Amazon.com a anglické verzi Wikipedie. Jako další lze přidat i například Google, ale chce to trochu více klikání, pročítání a restart Firefoxu.

Softwarová výbava

Softwarová výbava je zde na velice dobré úrovni. Instalace proběhla z DVD, a vývojáři tudíž měli dostatek místa na všechny důležité aplikace. Většina je již v neaktuálnější verzi, nicméně ihned po instalaci mi systém ohlásil 277 doporučených aktualizací o celkovém objemu 188 MB. Tuto volbu bych doporučoval

nastavit již do instalace systému. Teprve po instalaci doporučených aktualizací máte systém plně aktuální, což vám indikuje ikona v horním panelu.

Pak zde tedy naleznete aplikace Firefox a Thunderbird ve verzi 8.0, GIMP 2.6.11, LibreOffice 3.4.4, Banshee 2.2.0 a další. Nespornou výhodou pro nováčky je již nainstalovaný Adobe Flash Player

11 a podpora multimediálních formátů. Není tak třeba nic přidávat ani instalovat pro prohlížení většiny internetových stránek, poslouchání hudby nebo sledování videa.

Pro prohlížení souborů PDF je zde připravena aplikace Document Viewer 3.2.1. Zvládá prohlížení většiny dokumentů, ale například pro práci s heslem

chráněným dokumentem přece jen doporučuji zvolit jinou alternativu.

Výchozím přehrávačem videa je Totem Movie Player využívající předinstalovaný GStreamer. Bez nutnosti zásahu tak lze přehrát většinu dnes již běžných formátů včetně klasického DVD.

Co mi ovšem nevyhovovalo, je absence lokalizace jednotlivých aplikací. Bylo nutné vždy přes správce softwaru doinstalovat češtinu pro každou aplikaci (Firefox, Thunderbird, LibreOffice...). Toto by mohl být problém, který by některé uživatele (nováčky) mohl odradit. I celková lokalizace prostředí někdy vykazovala nedostatky ve formě některých nepřeložených tlačítek anebo textů v menu.

Instalace dalších programů

Samozejmě čím déle pracujete s Linuxem, tím více máte oblíbených speciálních aplikací, a proto vás určitě zajímá možnost přidání nových aplikací. Pro snadné přidávání aplikací je připraven přehledný Správce aplikací. Ve výchozím stavu spravuje něco přes 36 000 balíčků. Je tedy vysoce pravděpodobné, že zde hledanou aplikaci naleznete. Případné dodatečné zdroje softwaru lze snadno doinstalovat, používá stejné jako poslední Ubuntu 11.10 „Oneiric Ocelot“, ze kterého vychází. Jestliže neznáte konkrétní aplikaci, lze procházet i jednotlivé kategorie a řídit se u aplikací získaným hodnocením.

Celkové zhodnocení

Líbilo se:

- velice povedené rozšíření GNOME 3 ve formě MGSE
- výběr výchozích aplikací vhodný pro nováčky
- pěkný vzhled nových témat

Nelíbilo se:

- nedodělky v lokalizaci, nutnost ruční doinstalace češtiny do některých aplikací
- upozornění na nový HW zůstává na obrazovce až do ručního zavření

Scribus: Jak vytvořit efekty textu

Michal Hlavatý

Při vytváření textu je možné použít různé efekty, které můžou vylepšit nebo oživit dokument. Seznamte se s některými z nich v našem návodu.

Klasický stín

- 1 Vytvořte text. V dialogovém okně **Vlastnosti** v části **Text | Barva & efekty** stiskněte ikonu **Stínovaný text**. Barvu tahu nastavte na 30% černou.
- 2 Dlouhým stiskem ikony stínovaného textu změňte posunutí stínu.

Text s klasickým stínem

stroje cesty | Operace s cestami...
Vzniklý tvar zkopírujte a nastavte barvy obou tvarů. Tmavší z nich přesuňte do nižší vrstvy a trochu jej posuňte dolů. Jako pozadí vytvořte obyčejný obdélník, který bude mít nejsvětlejší barvu.

Vytlačené písmo – druhý způsob

Vytlačené písmo

- 1 Postupujte podle předchozího návodu. Stín textu však posuňte do polohy před a nad text. Text by měl mít nejsvětlejší odstín (50% černá), pozadí tmavší (70% černá) a stín nejtmaší (80% černá).

Vytlačené písmo

- 2 Lepšího výsledku je možné dosáhnout konvertováním textu na obrysy, zrušením seskupení a následnou kombinací mnohoúhelníků. Poté vytvořte pozadí (obdélník) a odečtěte text z obdélníku – kliknutím na obdélník a text za držení klávesy Shift, **Objekt | Ná-**

Zkosený stín

- 1 Vytvořte text. Konvertujte jej na obrysy. Zrušte seskupení a poté aplikujte **Kombinovat mnohoúhelníky**.
- 2 Vytvořte kopii. Dvojklikem na kopii se otevře dialogové okno **Uzly**, ve kterém několikrát stisknete ikonu s názvem **Uvolnit horizontálu doprava**.
- 3 Zarovnejte stín zleva a zdola podle textu (v **Okna | Zarovnat a rozmístit**). Aplikujte svislý přechod na odraz. V horní části nastavte bílou a ve spodní 70% černou. Přesuňte stín do spodní hladiny.

Zkosený stín

Text s odrazem

- 1 Vytvořte text. Konvertujte jej na obrysy. Zrušte seskupení a poté aplikujte **Kombinovat mnohoúhelníky**.
- 2 Vytvořte kopii, kterou překlopíte podle vodorovné osy, tj. „vzhůru nohama“. Otevřete si **Okna | Zarovnat a rozmístit** a zarovnejte odraz podle obrázku níže. Poté aplikujte svislý přechod na odraz. V horní části nastavte 70% černou a bílou ve spodní.
- 3 Přidejte obdélník s vodorovným přechodem bílá-černá-bílá o výšce 1 pt. Zarovnejte jej podle obrázku níže.

Text s odrazem

Odkazy

- [Zhastrov T.: Scribus Creations, Part 2](#)

Scribus: Jak vytvořit text vyplněný obrázkem

Michal Hlavatý

Potřebujete oživit svůj dokument? Zkuste použít text vyplněný obrázkem. Postup k jeho vytvoření si přečtěte níže.

Návod

1 Do textového rámce vložte text. Nastylujte jej. Výhodné je použít tučný řez (bold, extrabold, heavy).

**TEXT VYPLNĚNÝ
OBRÁZKEM**

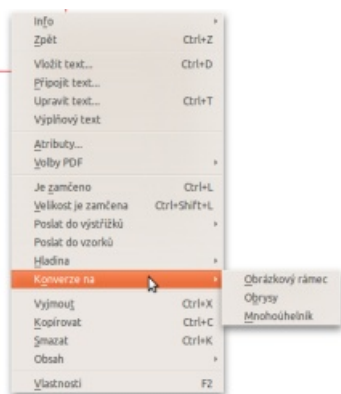
Vložený text

3 Pomocí Objekt | Zrušit seskupení nebo klávesové zkratky Ctrl + Shift + G rozdělte text na jednotlivá písmena.

**TEXT VYPLNĚNÝ
OBRÁZKEM**

Rozdělená písmena

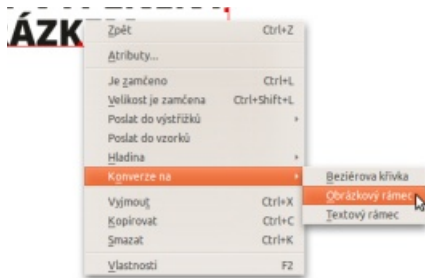
2 Označte rámec, pravý klik, Konverze na | Obrisy.

Konverze na obrisy

4 Poté spojte text v jeden tvar v Objekt | Kombinovat mnohoúhelníky.

5 Přeměňte objekt z tvaru na obrázkový rámec pravým klikem, Konverze na | Obrázkový rámec.

Konverze na obrázkový rámec

6 Nahrajte do rámce obrázek pravým klikem, Vložit obrázek, upravte pozadí dle potřeby.

**TEXT VYPLNĚNÝ
OBRÁZKEM**

Výsledný text vyplněný obrázkem

Proč by se školy neměly bát open source a Linuxu

Robert Krátký

Softwarové vybavení základních a středních škol vůbec nemusí být tak drahé, některé školy používají open source a Linux a ušetřily tak nemalé finanční prostředky. Ještě potěšitelnější je, že open-source software je využíván z praktických a didaktických důvodů.

Nekoncepce v minulosti

Výuka ICT na základních a středních školách je obecně ošemetný problém. Počítačové vybavení českých škol se teprve před několika lety začalo dostávat na úroveň alespoň přibližně odpovídající minimálním požadavkům, které jsou na tuto oblast kladeny. Velmi často však školy neměly nad výběrem hardwaru takovou kontrolu, jakou by si představovaly, nebo postrádaly potřebné zázemí (ať již z hlediska personálního, nebo technického) pro systémové vyřešení této otázky. Instalované softwarové vybavení bylo ve většině případů dáno direktivně nastavenými parametry různých projektů, v jejichž rámci mohly školy usilovat o vylepšení stávající situace. Výsledkem byly v drtivé většině případů předražené počítače, nesourodý

mix verzí operačního systému Microsoft Windows a žádná nebo velmi chatrná koncepce udržitelnosti, správy a dalšího rozvoje. Zkrátka INDOŠ (projekt Internet do škol) a roky po něm výuku počítačových dovedností těžce zasáhly.

Připočteme-li ke zmiňovaným neutěšeným okolnostem skutečnost, že nebylo možné navázat na tradici, která tady v předlistopadovém období nevznikla, protože moderní ICT vybavení ve školách k dispozici nebylo, vychází nám obraz, z něhož lze vyčíst současné hrubé nedostatky. Černobílý a nekoncepční projekt INDOŠ „uspěl“ zejména v tom, že pomohl do učeben jednobarevnému softwarovému vybavení, kterému dominoval systém Windows. Postupný příchod učitelů s novými obzory mohl jen těžko zvrátit zakořeněnou fixaci na produkty Microsoftu.

Proto je potěšující, kolik se v dnešní době najde progresivních učitelů, kteří se nebojí zkoušet, nasazovat a široce využívat open-source software a v mnoha případech i Linux. Tento zvrát si můžeme vysvětlovat plánováním s konkrétními cíli, z nichž ty nejvýznamnější zahrnují:

1. ušetřit peníze;
2. získat novou kvalitu vzdělávání;
3. podpořit exkluzivitu vzdělávání podporou alternativ;
4. pedagogický záměr.

Školství je notorik, léčba je možná

Notorický nedostatek financí ve školství hraje nezanedbatelnou roli, stejně jako podobně notorické potíže s bezpečností, kterými se operační systém od Microsoftu vyznačuje. Open-source operační systémy (v čele s nejznámějším Linuxem) mohou nabídnout nesporně výhodnější licenční podmínky a netrpí chybami v zabezpečení, které by je vystavovaly napospas útokům malwaru, virů apod. (případné zabezpečení pomocí antivirových programů vyžaduje vynaložení dalších nákladů na zařízení, času na údržbu a prášků na nervy).

Nízká nebo teoreticky i nulová pořizovací cena spojená s neomezenými open-source licencemi navíc umožňuje, aby si žáci a studenti doslova odnesli software instalovaný ve škole i na domácí soukromé počítače, aniž by se dopouštěli porušení zákona nelegálním používáním proprietárních aplikací. Slovy RNDr. Věry Hudcové, učitelky a správce ICT na Základní škole a mateřské škole bratří Fričů v Ondřejově: „Pro školu je důležitá každá úspora a navíc, každé dítě si [OpenOffice.org] doma může nainstalovat a používat. Mohu půjčovat CD s instalačním programem, což mi opravdu přijde důležité.“

Počítačová učebna s Linuxem

Software lze používat legálně

Kromě toho, že to znamená nemalou úsporu prostředků pro rodiny žáků, naplňuje tato skutečnost i pedagogickou funkci, kterou **vystihuje například Mgr. Martin Raus** z Gymnázia v Jevíčku: „Naším cílem je, aby studenti vzali na vědomí, že používání nelegálně získaného softwaru je trestným činem, a aby pochopili, že existují alternativy ke komerčnímu softwaru. V tomto směru je používání Linuxu zcela logickým krokem a chápeme ho jako společensky důležitý výchovný prvek pro zvýšení povědomí o autorských právech jak studentů, tak přeneseně i jejich rodičů, kterým studenti svoje poznatky a postřehy samozřejmě přetluočí.“

Naším cílem je, aby studenti vzali na vědomí, že používání nelegálně získaného softwaru je trestným činem, a aby pochopili, že existují alternativy ke komerčnímu softwaru.

Nežádá nárazový a ne zcela uspořádaný charakter dokupování počítačů a proprietárního softwaru znamená (nejen) pro školy nutnost vedení dodatečné agendy o platnosti licencí. Instituce, které se snaží zachovávat veškeré své vybavení legální, mají o starosti postaráno. Ludmila Chládková, vyučující informatiky na Církevní střední odborné škole v Bojkovicích, **říká**: „Můj podíl na rozhodování [o přechodu na open-source systém] byl podpořen ještě snahou ušetřit si práci – z předchozího zaměstnání jsem měla zkušenost s nákupy a převody licencí a upgradem na postupně přibývajícím počítače. Po několika letech dala snaha o systematický a průkazný přehled o nakoupeném softwaru docela ‚zabrat‘.“

Kopírujte úspěšné školy

Konzervativní, prosaditelné a snáze stravitelné řešení migrace na open-source software většinou postupuje po ose servery a webové aplikace → kancelářský a výukový software → komplexní desktopy → provozní software (agenda,

účetnictví). Mnoho škol má zkušenost právě s tímto způsobem pozvolného otukávání svobodných alternativ k uzavřeným a drahým systémům. Převod serverové infrastruktury na Linux je obvykle vyprovokován snahou o usnadnění správy a zajištění bezpečného síťového prostředí. Pracovní stanice s různými „zbytkovými“ verzemi systému Microsoft Windows mohou být obsluhovány linuxovými servery, které zajistí nejen přihlašovací a ukládací, ale i poštovní, antivirové, antispamové a tiskové služby.

Softwarové vybavení pracovních stanic a uživatelských desktopů bývá dalším krokem, i když v mnoha organizacích jde naopak o první fázi. Ať tak či tak, tato část migrace je téměř vždy vynucena okolnostmi: Zastarávající proprietární software neplní požadované funkce (obzvláště je to patrné u starších, leč rozšířených verzí kancelářského balíku Microsoft Office) nebo klíčovým aplikacím vyprší licence.

Upgrade na nové verze je drahý, nemožný (například kvůli hardwarovým nárokům) nebo z jiného důvodu nevhodný.

Ing. Jiří Burda, učitel na Vyšší odborné škole a Střední průmyslové škole elektrotechnické Olomouc, **komentuje nastalou situaci takto**: „Byla mi učiněna nabídka, která by vyřešila náš problém, ale stálo by nás to řádově desítky tisíc – a to byla cena pro vzdělávací organizace. Přišlo mi to úsměvné. My učíme na jejich produktech a tím jim děláme reklamu a máme za to ještě platit? Takže to vyřešíme tak, že přejdeme na Lazarus.“ (Pozn. aut.: Lazarus je open-source vývojové prostředí pro programovací jazyk Pascal.)

Bez výjimky všechny organizace cítují jako hlavní důvod snahu ušetřit na licencích proprietárních řešení.

Protože je velké procento open-source softwaru multiplatformní, mají studenti šanci osvojit si znalosti pomocí programů, které jim nebudou cizí na žádném z běžně používaných operačních systémů. A osvojit nemusí si jen ve škole, ale také na svém soukromém počítači.

Instalace open-source systému na desktopy v učebnách a kabinetech sice v důsledku skýtá nejširší možnosti úspory finančních prostředků, ale také se setkává s největší zdrženlivostí na straně správců a protesty na straně uživatelů. Je potřeba vytvořit prostředí, které nenaruší provoz výukových či administrativních aplikací, jež existují pouze ve verzích pro Windows. Linuxová platforma přitom technologicky nijak nezaostává a záleží pouze na rozhodnutí výrobce, zda ji bude podporovat. Pokud se ji vědomě rozhodne ignorovat, rozhodně přichází o zákazníky – pokud ne dnes, pak v budoucnosti ano.

Současný stav lze řešit různými způsoby od virtualizace až po dedikované stroje s Windows. Bc. Martin Pruša, správce sítě a učitel na Středním odborném učilišti elektrotechnickém v Plzni, **k této otázce poznamenal**: „Obrovský problém jsme měli se školní agendou, která musí běžet na Microsoft Windows Serveru. Ten nemáme, a proto jsme museli sáhnout po virtuálním serveru s nainstalovaným Microsoft Windows Serverem.“ Součástí řešení mohou být i tzv. dual-boot systémy, které umožňují výběr operačního systému už při zapnutí počítače.

O peníze jde až v první řadě

Bez výjimky všechny organizace, které v rámci České republiky v menší či větší míře nasadily nebo přešly na open-source software, cítují jako hlavní důvod nutnost nebo snahu ušetřit na licencích proprietárních řešení. V případech, kde je již možné činit závěry, se ukazuje, že se vyčíslitelné úspory opravdu dostavily. To je samo o sobě povzbuzující skutečnost a silný argument. Peníze však – jak se praví – nejsou vše. Ještě potěšitelnější je, že open-source software je využíván z praktických a didaktických důvodů. Mimo jiné je to správný krok směrem k dosažení stavu, kdy bude vyučován princip, nikoliv biflovány postupy. Za sympatický postranní efekt můžeme považovat přispění ke snaze o vychovávání společnosti, ve které bude naplňována litera zákona o svobodném přístupu k informacím a kde budou mít lidé úctu k autorským právům.

Úředníci finských Helsinek jsou spokojeni s kancelářským balíkem OpenOffice.org

redakce OpenOffice.cz

Úředníci Helsinek (hlavního města Finska) jsou velmi spokojeni s kancelářským balíkem OpenOffice.org. Nejdříve tento balík zkusili na přenosných počítačích.

Nesmělý začátek

Svobodný kancelářský balík byl nainstalován v rámci pilotního projektu na jaře 2011 na 22 500 pracovních stanic, z toho 600 notebooků obsahovalo jako jediný kancelářský balík právě OpenOffice.org. 75 % z 600 zaměstnanců Helsinek je s OpenOffice.org spokojeno i přesto, že k OpenOffice.org dostali jen psaný manuál a neprošli žádným školením. [Pilotní projekt](#) iniciovala členka městské rady Johanna Sumuvuori.

„Blahopřejeme Helsinkám k úspěšnému pilotnímu projektu a doufáme, že budou následovat další. Svobodný software znamená, že úřady nemusí být závislé jen na jednom obchodníkovi a nemusí platit monopolní ceny,“ řekl Otto Kekäläinen z [Free Software Foundation Europe](#) – koordinátor pro Finsko.

Helsinky nejsou jediné

Helsinky nejsou jediné město ve Finsku, které používá svobodný software. Podobná iniciativa existuje i v dalších městech, např. Tampere, Turku, Paimio a Salo. Také poslanci finského parlamentu by podpořili svobodný software; konkrétně 71 % z nich se v anketě vyjádřilo, že by stát měl dát přednost svobodnému softwaru (jako např. GNU/Linux a OpenOffice.org).

Předseda Strany zelených Ville Niinistö řekl: „Migrace na svobodný open-source software a operační systémy by mohly ušetřit v městských rozpočtech velké finanční částky. V oblasti kancelářského softwaru by změna mohla být provedena velmi rychle. Tento typ softwaru umožňuje rychlejší vývoj.“

Finsko je průkopníkem v používání open-source softwaru v soukromém

sektoru. Také státní ministerstvo obrany používá na klíčové systémy Linux (hlavě kvůli své bezpečnosti) od roku 2006. Ministerstvo spravedlnosti pak zavedlo v roce 2007 OpenOffice.org. Další, kdo zavedl open-source software, byly finské školy, které uspořily značné množství peněz použitím projektu [Linux Terminal Server Project](#).

- [Zpráva ve finštině, strojový překlad do češtiny](#)
- [Zpráva na Bristol Wireless, anglicky](#)
- [Zpráva na Free Software Foundation Europe – FSFE \(anglicky\)](#)
- [Univerzita v Tartu, anglicky](#)
- [Univerzita v Tampere, anglicky](#)
- [Linux Terminal Server Project, anglicky](#)

Kancelářský balík OpenOffice.org používá firma MOUKA TIŠNOV, s. r. o.

redakce OpenOffice.cz

Na deseti počítačích firmy, která vyrábí tkané popruhy a lemovky, je nainstalován kancelářský balík OpenOffice.org. Líbí se jim, že je k dispozici zdarma nejen pro soukromé účely, ale i pro komerční sféru. Vadí jim neúplná kompatibilita s nejrozšířenějším kancelářským balíkem.

Proč používáte OpenOffice.org?

OpenOffice.org používáme, protože je to zajímavá alternativa ke kancelářskému balíku Microsoft Office. Líbí se nám, že je OpenOffice.org volně k dispozici nejen pro soukromé účely, ale i pro komerční sféru.

Jací uživatelé, na kolika počítačích a kolik jich je?

V naší firmě jej používá přibližně deset pracovníků na deseti počítačích. Jedná se o účetní a administrativní práce.

Na jakých operačních systémech OpenOffice.org provozujete?

1. Windows XP
2. Windows 7

Popište typ dokumentů, které obvykle vytváříte nebo zpracováváte.

Nejčastěji uživatelé vytvářejí textové dokumenty, různé tabulky a schémata.

Máte problémy při výměně dat, např. v případě souborů Microsoft Office?

Problémy někdy bývají s dokumenty *.doc a *.docx. Stává se, že dokumenty od Microsoft Office se zobrazí správně,

ale při uložení (opět do formátu Microsoft Office) se dokument nesprávně zobrazuje jak v OpenOffice.org, tak v Microsoft Office.

Pro výměnu dat v interním prostředí používáme převážně formáty OpenOffice.org. Pokud však posíláme data mimo firmu, používáme export do PDF nebo ukládáme dokumenty ve formátu Microsoft Word 2000/XP.

Zhodnoťte kvalitu práce s kancelářským balíkem OpenOffice.org. Uveďte důvody pro jeho doporučení jiným uživatelům, uveďte také nedostatky, které vám vadí.

Práce s OpenOffice.org je přehledná a rychlá. Pokud nepotřebujete dělat složitější nebo detailnější úpravy.

Doporučil bych ho, protože je to kvalitní kancelářský balík, který je k dostání zdarma a vyhovuje našim potřebám.

Vadí nám, že bývají někdy problémy s kompatibilitou.

Klady

- + zdarma
- + rychlost
- + ovladatelnost

Zápory

- kompatibilita

Je podle vás literatura a dokumentace k OpenOffice.org dostačující? Jaké zdroje používáte?

Knihy nepoužíváme.

Webové zdroje: OpenOffice.cz.

Nápověda v programech je dostačující pro základní úkony.

Byli byste ochotni věnovat finanční prostředky na úpravu vlastností OpenOffice.org nebo na vytvoření speciálního rozšíření?

Neuvažovali jsme.

Uveďte prosím informace o vaší organizaci a nezapomeňte také napsat své jméno a pozici či funkci.

MOUKA TIŠNOV, s. r. o.

Koráb 134

Tišnov

Ing. Ivo Brázda, technik

<http://www.mouka.cz/>

The Clean IT Project – EU proti zločincům na internetu

Michal Hrušecký

Nedávno jsem se dozvěděl o projektu „The Clean IT Project“. Projekt podporuje Evropská unie, a pokud se podíváte na jejich web, tak první věc, kterou uvidíte, je jeden velmi znepokojující odstavec. Ten popisuje, že cílem projektu je boj s terorismem na internetu.

Boj s terorismem na internetu

Proč je to tak znepokojující? Všichni víme, k čemu se boj s terorismem používá. Teroristi se hodí, pokud je potřeba výmluva, proč omezit lidem svobody, proč uzurpovat větší moc, nebo pokud je potřeba utopit hodně peněz v nějakém nesmyslném projektu. A z prvního odstavce to vypadá, jako by cílem projektu byla velká cenzura internetu, masivní sledování a zavedení přísných trestů. Když jsem prošel zbytek webu, přestalo to být tak úplně černé. Ve výsledku je celý projekt jen o diskuzi mezi poskytovateli internetu a vládami, aby se dohodli, co by bylo možné a co ne. Diskuze ničemu neškodí, ne? Navíc výstupem projektu nemá být žádný nový zákon, ale jen sada doporučení, jak bojovat s terorismem „správně“. To zní celkem neškodně. Pořád se mi to ale nezdálo, na webu byl k dispozici e-mail, tak jsem jim napsal. Dne 21. 12. 2011 mi přišla odpověď, a tak bych se o ni rád podělil s veřejností. Můžete si přečíst [celý e-mail](#) skoro tak, jak přišel. Změnil jsem jen formátování, aby se to lépe četlo, a vynechal jsem e-mailovou adresu, abych nepodporoval spammery. Pokud si nechcete číst celý e-mail v angličtině, zmíním, co jsem se dozvěděl.

První setkání

První, co mě trápilo, bylo, že na webu je uvedeno jen pár států a žádné firmy. Dozvěděl jsem se ale, že diskuze se účastní zástupci více zemí, že ti na webu byli jen hlavními partnery v počátku projektu. Co se firem týče, zástupce tam má holand-

ský, španělský a mezinárodní internetový provider. Konkrétní jména jsem se ale nedozvěděl. Časem snad vyjdou najevo. Zatím se jim moc nelíbí být spojování s projektem, který ještě nemá žádné výstupy, jen přinejmenším složité a kontroverzní cíle.

Teď ale k tomu pozitivnímu, co jsem se dozvěděl. Dne 22. 12. 2011 byl zveřejněn [draft](#), který je výstupem prvního setkání a diskuze. Draft je veřejně dostupný a kdokoli bude mít šanci ho komentovat a zasílat připomínky. To je dobrá zpráva, ne? Můžeme se tedy pokusit dohlédnout na to, aby výsledné doporučení neobsahovalo nic zlého. Navíc pokud bude dostatečně hodnotné, mohlo by posloužit jako nástroj proti už existujícím/plánovaným omezením internetu. Víím, je to naivní představa, ale pokusit se můžeme. Navíc jsem se dozvěděl, že minimálně člověk, který mi odpovídal, si je vědom důležitosti svobodného internetu a soukromí na něm. Tak uvidíme.

Pokud vás projekt znepokojil, či zaujal, můžete si přečíst [celý e-mail](#), přečíst si publikaci draftu na [webu projektu](#) a následně komentovat a ujistit se, že doporučení budou dostatečně rozumná.

Jak vypadá draft?

O projektu jsem už psal. Vypadalo to, že cílem projektu je nejen boj s terorismem, ale zároveň i zachování svobodného internetu. Celkem protichůdné požadavky, co? Nedávno tento projekt publikoval draft svého návrhu – to, k čemu zatím došli. Můžete si jej stáhnout na [jejich webu](#). Bohužel je v proprietárním ne-standardizovaném formátu, ale naštěstí

všichni víme, [jak na tyto formáty](#). Nyní se pokusím stručně popsat a zkritizovat, co jsem se z draftu dozvěděl. Podobný souhrn pošlu zpět i projektu.

Obsah draftu

První, na co v draftu narazíte, je úvodní paragraf o důležitosti internetu (potud dobře) a nebezpečích, která představují různé skupiny popsané jako 'animal rights, left-wing, racist, religious, right-wing, separatist and all other terrorist and extremist organizations and individuals'. Správným uzávorkováním by se dalo označit za nebezpečnou velkou část obyvatelstva, ale nebudu si hrát se závorkami a předpokládejme, že se jedná jen o extrémisty z těchto skupin.

Další část nese nadpis **Obecné principy**. **LEA (Law enforcement agency)** a **ISP (Internet Service Provider)** by si podle ní měli víc rozumět, bavit se spolu a respektovat se. Právo, soukromí a osobní svobody by měly být respektovány. LEA by měla znát právo a technologie, nad kterými se ho snaží uplatňovat. To je docela dobrý nápad, ne? Dále se zmiňuje, že by měly být specializované soudy a právníci zabývající se touto oblastí a zákony by měly být jasnější. Návrh mluví o tom, že by se touto oblastí měli zabývat lidé, kteří tomu rozumí a vědí, o co že to vlastně jde. To zní jako dobrý návrh a jako nic, čeho by bylo třeba se bát.

Další část je o navrhovaných částečných řešeních. Navrhuje se vzdělávání. To zní dobře. Uživatelem nastavitelné filtry – ok, pokud je můžu vypnout. Vytváření seznamů bezpečného a nebezpečného internetu? Klidně. Dále je v draftu finanční podpora nevládních organizací. Nemám problém s podporou neziskových organizací. Sám některé podporuji. Ale u tohoto bodu bude záležet na implementaci. Může to dopadnout dobře a stát může podporovat organizace, jako je **Liberix**, a pomáhat

jim vzdělávat lidi. Nebo to může dopadnout špatně a bude to jen další ze způsobů, jak nechat nějaké peníze zmizet ze státní pokladny (podpora nově vzniklé organizace, která bude velmi nákladně a obskurně spravovat blacklisty). Doufejme v tu lepší variantu.

Pak tam je ještě pár věcí, které jsou jen zmíněny bez nějakého podrobnějšího vysvětlení a mohly by být potenciálně nebezpečné – 'Legislation and regulation', 'Monitoring and searches', 'Real identity policy', 'Moderator projects' a 'Referral sites'. A nepodařilo se mi přijít na to, co si mám představit pod pojmy 'Pop up systems', 'Language services' a 'Counter narratives projects' v této souvislosti (taktéž se u nich nevykytuje podrobnější vysvětlení).

Takže z toho, co jsem četl, to vypadá,

že řešení se skládá ze vzájemné spolupráce, komunikace a pochopení. Dále z poskytnutí prostředků lidem k tomu, aby mohli chránit sebe a svoje děti. To vypadá dobře. Dokud je všechna ochrana dobrovolná, dá se vypnout a nebude to daňové poplatníky stát hromadu peněz, tak nemám nic proti. Vzdělávání lidí a poskytování informací zní jako vznesený cíl, s kterým nelze nesouhlasit. A zasadit se, aby o věcech rozhodovali kompetentní lidé? Ne že bych věřil, že na to dojde, ale určitě tomu nebudu bránit.

Není čeho se bát

Když jsem si přečetl, co jsem tu napsal, vyznělo to podezřele pozitivně. Zkusil jsem si tedy projít celý draft ještě

jednou a zaměřit se jen na potenciálně nebezpečné pasáže. Ale opravdu jsem toho víc nenašel, než to, co jsem už zmínil. Je tam pasáž 'Notice and take down', ale vše, co se tam píše, je, že je třeba, aby bylo jasné, jak zkontaktovat ISP a jak je uvědomit o závadném obsahu. ISP by potom měl rozhodnout, jak se vypořádá s uživatelem, který za obsah zodpovídá. Takže závěrem musím přiznat, že to nezní vůbec zle, na rozdíl od jiných, podobnými frázemi uváděných projektů.

openMagazin

Vydává: Liberix, o. p. s. za podpory QCM, s. r. o.

Šéfredaktorka: Irena Šafářová

Jazyková korektura: Petr Novotný

Sazba: Michal Hlavatý

Adresa redakce: Liberix, o. p. s., Erbenova 2, 779 00, Olomouc

Telefon: (+420) 585 758 656

E-mail: redakce@openmagazin.cz

Web: www.openmagazin.cz

PŘÍSPÍVAJÍ

O ČASOPISU

Používáme svobodný software:

Licence CC BY-NC-SA 3.0, umožňuje openMagazin šířit a tisknout, ale nesmíte jej měnit, ani komerčně využívat. Autorská práva náleží autorům článků.

ISSN 1804-1426

ec3.liberix.cz ►

Hi David, nice to hear you again.

Lepší je to se zvukem...

Pro vás možná, pro nevidomé určitě. **Internetové jazykové kurzy pro nevidomé žáky** jsou kompletně převedeny do zvukové podoby. Jazyky se tak dokáží učit efektivněji nejen studenti se zrakovým hendikepem.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ